

VAASAN YLIOPISTO
LASKENTATOIMEN JA RAHOITUKSEN YKSIKKÖ

Katja Rankaviita

TIETOSUOJA LASKUTUKSESSA

Talousoikeuden
pro gradu -tutkielma

Talousoikeuden maisteriohjelma

VAASA 2020

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
LYHENTEET	5
TIIVISTELMÄ	7
1. JOHDANTO	9
1.1. Tutkimusaiheen esittely ja tutkimuskysymykset	9
1.2. Tutkimusmenetelmä ja lähdeaineisto	15
1.3. Keskeisiä käsitteitä	17
1.4. Työn rakenne	19
2. HENKILÖTIETOJEN SUOJA JA KÄSITTELYN PERIAATTEET	21
2.1. Henkilötietojen suoja perusoikeutena Suomessa	21
2.2. Henkilötietojen suojan kehittyminen	24
2.3. EU:n tietosuojauudistuksesta	26
2.4. Uudesta tietosuojalaista	28
2.5. Henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet	29
3. HENKILÖN YKSILÖINTI JA HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN OIKEUSPERUSTEET LASKUTUKSESSA	40
3.1. Laskusaatavan syntyminen	40
3.2. Laskunantovelvollisuus ja laskun sisältövaatimukset	41
3.3. Henkilötunnuksen käsittely laskutuksessa	44
3.4. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteista laskutuksessa	49
3.4.1. Suostumus	50
3.4.2. Sopimus	55
3.4.3. Lakisääteinen velvoite	59
3.4.4. Elintärkeä etu	63
3.4.5. Yleinen etu ja julkisen vallan käyttäminen	64
3.4.6. Oikeutettu etu	69
4. ERITYISET HENKILÖTIETORYHMÄT LASKUTUKSESSA	75
4.1. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot	75

4.2.	Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely laskutuksessa	76
4.2.1.	Nimenomaisen suostumuksen perusteella	77
4.2.2.	Voittoa tavoittelemattoman yhteisön toimesta	80
4.2.3.	Yleisen edun perusteella	81
4.2.4.	Terveyden- ja sosiaalihuollossa	82
5.	LOPPUYHTEENVETO	86
	LÄHDELUETTELO	90

LYHENTEET

ArkistoL	Arkistolaki 23.9.1994/831
AVL	Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
ETS	Euroopan neuvoston sopimussarja
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
EY	Euroopan yhteisö
HAO	Hallinto-oikeus
HE	Hallituksen esitys eduskunnalle
HeTiL	Henkilötietolaki 22.4.1999/523 (kumottu)
JulkL	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KPL	Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336
KSL	Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OikTL	Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228
PL	Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

VAASAN YLIOPISTO
Laskentatoimen ja rahoituksen yksikkö

Tekijä:	Katja Rankaviita
Pro gradu -tutkielma:	Tietosuoja laskutuksessa
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri
Oppiaine:	Talousoikeuden maisteriohjelma
Työn ohjaaja:	Pekka Vainio
Aloitusvuosi:	2016
Valmistumisvuosi:	2020

Sivumäärä: 102

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkielman aiheena on tietosuoja laskutuksessa. Paitsi että laskutus on liiketaloudellisessa mielessä kriittinen toiminto organisaatioissa, liittyy siihen myös olennaisesti tietosuoja. Laskutuksessa henkilötietojen käsittely kohdistuu suuriinkin määriin henkilötietoja ja se voi kohdistua myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluviin tietoihin. Tietosuoja tuli laskutuksessakin entistä tärkeämmäksi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen alettua 25.5.2018. Tietosuoja-asetusta on täydennetty ja täsmennetty asetuksen suomen sääntelyvaran puitteissa kansallisella tietosuojalailla, joka tuli voimaan 1.1.2019.

Tietosuoja on henkilötietojen suoja. Henkilötiedon käsite on laaja, sillä henkilötietoja ovat kaikki tunnistettavissa olevaan henkilöön liittyvät tiedot. Henkilötietojen käsittely pitää sisällään niin ikään laajan joukon erilaista henkilötietoihin kohdistuvaa käsittelyä, kuten keräämistä, tallentamista, arkistointia ja poistamista. Kaikessa henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava tietosuoja-asetuksen 5 artiklan periaatteita, joista yhtenä on esimerkiksi lainmukaisuus. Lainmukaisuuden periaatteeseen liittyvät myös tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaiset henkilötietojen käsittelyperusteet. Henkilötietojen käsittelylle tulee olla aina jokin 6 artiklan mukaisista perusteista, jotta käsittely olisi lainmukaista. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on sallittua jonkin 9 artiklan 2 kohdan edellytyksen täytyessä, mutta pääsääntönä on kyseisten tietojen käsittelykielto. Henkilötunnuksen käsittelyn osalta tietosuoja-asetuksessa on annettu mahdollisuus kansalliseen sääntelyyn ja tätä koskeva sääntely onkin tietosuojalaissa. Tutkimuksessa käytetty tutkimusmenetelmä on lainopillinen, missä tulkitaan ja systematisoidaan voimassa olevaa oikeutta. Aineistona käytettiin pääasiassa lainsäädäntöä, virallislähteitä, oikeuskirjallisuutta sekä liiketaloudellista kirjallisuutta.

Tutkielmassa keskityttiin laskutuksen näkökulmasta erityisesti henkilötunnuksen käsittelyyn, lainmukaisiin henkilötietojen käsittelyperusteisiin, sekä edellytyksiin käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Henkilötunnuksen käsittely osoittautui edelleen sallituksi jälkikäteen tapahtuvassa laskutuksessa. Henkilötunnuksen käsittelyä koskeva kansallinen sääntely vastaakin henkilötietolain aikaista sääntelyä. Henkilötietojen käsittelyn kuudesta käsittelyperusteesta tärkeimmäksi laskutuksessa osoittautui sopimus, vaikka käsittelyperusteilla sinänsä ei ole keskinäistä etusijajärjestystä. Laskutuksessa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn perustaminen esimerkiksi pelkkään rekisteröidyn suostumukseen olisi ongelmallista, sillä rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa antamansa suostumus. Rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettu etu taas ei ole laskutuksessa yhtä yksiselitteinen käsittelyperuste kuin sopimus, sillä oikeutettu etu edellyttää rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn etuja koskevaa punnintaa. Lakisääteisen velvoitteen käyttö käsittelyperusteena edellyttää, että oikeusperusteesta on säädetty jäsenvaltion tai unionin oikeudessa. Näin on myös silloin kun käsittelyperusteena on yleinen etu tai julkisen vallan käyttö. Käytettävät henkilötietojen käsittelyn perusteet tulee olla päätettyinä jo ennen käsittelyyn ryhtymistä. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien eli aiemman lain mukaan arkaluonteisten henkilötietojen käsittely laskutuksessa tulee kyseeseen tavallisimmin rekisteröidyn nimenomaisella suostumuksella tai voittoa tavoittelemattoman yhteisön suorittamana taikka terveydenhuollossa.

AVAINSANAT: tietosuoja, henkilötiedot, laskut, laskutus, henkilötunnukset

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusaiheen esittely ja tutkimuskysymykset

Laskutusta pidetään kriittisenä toimintona, sillä mahdolliset viiveet tai virheet laskutusprosessissa saattavat huonontaa maksuvalmiutta ja olla haitaksi koko toiminnalle. Laskutus on asiakkaille näkyvää, jolloin sillä on roolinsa osana imagoa ja asiakaspalvelussa.¹ Hyvät ja selkeät laskun sisältötiedot tekevät laskun maksamisen helpommaksi, eikä aikaa kulu selvitysten ja tarkennusten antamiseen ostajille tai laskujen laatimiseen uudelleen². Ei ole syytä ajatella, että asiakkaiden mielestä laskutus olisi vain välttämätön paha. Huomattavan myöhässä hoidetusta laskutuksesta asiakas saa huonon kuvan ja voi ärsyntyä siitä, jos lasku tulee maksettavaksi esimerkiksi vasta viikkoja tavaran toimituksen jälkeen. Myöhässä hoidetun laskutuksen seurauksena saataviin sitoutuu enemmän rahaa, kannattavuus heikkenee ja luottotappioiden riski kasvaa.³ Paitsi laskutuksen oikea ajoitus, tärkeää on niin ikään laskun sisältö, koska sen perusteella maksajan tulee voida todeta, onko kyse hänelle kuuluvasta laskusta ja vastaako lasku sitä mitä on sovittu⁴. Laskun sisällön myötä tullaakin tietosuojaan, mihin tässä tutkielmassa keskitytään. Tutkielmassa tarkastellaan laskutusta tietosuojan kannalta lähinnä laskutuksen alkuvaiheessa. Pääpaino on laskutuksessa mahdollisten henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteiden tarkastelussa.

Tietosuoja on henkilötietojen suoja ja se merkitsee niitä edellytyksiä, joilla henkilötietoja voidaan lainmukaisesti käsitellä sekä yksilön perusoikeuksien, erityisesti yksityisyyden, kunnioittamista⁵. Tietosuojalla on ohjaava vaikutus siinä, että rekisterinpitäjät noudattaisivat hyviä henkilötietojen käsittely- ja tietosuojakäytäntöjä, jolloin on mahdollista turvata riittävä suojatiedon kohteen yksityiselämälle, eduille, oikeuksille ja vapauksille. Tietosuojan tarkoitus ei siis ole varsinaisesti suojata tietoa.⁶

---

¹ Lahti & Salminen 2014: 78.

² Lindström 2014: 141.

³ Lehtonen, Mökkönen, Töyrylä, Seulu & Tammenkoski 2018.

⁴ Lindström 2014: 143.

⁵ Voutilainen 2012: 51.

⁶ Andreasson, Riikonen & Ylipartanen 2017: 20–21.

Tietosuojasta – sen toteuttamisesta ja osaamisesta – on tulossa organisaatioiden operatiivisen toiminnan menestystekijä EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen⁷ vaikutuksesta⁸. Tietosuoja-asetus tuli sovellettavaksi 25.5.2018 kahden vuoden siirtymäajan jälkeen. Asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, mutta se jättää tietyissä asioissa kansallista liikkumavaraa, joka tosin ei mahdollista kokonaisvaltaisen lain säätämistä. Kansallisella lainsäädännöllä on mahdollisuus täydentää ja täsmentää tietosuoja-asetusta, jolloin tietosuoja-lain muodostavat erinäiset asetusta täydentävät pykälät.⁹ Tietosuojalaki (1050/2018) tuli voimaan 1.1.2019.

Tutkielmassa lähdetään liikkeelle ajatuksesta, että laskutukseen prosessina voi sisältyä suuressakin määrin henkilötietojen käsittelyä. Luonnollisesti laskutuksissa on tietosuoja-sensitiiviseltä kannalta katsottuna huomattavia eroja. Esimerkkinä vaikkapa terveystalveta koskeva laskutus yksityishenkilöltä verrattuna yritysten välillä tapahtuvaan tavaroitten kaupan laskutukseen. Kuitenkaan se, että tietosuoja-asetusta ei sovelleta yritystä koskeviin tietoihin, ei poista pelkästään yritysten kanssa toimivilta yrityksiltä (b-to-b) velvollisuutta noudattaa asetusta, koska ne käsittelevät esimerkiksi yrityksen yhteysthenkilön nimi- ja muita henkilötietoja, jotka ovat asetuksen tarkoittamia henkilötietoja¹⁰.

Tietosuoja-asetuksen 2 artiklassa säädetään asetuksen aineellisesta soveltamisalasta, joka käsittää 2 artiklan 1 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista. Tietosuoja-asetusta sovelletaan myös sellaisten henkilötietojen käsittelyyn, joita käsitellään muussa kuin automaattisessa muodossa ja tiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa (art. 2.1). Tietosuoja-asetuksen soveltamisala on siis laaja ja sitä sovelletaan sekä yksityisellä että julkisella sektorilla¹¹.

Tietosuoja-asetuksen 3 artiklan mukaan sen alueelliseen soveltamisalaan kuuluu ensin näkin Euroopan unionin alueella olevan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän

---

⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus).

⁸ Andreasson ym. 2017: 20.

⁹ HE 9/2018 vp s. 4–5.

¹⁰ Hanninen, Laine, Rantala, Rusi & Varhela 2017: 20.

¹¹ HE 9/2018 vp s. 28.

toimipaikan toiminnassa suoritettava henkilötietojen käsittely suoritetaanpa sitä unionin alueella tai ei (art. 3.1). Tietosuoja-asetusta sovelletaan 3 artiklan mukaan myös unionin ulkopuolelle sijoittautuneen rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän suorittamaan unionissa olevien rekisteröityjen henkilötietojen käsittelyyn, joka liittyy näille suunnattuun tavaroiden tai palveluiden tarjoamiseen unionissa tai näiden käyttäytymisen seurantaan unionissa (art. 3.2). Rekisteröityjen käyttäytymisen seurannasta voi olla kyse esimerkiksi profiloinnissa¹². Tietosuoja-asetuksen alueellisia soveltamisedellytyksiä havainnollistaa esimerkiksi asetuksen soveltaminen unionin ulkopuolella toimivaan verkkokauppaan ja sen toimintaan liittyvään asiakkaiden henkilötietojen käsittelyyn, kun se myy tuotteita Suomeen. Näin esimerkiksi merkittävä määrä amerikkalaisia yrityksiä, joiden toiminta kohdistuu Euroopan unionin alueelle, tulee eurooppalaisen lainsäädännön piiriin.¹³

Henkilötietojen käsittelyn tulee olla tietosuoja-asetuksessa säädettyjen periaatteiden mukaista. Kun joudutaan arvioimaan, onko jokin henkilötietojen käsittelyyn liittyvä käytäntö toteutettu lainmukaisesti, voidaan joutua periaatteiden valossa selvittämään, mikä ylipäättään on sallittua. Tämän vuoksi näillä periaatteilla on myös suurta käytännön merkitystä. Henkilötietojen käsittelyn periaatteet ovat tietosuoja-asetuksessa pitkälti samat kuin mitkä aiemmin ovat olleet voimassa, joskin niitä on asetuksessa jonkin verran täsmennetty.¹⁴ Uutena periaatteena henkilötietodirektiiviin (95/46/EY)¹⁵ ja henkilötietolakiin (HeTiL, 523/1999) verrattuna on osoitusvelvollisuuden periaate, mikä tarkoittaa rekisterinpitäjän velvollisuutta osoittaa, että tämän suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan tietosuoja-asetusta¹⁶. Henkilötietojen käsittelyn periaatteista säädetään tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdassa ja osoitusvelvollisuudesta 5 artiklan 2 kohdassa.

Tietosuojaperiaatteista erityisesti tietojen minimoinnin periaate on tärkeä tutkielman aiheen kannalta. Kyseisen periaatteen mukaan käsiteltäviltä henkilötiedoilta edellytetään asianmukaisuutta ja olennaisuutta sekä tarpeellisuutta määriteltyyn käyttötarkoitukseen nähden. Käsiteltäessä henkilötietoja tulee tietoa olla riittävästi, mutta ei yli sen, mikä on

---

¹² HE 9/2018 vp s. 28.

¹³ Hanninen ym. 2017: 19.

¹⁴ Hanninen ym. 2017: 47.

¹⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY annettu 24 päivänä lokakuuta 1995, yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta.

¹⁶ HE 9/2018 vp s. 28.

välttämätöntä siihen nähden, mikä on tietojen käsittelyn tarkoitus. Henkilötietoja ei saa kerätä vain sen oletuksen perusteella, että niille saattaa olla käyttöä tulevaisuudessa, joten jo tietoja kerättäessä tulee olla selvillä niiden tarpeellisuudesta.¹⁷ Laskulla annettujen tietojen tulisi olla mahdollisimman yksityiskohtaiset ja selkeät¹⁸. Laskutuksen kannalta mielenkiintoinen kysymys on, miten tietojen minimoinnin periaate sopii yhteen sen kanssa, kun toisaalta laskun pitäisi olla yksityiskohtainen, mutta tietosuojan kannalta tarkasteltuna henkilötietoja ei saa käsitellä tarpeettomasti. Mitä tietoa esimerkiksi terveydenhuollon laskulla on välttämätöntä olla suoritetusta toimenpiteestä?

Henkilötietojen käsittelyssä tulee täytyä aina vähintään yksi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa luetelluista edellytyksistä, sillä vain silloin käsittely on lainmukaista. Asetuksen suoma kansallinen sääntelyvara käsittelyperusteiden osalta koskee niitä tilanteita, joissa tarve käsitellä henkilötietoja johtuu rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamisesta taikka yleistä etua koskevan tehtävän suorittamisesta tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämisestä. Käsittelyn oikeusperusteista ei voida säätää kansallisesti yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyä laajemmin. Muilla kuin edellä mainituilla edellytyksillä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste seuraa suoraan yleisestä tietosuoja-asetuksesta. Henkilötietojen käsittelyn edellytyksistä rekisteröidyn suostumus, sopimuksen täytäntöönpano, rekisteröidyn tai toisen elintärkeän edun suojaaminen sekä rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutetun edun toteuttaminen mahdollistavat käsittelyn suoraan tietosuoja-asetuksen perusteella.¹⁹

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen, kuten rotua tai etnistä alkuperää, poliittisia mielipiteitä, uskonnollista tai filosofista vakaumusta ilmentävien tai terveyttä koskevien tietojen käsittely on kiellettyä (art. 9.1). Poikkeuksista niiden käsittelykieltoon säädetään tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdassa. Rekisterinpitäjän on sallittua käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja asetuksen johdanto-osan perustelukappaleen 51 mukaan, mikäli jokin kyseisistä poikkeuksista täyttyy ja suoritettava henkilötietojen käsittely perustuu johonkin lainmukaiseen

---

¹⁷ Hanninen ym. 2017: 49.

¹⁸ Lindström 2014: 141.

¹⁹ HE 9/2018 vp s. 34–35.

käsittelyperusteeseen ja rekisterinpitäjä muutenkin noudattaa asetusta.²⁰ Poikkeuksia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelykiellosta on huomioitava yhdessä henkilötietojen käsittelyn periaatteiden kanssa, koska myös poikkeuksia sovellettaessa pätevät käsittelyn periaatteet. Henkilötietojen ollessa arkaluonteisia periaatteet edellyttävät vielä tehokkaampia toimenpiteitä. Esimerkiksi tietojen minimoinnin periaatteen johdosta käyttöoikeushallintaa on tarkasteltava huolellisesti.²¹

Yleisen tietosuoja-asetuksen erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot ovat lähes samat kuin arkaluonteiset henkilötiedot henkilötietolaissa. Erona henkilötietolain arkaluonteisiin tietoihin katsotaan tietosuoja-asetuksessa erityiseksi henkilötiedoksi henkilön yksiselitteiseksi tunnistamiseksi käsiteltävä geneettinen tai biometrinen tieto. Henkilötietolaissa taas käsittelykiellon piiriin kuuluvat henkilön sosiaalihuollon tarve tai hänen saamansa sosiaalihuollon etuudet, esimerkiksi palvelut ja tukitoimet, mutta näin ei ole yleisessä tietosuoja-asetuksessa. Tästä huolimatta näitä tietoja sisältävät asiakirjat ovat edelleen salassa pidettäviä julkisuuslain (JulkL, 621/1999) 24 §:n mukaan.²²

Eräs tärkeimmistä muutoksista aiempaan ovat tietosuoja-asetuksessa henkilötietojen käsittelijöille säädetyt itsenäiset velvoitteet. Henkilötietodirektiivistä neuvoteltiin aikana, jolloin ei ollut olemassa suuria pilvipalvelutoimittajia eikä henkilötietojen käsittelijöillä nähty olevan suuriakaan vaikutusmahdollisuuksia rekisteröityjen integriteettiin, mutta ajat ovat muuttuneet.²³ Henkilötietolakiin verrattuna henkilötietojen käsittelijän asema ja velvoitteet terävöityvät tietosuoja-asetuksessa²⁴. Henkilötietojen käsittelijän roolin muutos nähdäänkin tutkielman aiheen kannalta tärkeänä. Tämä siksi, että laskutus on toiminto, joka voidaan ulkoistaa ja digitaalisessa taloushallinnossa yleensäkin eri toimijoiden ja sitä kautta henkilötietojen käsittelijöiden määrä laskutuksessa on suurempi kuin rekisterinpitäjän toimesta vielä perinteisin menetelmin hoidettavassa laskutuksessa.

---

²⁰ Frydinger, Edvardsson, Olstedt Carlström & Beyer 2018: 151.

²¹ Wendleby & Wetterberg 2018: 66.

²² HE 9/2018 vp s. 38–39.

²³ Frydinger et al. 2018: 297.

²⁴ Andreasson ym. 2017: 34.

Kun perinteisessä paperisessa myyntilaskuprosessissa käsitellään paperia monissa eri vaiheissa, esimerkiksi laskujen tulostamisessa ja kuorittamisessa, ei aitoihin sähköisiin myyntilaskuihin kuulu paperin käsittelyä ja lähetystä lainkaan. Jotta laskut voidaan lähettää verkkolaskuina, tulee lähettäjän olla kytkeytynyt johonkin markkinoilla toimivaan verkkolaskuoperaattoriin, joka tarkoittaa verkkolaskuja välittävää ja konvertoivaa sekä laskuliikennettä kontrolloivaa palveluntarjoajaa. Jos vastaanottajalla on mahdollisuus ottaa lasku vastaan sähköisenä, välitetään se vastaanottajan operaattorille. Ellei sähköisen laskun vastaanottomahdollisuutta ole, lasku ohjataan laskujen tulostuspalveluun.²⁵

Kun tietosuoja-asetuksen myötä ei ole enää vastaavaa henkilötietojen käsittelyn perustetta kuin henkilötietolain 8 §:n 7 kohta²⁶, nähdään senkin vuoksi laskutuksessa ajankoh-
taisena rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän välinen sopimussuhde, vaikkakin se joudutaan rajaamaan tästä tutkielmasta pois ja pitäytymään aiheen käsittelyssä lähinnä rekisterinpitäjän näkökulmassa.

Edellä esitetyn perusteella tutkimuskysymyksiksi muodostuvat:

1. Miten henkilötietoja käsitellään lainmukaisesti laskutuksessa?

Alakysymyksiä ovat:

- a) Millä eri henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteilla laskutuksessa voidaan käsitellä henkilötietoja?
- b) Millä edellytyksillä laskutuksessa voidaan käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia eli arkaluonteisia henkilötietoja?
- c) Mitä tietojen minimoinnin periaate merkitsee laskutuksessa?

Tutkielmassa keskitytään nimenomaan laskun laatimisen prosessiin tietojen keräämisestä alkaen. Tutkielmassa pureudutaan erityisesti siihen, miten laskutukseen kerätään henkilötiedot lainmukaisesti, mitkä henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet soveltuvat laskutukseen ja mitkä ovat laskutuksessa tyypillisimmät tilanteet, jolloin voidaan käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, joiden osalta pääsääntöisesti vallitsee

---

²⁵ Lahti & Salminen 2014: 81, 93.

²⁶ Kumotun henkilötietolain 8 §:n 7 kohdan mukaan henkilötietoja on saanut käsitellä, ”jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän toimeksiannosta tapahtuvaa maksupalvelua, tietojenkäsittelyä tai muita niihin verrattavia tehtäviä varten”.

käsittelykielto. Tietojen minimoinnin periaate laskun laatimisvaiheessa nähdään kiinnostavana, koska silloin tehdään ratkaisut laskulle tulevien tietojen suhteen ja ne tiedot kulkevat mukana laskun koko elinkaaren ajan.

1.2. Tutkimusmenetelmä ja lähdeaineisto

Tutkielman tutkimusmenetelmä on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen. Oikeusdogmaatiikan perusta on voimassa olevissa oikeuslähteissä, joita sen piirissä sovelletaan etusija- ja käyttöjärjestyssääntöjen mukaisessa järjestyksessä. Lainopin tutkimusongelmien keskiössä on selvittää voimassa olevan oikeuden sisältö käsiteltävänä olevaa oikeusongelmaa koskien. Lainoppi pyrkii tuomaan voimassa olevan oikeuden (oikeusjärjestyksen) mukaisen toimintaohjeen aktuaaliseen tilanteeseen. Lainopissa on keskeistä oikeusjärjestyksen sääntöjen tutkimus ja erityisesti toiminta niiden sisällön selvittämiseksi eli tulkitseminen.²⁷ Lainoppi keskittyy nykyisin myös oikeusperiaatteisiin, joita lainopissa myös punnitaan ja yhteensovitetään, minkä edellytyksenä on aina myös oikeusnormien tulkinta²⁸.

Toisekseen lainopin tehtävä on systematisoida tutkimuskohdettaan eli oikeusjärjestystä, mikä tarkoittaa voimassa olevan oikeuden jäsentämistä. Systematisoinnilla lainoppi pyrkii oikeudellisen käsitejärjestelmän luomiseen ja kehittämiseen oikeuden tulkinnan perustaksi. Systematisoinnilla yhtäältä autetaan oikeusjärjestykseen perehtyvää säännösten löytämisessä, toisaalta sillä autetaan saamaan kokonaisnäkemystä oikeudellisista järjestelyistä sekä niiden välillä vallitsevista suhteista.²⁹

Oikeusnormien systematisointi kuuluu *teoreettiseen lainoppiin*. Oikeusnormien tulkinta ja tulkintasuositusten antaminen niistä ovat *käytännöllistä lainoppia*. Käytännöllinen lainoppi testaa teoreettisen lainopin tuottamia systematisointeja ja teorioita. Sekä käytännöllisellä että teoreettisella lainopilla on omat tarpeelliset roolinsa oikeusjärjestyksen

---

²⁷ Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008: 20.

²⁸ Hirvonen 2011: 24.

²⁹ Husa ym. 2008: 20–21.

hahmottamisessa ja ne ovat myös jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Kun systematisoinneilla tuotettuja yleisiä oppeja testataan käytännöllisen lainopin tulkinnoilla, saadaan selville, miten yleisiä oppeja on mahdollisesti korjattava.³⁰ Oikeusperiaatteiden punninta ja tasapainottaminen ovat ensisijaisesti käytännöllistä lainoppia³¹.

Oikeuden sisältöä koskevaa informaatiota sisältävistä lähteistä eli oikeuslähteistä tärkeimpiä erityisesti oikeusdogmatiikan kannalta ovat lait tai muut säädökset. Oikeuden sisällön perustaminen pelkkään säädöstekstiin antaa oikeuden sisällöstä usein epäselvän kuvan säädöstekstin moniselitteisyyden ja epätäsmällisyyden vuoksi. Muista oikeudellisista aineistoista, esimerkiksi säädösten valmisteluaineistosta, oikeustapauksista ja oikeuskirjallisuudesta, saadaan tarvittavaa apua säädöstekstin tulkintaan.³²

Oikeuslähteen käsitettä ja oikeuslähteiden keskinäistä järjestystä määrittelevä *oikeuslähteoppi* tavoittelee sellaista mallia, jonka avulla säännösten soveltamisessa saavutetaan paras mahdollinen ratkaisu³³. *Aarnio* on määritellyt oikeuslähteen käsitettä siten, että oikeuslähteitä olisivat kaikki ne perustelut eli argumentit, joiden perusteella ratkaisun tai oikeustieteellisen kannanoton löytäminen tai oikeuttaminen tapahtuu niin, että ratkaisu tai kannanotto on juridinen. Oikeuslähteen käsite on erillinen oikeuslähteen painoarvosta ja painoarvo suhteutuu aina ratkaisuun tai kannanottoon. Oikeuslähteen painoarvo on positiivinen, jos sen perusteella ratkaisu tai kannanotto vahvistuu. Negatiivinen painoarvo puolestaan vaikuttaa ratkaisun tai kannanoton uskottavuutta heikentäen. Voi olla myös niin, että käytettävissä olevalla, sallitulla oikeuslähteellä ei ole positiivista eikä negatiivista painoarvoa.³⁴

Tämä tutkielma sijoittuu metodin osalta käytännölliseen lainoppiin, kun tarkoituksena on tulkita voimassa olevan tietosuojalainsäädännön normeja käytännön soveltamistilanteissa eli laskutuksessa. Oikeuslähteinä tutkielmassa ovat lainsäädäntö, erityisesti yleinen

---

³⁰ Aarnio 2011: 104–105.

³¹ Hirvonen 2011: 25.

³² Husa ym. 2008: 32–33.

³³ Koskinen & Virta 1996: 4.

³⁴ Aarnio 2006: 287.

tietosuoja-asetus, sekä lainvalmisteluaineisto ja oikeuskirjallisuus. Lähteenä käytetään myös muun muassa liiketaloudellista kirjallisuutta.

1.3. Keskeisiä käsitteitä

Henkilötietoja ovat tietosuoja-asetuksen mukaan tiedot, jotka liittyvät tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön. Luonnollinen henkilö katsotaan olevan tunnistettavissa, jos hänet voidaan tunnistaa suoraan tai epäsuorasti erityisesti tunnistetiedoista, joita ovat esimerkiksi nimi, henkilötunnus, sijaintitieto, verkkotunnistetiedot tai hänelle tunnusomainen fyysinen, fysiologinen, geneettinen, psyykkinen, taloudellinen, kulttuurillinen tai sosiaalinen tekijä tai tekijät. (art. 4.1) Henkilötiedon määritelmä on siis kovin laaja ja tiivistetysti voidaan todeta henkilötiedoista olevan kyse silloin, kun ne ilmaisevat tai niistä voidaan saada selville, ketä ne koskevat³⁵. Henkilötiedot ovat luonnollista henkilöä koskevia tietoja, mikä tarkoittaa lähtökohtaisesti elävää ihmistä koskevia tietoja. *Korpisaari ym.* katsovat, että saattaisi olla tarvetta myös sellaisille lainsäädäntötoimille, jotka antaisivat suojaa omaisille vainajien tietojen epäasialliselta käsittelyltä.³⁶

Käsittelyä on tietosuoja-asetuksen mukaan toiminto tai toiminnot, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin. Käsittely voi olla automaattisen tietojenkäsittelyn keinoin tai manuaalisesti tapahtuvaa ja sitä ovat esimerkiksi tietojen kerääminen, tallentaminen, säilyttäminen, muokkaaminen, hakeminen, käyttö ja poistaminen. (art. 4.2) Hyvin laaja käsittelyn määritelmä tarkoittaa sitä, että aina kun henkilötietoja käytetään, on kyse käsittelystä riippumatta käsittelyn tavoista ja tarkoituksesta³⁷. On huomattava, että tietosuoja-asetus tulee sovellettavaksi henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn sekä sellaiseen henkilötietojen manuaaliseen käsittelyyn, jossa tiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa³⁸. Tietosuoja-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan asetusta ei sovelleta luonnollisen henkilön

---

³⁵ Hanninen ym. 2017: 20.

³⁶ Korpisaari, Pitkänen & Warmo-Lehtinen 2018: 50–51.

³⁷ Hanninen ym. 2017: 21.

³⁸ Korpisaari ym. 2018: 62.

suorittamaan sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka tapahtuu pelkästään henkilökoh-
taisessa tai henkilön kotitaloutta koskevassa toiminnassa (art. 2.2(c)).

Tietosuoja-asetuksen mukaan *rekisteröity* on tunnistettu tai tunnistettavissa oleva luon-
nollinen henkilö (art. 4.1). Rekisteröity on ihminen, jonka henkilötietoja käsitellään³⁹.
Korpisaari ym. katsovat, että nimitys ”rekisteröity” tietosuoja-asetuksen suomenkieli-
sessä käännöksessä ei ole onnistunut, sillä lähtökohtana on asetuksen soveltaminen kaik-
keen digitaalisessa muodossa olevien henkilötietojen käsittelyyn eli ei vain henkilörekis-
tereissä olevien tietojen käsittelyyn. Rekisteröity ei siis olisi riittävän kattava käsite.⁴⁰

Rekisteri on tietosuoja-asetuksen määritelmän mukaan jäsennelty henkilötietoja sisältävä
tietojoukko, josta tietoja on mahdollista saada tietyin perustein. Tällainen tietojoukko voi
olla keskitetty, hajautettu tai toiminnallisin tai maantieteellisin perustein jaettu. (art. 4.6)
Rekisteri voi olla joko sellainen, jota hoidetaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla,
tai sitten manuaalisesti käsiteltävä, mutta manuaalisen tietojenkäsittelyn keinoin henkilö-
tietojen tulee olla helposti saatavilla, että kyseiset tietojoukot muodostaisivat rekisterin.
Tietosuoja-asetuksen tarkoittama rekisteri ei muodostu tiedoista, jotka eivät ole missään
järjestyksessä.⁴¹ Tietosuoja-asetuksessa rekisterin muodostumisen kriteerinä ei korostu
käyttötarkoitus, vaan se, että tietyn henkilöjoukon henkilötiedot ovat jäsennellyssä muo-
dossa ja että siitä henkilötietojen joukosta voidaan tietyin hakukriteerein hakea tietyn hen-
kilön tiedot⁴².

Tietosuoja-asetuksen mukaan *rekisterinpitäjä* voi olla luonnollinen henkilö tai oikeus-
henkilö taikka viranomainen, virasto tai muu elin, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa
määrittelee, mihin tarkoituksiin ja millä keinoin henkilötietoja käsitellään (art. 4.7). Hen-
kilötietojen ei tarvitse kuulua rekisteriin, vaan yleensä kaikenlainen digitaalinen henkilö-
tietojen käsittely tekee tietojenkäsittelyn tarkoitukset ja keinot määrittelevästä tahosta re-
kisterinpitäjän. Rekisterinpitäjä päättää henkilötietojen käsittelystä ja sille kuuluu niin
ikään suurin vastuu käsittelyn oikeellisuudesta ja laillisuudesta ja rekisteröidyn

---

³⁹ Hanninen ym. 2017: 20.

⁴⁰ Korpisaari ym. 2018: 28.

⁴¹ Korpisaari ym. 2018: 66.

⁴² Koivumäki & Häkkänen 2018: 171.

oikeuksien kunnioittamisesta.⁴³ Rekisterinpitäjällä on vastuu myös siitä toiminnasta, jossa rekisterinpitäjälle kuuluvia henkilötietoja käsittelevät eri tahot rekisterinpitäjän lukuun⁴⁴.

Tietosuoja-asetuksessa on määritelty *henkilötietojen käsittelijän* tarkoittavan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä taikka viranomaista, virastoa tai muuta elintä, jonka suorittama henkilötietojen käsittely tapahtuu rekisterinpitäjän lukuun (art. 4.8). Henkilötietojen käsittelijä on alihankkija tai yhteistyökumppani, joka suorittaa henkilötietojen käsittelyä päämiehensä tai yhteistyökumppaninsa puolesta ja lukuun, mutta päätökset tietojen keräämisestä tai käyttämisestä tekee rekisterinpitäjä. Henkilötietojen käsittelijän on henkilötietoja käsitellessään noudatettava rekisterinpitäjän antamia dokumentoituja ohjeita.⁴⁵ Tietosuoja-asetuksen mukaan rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on tehtävä kirjallinen sopimus henkilötietojen käsittelystä. Mikäli henkilötietojen käsittelijä toimii tuon sopimuksen vastaisesti, saattaa henkilötietojen käsittelijä päätyä myös rekisterinpitäjäksi.⁴⁶

1.4. Työn rakenne

Tässä tutkielmassa johdannon jälkeisessä pääluvussa kaksi käsitellään henkilötietojen suojaa, sen perusoikeusluottuvuutta ja suojan kehittymistä. Luvussa kaksi luodaan myös yleiskatsausta EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen sekä kansalliseen tietosuojalakiin. Merkittävän osuuden kyseistä lukua muodostaa henkilötietojen käsittelyn periaatteiden läpikäynti.

Pääluvussa kolme käydään läpi tietosuojan linkittymistä laskutusprosessiin erityisesti sen alkuvaiheessa eli laskun laatimisessa alkaen henkilötietojen keräämisestä. Käsittelyyn tulevat erityisesti henkilötunnuksen lainmukainen käsittely sekä henkilötietojen

---

⁴³ Korpisaari ym. 2018: 28.

⁴⁴ Koivumäki & Häkkänen 2018: 176.

⁴⁵ Hanninen ym. 2017: 22.

⁴⁶ Korpisaari ym. 2018: 28–29.

mahdolliset käsittelyn oikeusperusteet laskutuksessa. Kuten edellä todettiin, ollakseen lainmukaista henkilötietojen käsittelyssä tulee aina täyttyä jokin laillisista käsittelyperusteista⁴⁷.

Neljännän pääluvun aiheena on erityisten henkilötietoryhmien käsittely laskutuksessa ja kyseisessä luvussa keskitytään selvittämään sitä, millä edellytyksillä laskutuksessa voidaan käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, joita pääsääntöisesti ei saisi käsitellä lainkaan. Tutkielman päättää pääluvussa viisi oleva loppuyhteenvedo.

---

⁴⁷ HE 9/2018 vp s. 34–35.

2. HENKILÖTIETOJEN SUOJA JA KÄSITTELYN PERIAATTEET

2.1. Henkilötietojen suoja perusoikeutena Suomessa

Suomen perustuslain (PL, 731/1999) yksityiselämän suoja koskevan 10.1 §:n mukaan ”Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla”. Perustuslaissa henkilötietojen suoja sijoittuu lähtökohtaisesti osaksi yksityiselämän suojaa⁴⁸. Yksityiselämän suojan lähtökohtana on yksilön oikeus elää omaa elämäänsä niin, etteivät viranomaiset tai muut ulkopuoliset tahot puutu mieltävaltaisesti tai ilman syytä hänen yksityiselämäänsä. Hallituksen esityksessä todetaan olevan vaikeaa antaa tarkkaa määritelmää yksityiselämän piirille. Yksilö on esimerkiksi oikeutettu vapaasti solmimaan ja ylläpitämään suhteita muihin ihmisiin ja ympäristöön sekä määräämään itsestään ja ruumistaan.⁴⁹ Tästä oikeudesta on käytetty myös nimitystä itsemääräämisoikeus, joka esiintyy muissakin perusoikeuksissa saamatta kuitenkaan itsenäisen perusoikeuden asemaa nykykäsityksen mukaan⁵⁰.

Henkilötietojen suoja on laaja-alaisempi kuin vain osa yksityiselämän suoja, sillä henkilötietojen suoja voi kattaa myös sellaisia henkilötietoja, jotka eivät suoraan kuulu yksityiselämän alaan, kuten tiedon merkittävässä asemassa työskentelevän henkilön työpai- kasta tai -tehtävästä. Sellaiset yksityiselämää koskevat tiedot, jotka ovat yhdistettävissä tiettyä henkilöä koskeviksi, taas katsotaan aina myös henkilötiedoiksi. Henkilötietojen ja yksityiselämän suojan suhteen määrittelyssä on huomionarvoista perusoikeuksien muodostama kokonaisuus, jossa osat sijoittuvat toistensa kanssa päällekkäin ja limittäin.⁵¹

Jokaisella perusoikeudella on ydinalueeksi kutsuttu olennainen sisältönsä, jonka piirissä ne ovat kollisiotilanteessa etusijalla muihin perusoikeuksiin nähden⁵². Ydinalue määräytyy niiden arvojen ja tavoitteiden mukaan, joita turvaamaan kyseinen perusoikeus on

---

⁴⁸ Kulla & Koillinen 2014: 116-117.

⁴⁹ HE 309/1993 vp s. 52–53.

⁵⁰ Neuvonen 2014: 37.

⁵¹ Korpisaari ym. 2018: 5, 13.

⁵² KM 1992: 3 s. 383.

säädettykin. Yksittäistapauksissa perusoikeudelle on annettava sitä suurempi painoarvo, mitä lähempänä sen ydinaluetta ollaan. Toinen perusoikeus taas, vaikkakin yhtä tärkeä, saattaa joutua väistymään, jos kyseisessä tapauksessa ei olla niin lähellä sen perusoikeuden ydintä. Oikea ratkaisu on teoreettisesti sellainen, jossa kaikkien perusoikeuksien toteutuminen on mahdollisimman optimaalista.⁵³

Pesosen havaintoesimerkissä yksityiselämän suojaa kuvaavat sisäkkäin olevat ympyrät, jossa sisin ympyrä kuvaa suojan ytimenä olevaa henkilön persoonan suojaa. Ulommat ympyrät kuvaavat henkilön tietojen käsittelyä ja niiden käyttöä ja sen suojaa sekä viestintää. Uloimmille ympyröille sijoittuu henkilön saama suoja tietyssä olinpaikassa. Ympyröiden ulkopuolelle jäävässä julkisessa tilassa ihmisen yksityisyys on vähäisin, mutta onpa henkilö missä paikassa tahansa, hänellä on oikeus tietyssä määrin yksityisyyteen. Näin julkisrauhan alueellakin on tiloja, joissa suojataan yksityisyyttä. *Pesosen* mukaan eräät tutkijat ovat nähneet yksityiselämän ikään kuin laajenevana ympyränä, jossa edettäessä yhä kauemmas ympyrän keskustasta, asian merkitys yksilölle vähenee.⁵⁴

Sääntelyvaraus henkilötietojen suojasta lailla säätämisestä voidaan nähdä myös lainsäätäjälle osoitettuna toimeksiantona, joka velvoittaa säätämään lain sen täsmentämiseksi, millä perusteilla ja miten henkilötietojen rekisteröintiä, käsittelyä ja luovutusta voidaan suorittaa. Henkilötietojen käsittelyä koskevalta säännökseltä edellytetään aina laintasoisuutta.⁵⁵ Viittaamalla ”tarkemmin” lailla säätämiseen on pyritty korostamaan lainsäätäjän rajoitettua liikkuma-alaa, joka on sidoksissa perustuslain mukaiseen pääsääntöön⁵⁶. Tätä liikkuma-alaa rajoittaa nyt myös EU:n yleinen tietosuoja-asetus tiukemmin kuin edeltäjänsä henkilötietodirektiivi⁵⁷.

Perustuslakivaliokunta pitää tietosuoja-asetuksen yksityiskohtaista sääntelyä, tulkittuna ja sovellettuna EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, yleensä riittävänä säännöspohjana myös PL 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän ja henkilötietojen

---

⁵³ Vuortama & Kerosuo 2004: 13.

⁵⁴ Pesonen 2011: 95.

⁵⁵ Neuvonen 2013: 80.

⁵⁶ PeVM 25/1994 s. 6.

⁵⁷ Korpisaari ym. 2018: 7.

suojaan nähden. Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaista henkilötietojen suojan tasoa, kun tietosuoja-asetuksen sääntelyä tulkitaan ja sovelletaan asianmukaisesti. Perustuslakivaliokunta katsoo henkilötietojen suojan turvaamisen jatkossa perustuvan ensisijaisesti yleiseen tietosuoja-asetukseen ja kansalliseen yleislainsäädäntöön. Suhtautuminen kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulisi jatkossa olla pidättyväistä ja sellaisesta säätäminen rajattava vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran rajoissa. Perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin selvänä, että erityislainsäädännön tarpeellisuuden arvioinnissa sovelletaan myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämää riskiperustaista lähestymistapaa.⁵⁸

Alun perin saksalainen käsite *tiedollinen itsemääräämisoikeus* on henkilön valtaa määrätä siitä, milloin ja kuinka laajasti tietoa hänestä ja hänen henkilökohtaisista oloistaan käytetään sekä tiedon julkiseksi tulon ajankohdasta ja laajuudesta⁵⁹. Tiedollista itsemääräämisoikeutta on myös yksilön oikeus valvoa niiden tietojen käsittelyä, jotka koskevat häntä itseään sekä oikeus kyseisten tietojen oikeellisuuteen⁶⁰. *Koillinen* katsoo, että tietosuoja on Suomessakin mahdollista perustaa tiedolliseen itsemääräämisoikeuteen, vaikka Suomen perustuslaissa ei olekaan nimenomaista säännöstä, joka turvaisi tiedollisen itsemääräämisoikeuden. Hänen mukaansa: ”Tiedollinen itsemääräämisoikeus tietosuojan oikeutusperustana perustuu tietojen käsittelyn muodostamalle vaaralle *sekä yksilölle että yhteisölle.*”⁶¹ *Hoikkalan ym.* mukaan tiedollisen itsemääräämisen ja yksityisyyden periaatteet eivät voi tietoyhteiskunnassa olla rajoittamattomia. Teknologian ja yhteiskunnan muutoksen luodessa lisääntyvästi uusia uhkakuvia niin yksityiselämän suojalle kuin yksilön tiedolliselle itsemääräämisoikeudelle, on yksilön oikeuksien toteutumista jatkuvasti tarkkailtava.⁶²

---

⁵⁸ PeVL 14/2018 s. 4–5.

⁵⁹ Kulla & Koillinen 2014: 13.

⁶⁰ Hoikkala, Kultalahti & Tuomela 2005: 284, alaviite 5.

⁶¹ Kulla & Koillinen 2014: 128–129.

⁶² Hoikkala ym. 2005: 293–294.

2.2. Henkilötietojen suojan kehittyminen

Henkilötietojen suoja on viime vuosikymmeninä vakiinnuttanut paikkansa eurooppalaisessa oikeuskäsityksessä. 1970-luvun alkupuolella tietojenkäsittelyn automatisoitumisen aikaansaama huoli aloitti kehityksen, jonka seurauksena useissa maissa alettiin vaatia tietosuojalakien säätämistä. Tietojen keruun ja käsittelyn määrä viranomaistoiminnassa on kasvanut huimasti. Julkisen vallan hyvinvointitehtävien laajenemisen on nähty saattaneen viranomaisten haltuun merkittävästi yksityisten ihmisten arkaluonteisiakin tietoja.⁶³

Ruotsissa tuli voimaan jo 1970-luvun alkupuolella koko valtion kattava tietosuojalaki ensimmäisenä maailmassa, mutta vasta 1980-luvulla tietosuojalaki tuli lainsäädännöllisenä ilmiönä enemmän käyttöön ja yleiseen tietouteen⁶⁴. Kansainvälisen tason kehitystä edustaa OECD:n yksityisyyden ja henkilötietojen suojaa koskeva tietosuojasuositus vuodelta 1980⁶⁵. Euroopan ihmisoikeussopimuksen henkilötietojen käsittelylle antaman suojan riittävyttä oli selvitetty Euroopan neuvoston piirissä 1970-luvun alussa. Selvityksen tuloksena annettiin päätöslauselmia täsmentämään EIS 8 artiklan soveltuvuutta henkilötietojen käsittelyssä.⁶⁶ Vuonna 1981 laadittiin Euroopan neuvoston yleissopimus yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä (ETS nro 108, SopS 36/1992), jäljempänä *tietosuojasopimus*, jonka tarkoituksena on taata osapuolten alueilla yksilöille heidän oikeutensa ja perusvapautensa sekä etenkin heidän oikeutensa yksityisyyteen, kun henkilötietoja käsitellään automaattisen tietojenkäsittelyn keinoin. Tietosuojasopimuksen voimaantulo kansainvälisesti ajoittuu vuoteen 1985 ja Suomen osalta vuoteen 1992.⁶⁷

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ei erikseen mainita henkilötietojen suojaa, mutta ns. *Leander*-tapauksesta⁶⁸ (1987) alkaen on katsottu, että yksityisyyden suojan turvaava 8. artikla sisältää tietosuojan tärkeimmät elementit. EIT:n käytännössä suojaa saavien henkilötietojen alasta on tullut verraten laaja ja suojan piiriin lukeutuu kategorisesti myös

---

⁶³ Kulla & Koillinen 2014: 102.

⁶⁴ Saarenpää 1995: 588.

⁶⁵ Korhonen 2003: 93; Neuvonen 2014: 17.

⁶⁶ Neuvonen 2014: 17.

⁶⁷ HE 149/2011 vp s. 3.

⁶⁸ EIT 26.3.1987 *Leander v. Ruotsi*.

elinkeinotoimintaan liittyviä tietoja.⁶⁹ Henkilötietojen suojan kehitykseen eniten vaikutusta on ollut EU:n henkilötietodirektiivillä ja televiestinnän tietosuojadirektiivillä (97/66/EY, nykyään sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi)⁷⁰. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettiin vuonna 1995. Tuolloin useilla jäsenvaltioilla oli jo kansallisia tietosuojalakeja, mutta tavaroiden, palvelujen ja henkilöiden vapaan liikkuvuuden mahdollistamiseksi sisämarkkinoilla, tietoja oli voitava siirtää vapaasti. Tämän toteuttaminen ei olisi ollut mahdollista ilman jäsenvaltioiden luottamusta yhtenäiseen korkeaan tietosuojan tasoon.⁷¹

Vuonna 2000 laadittu Euroopan unionin perusoikeuskirja sai aikaan perusoikeuksien murtautumisen lopullisesti EU-oikeuteen. Nykyiseen asemaansa EU:n perusoikeudet saattoi Lissabonin sopimus, joka hyväksyttiin vuonna 2007 ja tuli voimaan vuonna 2009.⁷² Euroopan unionin perusoikeuskirjasta tuli oikeudellisesti sitova vuonna 2009, mikä on vahvistanut henkilötietojen suojaa unionin lainsäädäntökehikossa. Henkilötietojen suoja tunnustetaan perusoikeutena perusoikeuskirjan 8 artiklassa ja näin ollen henkilötietojen suojan rajoitusten osalta on täyttyvä perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaiset edellytykset.⁷³

Suomessa henkilötietojen sääntely otti oman aikansa ja henkilörekisterilain (471/1987) säätäminen ajoittui vuoteen 1987⁷⁴. Henkilörekisterilain voimaantulon jälkeen annettiin eri rekisterinpidon vaiheista erityissäädöksiä painottuen julkishallinnon tärkeisiin tietojärjestelmiin. Henkilötietolakia koskeneen hallituksen esityksen arvio henkilörekisteritoimintaa koskevan erityissääntelyn määrästä oli, että sitä esiintyi lähes sadassa säädöksessä.⁷⁵ Perusoikeusuudistuksesta ja erityisesti EU:n henkilötietodirektiivistä seurasi Suomessa henkilörekisterilain korvaaminen henkilötietolailla⁷⁶. 1.6.1999 voimaan tullella henkilötietolailla saatettiin henkilötietojen käsittelyn yleislainsäädäntö vastaamaan

---

⁶⁹ Kulla & Koillinen 2014: 122.

⁷⁰ Neuvonen 2014: 17–18.

⁷¹ Euroopan neuvosto ja Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2014: 17–18.

⁷² Neuvonen 2013: 35.

⁷³ HE 9/2018 vp s. 27.

⁷⁴ Neuvonen 2014: 18.

⁷⁵ HE 96/1998 vp s. 9; Korhonen 2003:117.

⁷⁶ Neuvonen 2014: 18.

henkilötietodirektiiviä ja lain valmistelussa huomioitiin myös vuonna 1995 voimaan tullut hallitusmuodon perusoikeussäännösten uudistus, jossa edellytetään henkilötietojen suojasta säädettävän tarkemmin lailla⁷⁷.

2.3. EU:n tietosuojauudistuksesta

EU:n tietosuojalainsäädännön uudistamistyö alkoi vuonna 2012, sillä tietosuojalainsäädäntö ei ollut Euroopan unionissa pysynyt kehityksen mukana. Se ei enää vastannut olosuhteita globaalissa tietoympäristössä eikä toimintamalleja verkkopalveluissa. Uudistuksen tavoitteena oli henkilötietojen suojan turvaaminen perusoikeutena ja digitaalitalouden kehityksen varmistaminen sekä toimien tehostaminen rikollisuutta ja terrorismia vastaan.⁷⁸

Euroopan unionin komission 25.1.2012 antama ehdotus uudeksi tietosuoja-asetukseksi astui voimaan keväällä 2016, mistä alkoi kahden vuoden siirtymäaika 25.5.2018 saakka. Vuonna 1995 voimaan tulleen EU:n tietosuojadirektiivin⁷⁹ implementoinnissa jäsenmaiden lainsäädäntöihin oli eroavaisuuksia, joten säätämällä EU:ssa sellaisenaan pakottavaa oikeutta jäsenmaissa oleva asetus, tulevat jäsenmaiden tietosuojalainsäädännöt merkittävästi yhdenmukaisemmiksi.⁸⁰ Tietosuoja-asetus korvaa direktiivin 95/46/EY ja sitä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikenlaiseen henkilötietojen käsittelyyn⁸¹.

Yleisellä tietosuoja-asetuksella pyritään vahvistamaan yksilön oikeuksia ja sisämarkkinaulottuvuutta, ottamaan huomioon tietosuojan globaali ulottuvuus ja tehostamaan valvontaa tietosuojasääntöjen täytäntöönpanon osalta. Asetuksella tavoitellaan ajanmukaisen, vahvan, yhtenäisen ja kattavan tietosuojakehyksen muodostamista EU:lle. Sillä pyritään myös lisäämään luottamusta online-palveluihin, mikä edesauttaa EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden kehittämistä.⁸² Erityisen huomionarvoista on, että tietosuoja-

⁷⁷ HE 9/2018 vp s. 6.

⁷⁸ Bergström, Karhula & Kipinoinen 2017.

⁷⁹ Korhosen 2003: 94 mukaan tietosuojadirektiivi on henkilötietodirektiivin epävirallisempi nimitys.

⁸⁰ Koivumäki & Häkkänen 2018: 169–170.

⁸¹ Bergström ym. 2017.

⁸² Andreasson ym. 2017: 28.

asetuksella yritetään saada tasapainoon yksityisen ihmisen oikeudet omiin tietoihinsa ja eri toimijoiden mahdollisuudet käyttää tietoja yhteiskuntaa hyödyttävällä tavalla. Tietosuojalainsäädännöllä ei pyritä estämään henkilötietoihin perustuvaa liiketoimintaa, vaan antamaan tällaiselle toiminnalle lailliset raamit ja määrittellä sallittu ja kielletty henkilötietojen hyödyntäminen.⁸³

Tietosuoja-asetuksen 1 artiklan 3 kohdan mukaan henkilötietojen vapaan liikkuvuuden rajoittaminen tai estäminen eivät ole sallittuja unionin sisällä, kun on kyse luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä. Tällä ei tarkoiteta, että henkilötietojen siirto jäsenmaasta toiseen voisi tapahtua miten tai millä perusteilla tahansa, vaan tällä pyritään rajoittamaan EU:n jäsenvaltioiden mahdollisuuksia asetusta tiukempien tietosuojasäännösten antamiseen, jolloin samat tietosuojasäännöt pätevät kaikkiin EU:n jäsenmaihin. Tietojen siirrosta EU:n ulkopuolelle on omat säännöksensä.⁸⁴

Yhtenä tietosuoja-asetuksen tavoitteena on, että henkilötietojen suoja saadaan kiinteäksi osaksi organisatorisiin menettelyihin ja tekniseen kehitykseen. Asetuksessa on säännökset esimerkiksi sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta.⁸⁵ Sisäänrakennetun tietosuojan mukaista on, että tietosuojaperiaatteet huomioidaan jo tuotteiden ja palveluiden suunnitteluvaiheessa. Esimerkiksi ennen henkilötietojen käsittelyyn liittyvien sovellusten valintaa tai käyttöönottoa, on varmistuttava edellytyksistä tietosuojavelvoitteiden täyttämiseen kyseisellä tekniikalla. Korkeamman riskin henkilötietojen käsittelyn osalta on tietosuojan huomioiminen jo suunnitteluvaiheessa vieläkin tärkeämpää.⁸⁶ Oletusarvoisen tietosuojan mukaisesti on teknisin ja organisatorisin toimenpitein varmistettava kussakin tilanteessa oletusarvoisesti vain tarpeellisten henkilötietojen käsittely. Tähän velvollisuuteen sisältyvät kerättyjen henkilötietojen määrät, käsittelyn laajuus, säilytysaika ja saatavilla olo. Toimenpiteillä on turvattava henkilötiedot oletusarvoisesti siltä, että ne päätyisivät määrittämättömän henkilökunnan saataville, ellei tietojen julkaisemiseen tule myötävaikutusta luonnollisen henkilön taholta.⁸⁷

---

⁸³ Korpisaari ym. 2018: 35.

⁸⁴ Korpisaari ym. 2018: 36.

⁸⁵ HE 9/2018 vp s. 30.

⁸⁶ Hanninen ym. 2017: 54.

⁸⁷ Korpisaari ym. 2018: 280.

Yleisessä tietosuojasetuksessa vaikuttaa riskiperusteinen lähestymistapa, mikä velvoittaa suhteuttamaan asetuksen velvoitteet ja tarvittavat suojatoimet siihen riskiin, joka henkilötietojen käsittelystä aiheutuu rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille. Vähäriskisten toimien ylisääntelyä pyritään välttämään ja toisaalta korkeariskisessä toiminnassa pyritään varmistamaan rekisteröidyn suoja. Tällöin arvioidaan esimerkiksi tietojen laatua, luonnetta, käsittelytarkoitusta ja laajuutta. Henkilötietojen käsittelyyn voi sisältyä suurempi riski esimerkiksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tai heikossa asemassa olevien tietoja käsiteltäessä tai kun käsiteltävien henkilötietojen määrä on suuri ja käsitellään suuren rekisteröityjen joukon tietoja. Rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on ryhdyttävä sen mukaisiin toimiin, kuin mitä henkilötietojen käsittelyyn kohdistuva riski edellyttää.⁸⁸ Korkean riskin käsittelystä organisaatio velvoitetaan tekemään tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi⁸⁹. Voidakseen hoitaa asetuksen sisäänrakennettua ja oletusarvoista tietosuojaa sekä muita asetuksen velvollisuuksia, rekisterinpitäjän on arvioitava perusteellisesti kaikkia henkilötietojen käsittelyn riskejä⁹⁰.

2.4. Uudesta tietosuoja-laista

Oikeusministeriön 17.2.2016 asettaman työryhmän (TATTI-työryhmä) tehtävänä oli yleisestä tietosuojasetuksesta johtuvien kansallisten lainsäädäntötoimien tarpeen selvittäminen ja tietosuojasetuksen vaatimien, henkilötietojen käsittelyä koskevan yleisen kansallisen lainsäädännön muutosten valmistelu – myös kansallista tietosuojan valvontaviranomaista koskevan lainsäädännön osalta. Työryhmän tehtävänä oli myös antaa periaatteet kansallisen liikkumavaran oikeanlaisesta hyödyntämisestä ja koordinoita lainvalmistelutyötä, jota tarvittiin asiasta annetun erityislainsäädännön tarkistamiseksi. Työryhmän toimikausi kesti kaksi vuotta.⁹¹ Se esitti säädettäväksi Suomeen uuden yleislain, tietosuoja-lain, täydentämään tietosuojasetusta⁹². Työryhmän oli saatettava ehdotuksensa lainsäädäntömuutoksista hallituksen esityksen muotoon, mitä koskevan mietintönsä se

---

⁸⁸ Andreasson ym. 2017: 30–31.

⁸⁹ HE 9/2018 vp s. 30; Andreasson ym. 2017: 31.

⁹⁰ Andreasson ym. 2017: 31.

⁹¹ Oikeusministeriö 2018: 7.

⁹² Hanninen ym. 2017: 14.

antoi oikeusministeriölle 21.6.2017 (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 35/2017)⁹³. Tietosuojalainsäädännön kansalliseen toimeenpanoon liittyy myös valtioneuvoston kanslian rahoittama erillishanke EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kansallisen toimeenpanon selvittämiseksi. Siinä tutkijat IPR University Center:istä, Helsingin yliopistosta, Lapin yliopistosta ja Tampereen yliopistosta perehtyivät lähes 800 säädökseen selvittääkseen, ettei niiden ja tietosuoja-asetuksen välillä ollut ristiriitaa.⁹⁴

Eduskunnalle annettiin 1.3.2018 hallituksen esitys EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi, jossa esitetyn uuden tietosuojalain sekä muut siihen liittyvät lait hallintovaliokunnan mietinnön mukaisilla muutoksilla eduskunta hyväksyi 13.11.2018. Tietosuojalaki (1050/2018) ja muut hankkeen säädösmuutokset tulivat voimaan 1.1.2019.⁹⁵ Tietosuojalakia käsitellään tässä tutkielmassa siltä osin kuin se antaa täsmennystä tietosuoja-asetuksen säännöksiin käsiteltävinä olevissa kysymyksissä. Kuitenkin esimerkiksi henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteiden osalta kansallinen sääntelyvara on rajallinen ja oikeusperusteet seuraavat pääosin suoraan yleisestä tietosuoja-asetuksesta⁹⁶.

2.5. Henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet

Tietosuoja-asetuksessa säädetään periaatteista, joita sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn. Tietosuojaperiaatteet asettavat rajat sinänsä sallitulle henkilötietojen käsittelylle määrittämällä, minkä tietojen käsittely on sallittua ja millä tavoin. Henkilötietojen käsittelyn periaatteisiin ei ole tullut suuriakaan muutoksia tietosuoja-asetuksen myötä, mutta joiltain osin asetuksessa täsmennetään niitä.⁹⁷ Rekisterinpitäjän täytyy huolehtia siitä, että tietosuojaperiaatteita noudatetaan jokaisessa vaiheessa henkilötietoja käsiteltäessä⁹⁸. Henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita sovelletaan kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn. Yleisen tietosuoja-asetuksen yksityiskohtaisemmilla säännöksillä ilmennetään

---

⁹³ Oikeusministeriö 2018: 7.

⁹⁴ Pitkänen, Korpisaari & Korhonen 2017: 3.

⁹⁵ Bergström ym. 2017.

⁹⁶ Ks. HE 9/2018 vp s. 34.

⁹⁷ Hanninen ym. 2017: 47.

⁹⁸ Korpisaari ym. 2018: 89.

yleisten periaatteiden osoittamia tavoitteita. Esimerkiksi asetuksen 15 artiklassa on säännös rekisteröidyn oikeudesta tutustua itsestään kerättyihin tietoihin, millä ilmennetään henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden periaatetta.⁹⁹

Lainmukaisuuden, kohtuullisuuden ja läpinäkyvyyden vaatimus määritellään yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a alakohdassa, jonka mukaan henkilötietojen käsittelyn on oltava lainmukaista, asianmukaista ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvää. Henkilötietojen käsittely lainmukaisesti tarkoittaa, että käsittelylle tulee olla jokin laillinen peruste, ja että käsittely on lainmukaista eli se noudattaa tietosuoja-asetusta sekä muuta voimassaolevaa lainsäädäntöä henkilötietojen käsittelystä¹⁰⁰.

Kohtuullisuuden osalta englanninkielisen asetusversion käyttämää termiä ”*fairness*” pitää *Koskinen* monimerkityksellisempänä kuin suomenkielisen version termiä. Koskinen katsoo, että asetuksen kontekstissa kohtuullisuus pitäisikin käsittää laajemmin myös oikeudenmukaisuuden ja reiluuden ajatuksen sisältävänä. Hän näkee kohtuullisuuden yhdistyvän kiinteästi lainmukaisuuteen, joka puolestaan edellyttää muunkin lainsäädännön kuin tietosuojalainsäädännön huomioon ottamista ja noudattamista.¹⁰¹ *Korpisaari ym.* katsovat, että kohtuullisuuden periaatteella on myös yhteys käyttötarkoitussidonnaisuuteen rajoittaessaan tiettyyn tarkoitukseen kerätyn tiedon toissijaista käyttöä¹⁰².

Läpinäkyvyyden periaatteesta kerrotaan tarkemmin tietosuoja-asetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa 39, jonka mukaan luonnollisille henkilöille pitäisi olla läpinäkyvää heidän henkilötietojensa keräämisen, käytön, niihin tutustumisen tai muun käsittelyn keinot ja heidän pitäisi olla tietoisia, missä laajuudessa henkilötietoja käsitellään tai tullaan käsittelemään. Läpinäkyvyyden periaate edellyttää näiden henkilötietojen käsittelyä koskevien tietojen ja viestinnän helppoa saatavuutta ja ymmärrettävyyttä sekä niiden selkokielisyyttä. Läpinäkyvyyden periaatetta sovelletaan erityisesti rekisteröidyille annettaviin tietoihin rekisterinpitäjän identiteetistä ja käsittelyn tarkoituksista sekä lisätietoihin, joilla taataan se, että kyseisten luonnollisten henkilöiden tietojen käsittely on asianmukaista ja

---

⁹⁹ HE 9/2018 vp s. 29.

¹⁰⁰ Hanninen ym. 2017: 48.

¹⁰¹ Koskinen 2018: 243–244.

¹⁰² Korpisaari ym. 2018: 90.

läpinäkyvää, sekä heidän oikeuteensa saada vahvistus ja ilmoitus henkilötietojensa käsittelystä.¹⁰³

Läpinäkyvyyden periaatteessa on tärkeää se, että rekisteröidylle tiedotetaan jo etukäteen käsittelyn laajuudesta ja seurauksista. Henkilötietojen käyttötavat eivät saa tulla rekisteröidylle myöhemmin yllätyksenä. Tämä on yhteydessä asetuksen johdanto-osan perustelukappaleeseen 39, jossa todetaan, että ”Luonnollisille henkilöille olisi tiedotettava henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, säännöistä, suojatoimista ja oikeuksista – – ”¹⁰⁴

Frydinger et al. katsovat liian pitkälle viedyn läpinäkyvyyden voivan johtaa siihen, että siitä katoaa sen varsinainen tavoite, joka on tietoisuuden ja valinnanmahdollisuuksien tuottaminen rekisteröidyille siitä, miten näiden henkilötietoja käsitellään. Jos rekisterinpitäjä esimerkiksi tiedottaisi kaikista tekemisistään henkilötietojen käsittelyssä pienintä yksityiskohtaa myöten, tietomäärää voisi monessa tapauksessa olla rekisteröityjen aivan ylivoimaista omaksua, jolloin ei olekaan kyse läpinäkyvyydestä tai avoimuudesta tietosuoja-asetuksen mukaisessa merkityksessä.¹⁰⁵

Tietosuoja-asetuksen henkilötietojen käsittelyn periaatteista *käyttötarkoitussidonnaisuuden* periaatteen mukaan henkilötietojen keräämisen täytyy tapahtua tiettyyn, nimenomaiseen ja lailliseen tarkoitukseen. Henkilötietoja ei saa käsitellä myöhemmin tavalla, joka ei ole yhteensopiva alkuperäisiin käyttötarkoituksiin nähden. (art. 5.1(b)) Käyttötarkoitussidonnaisuus ei ole esteenä tiettyä tarkoitusta varten kerättyjen tietojen käsittelylle myös toiseen käyttötarkoitukseen, kunhan jälkimmäinen on yhteensopiva alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa¹⁰⁶. Eli yksinkertaistaen, ettei rekisteröidyn tarvitse yllätyä toisen käyttötarkoituksen mukaisesta käsittelystä¹⁰⁷. Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteella pyritään suojaamaan rekisteröidyillä henkilötietojensa käsittelystä olevia perustelutuja odotuksia sekä mahdollistamaan henkilötietojen käyttö jatkossa määrätyissä

---

¹⁰³ Yleinen tietosuoja-asetus johdanto-osan perustelukappale 39.

¹⁰⁴ WP 260 s. 7.

¹⁰⁵ Frydinger et al. 2018: 159.

¹⁰⁶ Korpisaari ym. 2018: 92.

¹⁰⁷ Frydinger et al. 2018: 38.

rajoissa¹⁰⁸. Alkuperäisten tarkoitusten kanssa yhteensopimatonta ei tietosuoja-asetuksessa katsota olevan myöhemmin tapahtuva käsittely yleisen edun mukaisiin arkistointitarkoituksiin tai tieteellisiin tai historiallisiin tutkimustarkoituksiin tai tilastollisiin tarkoituksiin (art. 5.1(b)). Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 39. perustelukappaleessa edellytetään erityisesti henkilötietojen käsittelyn nimenomaisten tarkoitusten määrittämistä ja niistä tiedottamista henkilötietoja kerätessä yksiselitteisesti ja lainmukaisesti¹⁰⁹.

Tietosuoja-asetuksessa *tietojen minimoinnin* periaate edellyttää henkilötiedoilta asianmukaisuutta ja olennaisuutta sekä niiden rajoittumista siihen, mikä on tarpeellista suhteessa käsittelyn tarkoituksiin (art. 5.1(c)). Rekisterinpitäjän on sallittua käsitellä tietoja niin kauan kuin se tapahtuu lailliseen, tiettyyn ja nimenomaiseen tarkoitukseen. Tätä kuitenkin rajoittaa se, että mitä tahansa henkilötietoja ei ole sallittua käsitellä, vaan pelkästään tietyn tarkoituksen täyttämiseksi tarvittavia tietoja. Tietojen minimoinnin periaate ei useinkaan aiheuta ongelmaa, sillä useimmat rekisterinpitäjät haluavatkin käsitellä vain tarpeellisen määrän henkilötietoja. Usein kuitenkin tietoja voidaan kerätä liian paljon johtuen puhtaasta ajattelemattomuudesta.¹¹⁰

Vaikka käsiteltävien tietojen tulee rajoittua siihen, mikä on välttämätöntä käsittelyn kannalta, on käsiteltäviä tietoja kuitenkin oltava riittävästi¹¹¹. Tutkimuksen aiheita ajatellen voidaan todeta, että henkilötietoja sisältävässä laskutuksessa on tietoa oltava riittävästi sen kannalta, että saadaan tehtyä sellainen lasku, joka ensinnäkin saadaan toimitettua oikealle vastaanottajalle. Laskun sisällön osalta on omat vaatimuksensa lainsäädännössä ja toisaalta asiakkaan on saatava niin yksiselitteinen lasku, että sen perusteella tämän on mahdollista suorittaa maksu. Nämä seikat nähdään olevan laskutuksen osalta yhteydessä tietojen riittävyden vaatimukseen, mikä mainitaan tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 39. perustelukappaleessa. Laskutuksen osalta huomionarvoista on kuitenkin se, että missä kulkee raja, milloin laskutuksessa käsitelläänkin ylimääräistä tietoa suhteessa siihen, mikä on tarpeellista laskutuksen tarkoituksen eli sen kannalta, että saadaan tietty saatava kotiutettua. Sillä vaikka henkilötietojen kerääminen ja käsittely on mahdollista myös

---

¹⁰⁸ Korpisaari ym. 2018: 92.

¹⁰⁹ Yleinen tietosuoja-asetus johdanto-osan perustelukappale 39.

¹¹⁰ Frydlinger et al. 2018: 39.

¹¹¹ Hanninen ym. 2017: 49.

asianomaisen henkilön suostumuksella, ei suostumuksenkaan perusteella ole oikeutta käsitellä henkilötietoja tarpeettomasti¹¹².

Vain aiotun käyttötarkoituksen kannalta tarvittavia tietoja on sallittua käsitellä, joten tietojen kerääminenkin ei voi tapahtua mahdollisiin tuleviin käyttötarkoituksiin. Tietojen tarpeellisuus tuleekin määritellä jo niitä kerättäessä.¹¹³ Tietojen minimoinnin periaatteen mukaista on myös se, että tiedot ovat rekisterissä vain niin kauan, kun niille on tarvetta ja tarpeettomiksi käyneet tiedot poistetaan¹¹⁴.

Tietosuoja-asetuksen henkilötietojen käsittelyn periaatteista *täsmällisyyden* vaatimus edellyttää, että henkilötiedot ovat täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä. Kaikin mahdollisin kohtuullisin toimenpitein on varmistettava käsittelyn tarkoitusten kannalta epätarkkojen ja virheellisten henkilötietojen poistaminen ja oikaiseminen viivytyksettä. (art. 5.1(d)) Tämän vaatimuksen mukaista on, että rekisterinpitäjä käyvisi säännöllisesti läpi henkilötietoja varmistaakseen tietojen ajantasaisuuden. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi päivittämällä yhteystiedot väestötietojärjestelmästä sekä arvioimalla, ovatko asiakassuhde ja siihen liittyvä tietojen käsittelyoikeus ennallaan.¹¹⁵ Täsmällisyyden periaatteen merkitystä laskutuksessa ei varmasti voi liikaa korostaa. Laskutuksessa asiakastietojen ajantasaisuus ja virheettömyys heijastuu suoraan laskutusprosessin sujuvuuteen. Virheelliset ja puutteelliset asiakastiedot viivästyttävät tai jopa estävät laskun perillemenon tai lasku voi niiden vuoksi päätyä väärälle vastaanottajalle.

Frydinger et al. esittävät, että tämä periaate merkitsee paitsi sitä, että henkilötietojen tulee pitää paikkansa, myös objektiivisuuden vaatimusta, mikä tarkoittaa vaatimusta pidättäytyä mahdollisimman pitkälle sellaisten henkilötietojen käsittelystä, jotka ovatkin tosiasiaa subjektiivisia mielipiteitä. Esimerkkinä tästä ovat työntekijöitä koskevat mielipiteet HR-järjestelmässä, jollaisten täytyy perustua tosiasioihin ja sellaisiin kriteereihin, joita työntekijät tietävät sovellettavan heidän työsuorituksiinsa. Täsmällisyyden periaatteella on niin ikään merkitystä, kun markkinointiosastot suorittavat asiakkaiden

---

¹¹² Hanninen ym. 2017: 49.

¹¹³ Hanninen ym. 2017: 49.

¹¹⁴ Korpisaari ym. 2018: 93.

¹¹⁵ Korpisaari ym. 2018: 93–94.

segmentointia eri asiakassegmentteihin. Tällaista on sallittua tehdä, mutta sen on perustuttava etukäteen määriteltyihin objektiivisiin kriteereihin.¹¹⁶

Säilytyksen rajoittamisen vaatimus tarkoittaa tietosuoja-asetuksen mukaan, että henkilötiedot on säilytettävä sellaisessa muodossa, että rekisteröity on siitä tunnistettavissa vain sen aikaa kuin tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamiseksi on tarpeellista. Pidempiä henkilötietojen säilytysaikoja voi olla, mikäli käsittelyä suoritetaan vain yleisen edun mukaisiin arkistointitarkoituksiin taikka tieteellisiin tai historiallisiin tutkimustarkoituksiin tai tilastollisiin tarkoituksiin 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti edellyttäen, että asetuksen vaatimin asianmukaisin teknisin ja organisatorisin toimenpitein varmistutaan rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien turvaamisesta. (art. 5.1(e)) Tietojen säilyttäminen kauemmin edellyttää niiden säilyttämistä sellaisessa muodossa, josta rekisteröityä ei voida enää tunnistaa¹¹⁷. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan perustelukappaleen 39 mukaan rekisterinpitäjän tulisi asettamalla määräajat henkilötietojen poistolle tai niiden säilyttämisen tarpeellisuuden tarkastelulle varmistua siitä, ettei henkilötietoja säilytetä yli sen mikä on tarpeellista¹¹⁸. Tarpeettomiksi käyneet henkilötiedot tulee poistaa tai anonymisoida¹¹⁹.

Säilytyksen rajoittamisen periaate liittyy loogisesti muihin tietosuoja-asetuksen henkilötietojen käsittelyn periaatteisiin, joista jokainen ilmentää punnintaa oikeuksien välillä. Eräänlaisena pääsääntönä on henkilötietojen poisto heti kun niitä ei enää tarvita, millä suojataan hyvin yksilöitä. Mutta samoin kuin yrityksellä voi olla tarve käsitellä henkilötietoja laillisilla perusteilla, kuten käsittely sopimusten tai lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi, voi tietojen säilytys myös olla tarpeellista samoista syistä.¹²⁰

Jos henkilötietojen käsittelyn perusteena on esimerkiksi asiakassuhteen hoito, tarve henkilötietojen säilyttämiselle on yleensä koko asiakassuhteen kestoajan ja asiakassuhteen päättyessä rekisterinpitäjän olisi tarkasteltava, vieläkö kyseisiä henkilötietoja tarvitaan vai olisiko ne poistettava. Asiakassuhteen päättymisen jälkeenkin voi olla tarvetta

---

¹¹⁶ Frydinger et al. 2018: 39–40.

¹¹⁷ Hanninen ym. 2017: 50.

¹¹⁸ Yleinen tietosuoja-asetus johdanto-osan perustelukappale 39.

¹¹⁹ Korpisaari ym. 2018: 94.

¹²⁰ Frydinger et al. 2018: 40.

henkilötietojen säilyttämiselle tietyn ajan johtuen esimerkiksi laskutuksesta, perinnästä, oikeudellisista toimenpiteistä, reklamaatioista tai takuusta.¹²¹ Lakiin perustuva velvoite säilyttää tietoja tietyn ajan on esimerkiksi työnantajalla, jonka velvollisuudesta antaa työtodistus johtuu työntekijän henkilötietojen säilyttäminen työsuhteen päätyttyäkin¹²². Kirjanpitolain (KPL, 1336/1997) 2:10.2:ssa säädetään tilikauden tositteille, liiketapahtumia koskevalle kirjeenvaihdolle ja muulle kuin kyseisen pykälän 1 momentissa mainitulle kirjanpitoaineistolle vähintään kuuden vuoden säilytysaika sen vuoden lopusta, jonka kuluessa tilikausi on päättynyt. Myyntitoimintojen tositteita ovat muun muassa myyntilaskut, niihin liittyvät läheteet, jollei laskulta näy luovutettu suorite eikä suoritteen luovutuksen ajankohta sekä tositteena toimineet tietojärjestelmästä saatavat myyntiraportit, joista ilmenevät kirjanpitolain ja arvonnäköveron vaatimat tiedot¹²³.

Eheys ja luottamuksellisuus tietosuoja-asetuksen mukaisena vaatimuksena tarkoittaa, että henkilötietoja käsitellään siten, että varmistetaan henkilötietojen asianmukainen turvallisuus, sisältäen suojaamisen luvaton ja lainvastaista käsittelyä sekä vahingossa tapahtuva häviämistä, tuhoutumista tai vahingoittumista vastaan asianmukaisilla teknisillä tai organisatorisilla toimilla (art. 5.1(f)). Teknisiä toimia ovat muun muassa salasanojen käyttö tietojen suojaamisessa sekä järjestelmän sulkeutuminen sen oltua tietyn ajan käyttämättä. Toimien ei tulisi kohdistua ainoastaan järjestelmiin vaan myös tietoturvaan ja salasanoilla suojaamiseen työntekijöiden henkilökohtaisissa tietokoneissa ja matkapuhelimissa. Mahdollistettaessa tarpeen vaatiessa pääsy tietoihin matkapuhelimella tai kannettavalla tietokoneella, on huolehdittava siitä, että järjestelmään kirjautumiseen eivät riitä matkapuhelimen tai tietokoneen tunnuskoodit tai salasanat, vaan sisäänkirjautumisen tulee tapahtua omalla salasanalla järjestelmään. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluviin tietoihin, jotka tulee suojata erityisen tarkasti, voidaan käyttää toimenpiteinä erityisiä sisäänkirjautumisen rajoituksia, pseudonymisointia ja lokijärjestelmää.¹²⁴

Organisatorisiin toimiin kuuluu esimerkiksi se, että tietoihin pääsy rajataan niihin, jotka varmuudella tarvitsevat kyseisiä tietoja, jolloin saadaan ehkäistyä lainvastaista tietojen

---

¹²¹ Hanninen ym. 2017: 50.

¹²² Korpisaari ym. 2018: 94.

¹²³ Kirjanpitolautakunta 2011: 34.

¹²⁴ Korpisaari ym. 2018: 94–95.

urkintaa. Organisaatioiden tulee käydä läpi työtehtäviä sen arvioimiseksi, millaiseen henkilötietojen käsittelyyn tehtävissä on tarvetta ja mihin tietoihin työntekijä tarvitsee pääsyn työtehtäviensä hoitamiseksi.¹²⁵

Osoitusvelvollisuus määritellään tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdassa. Sen mukaan rekisterinpitäjä on vastuussa siitä, ja sen on kyettävä osoittamaan, että 1 kohdan vaatimuksia on noudatettu. (art. 5.2) Näin ollen rekisterinpitäjän täytyy tietää periaatteiden merkityssisältö käytännössä ja se, millä tavalla ne tulevat osaksi omaa toimintaa. Osoitusvelvollisuuden vuoksi rekisterinpitäjän on esimerkiksi suunniteltava ja dokumentoitava henkilötietojen käsittely aiempaa tarkemmin.¹²⁶ Muutos on olennainen siksi, että ennen uutta sääntelyä oli riittävää säännösten noudattaminen eikä ollut varsinaista velvoitetta dokumentointiin¹²⁷.

Osoitusvelvollisuus edellyttää, että käsittelyn lainmukaisuus varmistetaan koko käsittelyn ajan. Rekisterinpitäjän tulisi tarkastella, ei vain uuden tai suunnitellun käsittelyn lainmukaisuutta, vaan myös jo toteutettavan käsittelyn tietosuojalainsäädännön vaatimusten mukaisuutta. Osoitusvelvollisuuden myötä ennakkollisella valvonnalla on aiempaa vähemmän merkitystä ja rekisterinpitäjän itsensä vastuulla on toiminnan lainmukaisuudesta varmistuminen ja sen osoittaminen.¹²⁸ Yhden laskun elinkaari voi olla pitkäkin alkaen laskusaatavan syntymisestä ja henkilötietojen keräämisestä laskun laatimiseen ja lähetykseen sekä sen käsittelyyn myyntireskontrassa ja mahdollisesti myös perinnässä. Tämän lisäksi tositteita on säilytettävä säädetty aika. Koko laskun elinkaaren ajan on siis käsittelyn lainmukaisuus varmistettava ja myös pystyttävä osoittamaan se.

Osoitusvelvollisuus ilmenee tietosuoja-asetuksessa paitsi 5 artiklassa säädettyinä, periaatteisiin kohdistuvana osoitusvelvollisuutena myös asetuksen 24 artiklan yleisvelvoitteena. Muista asetuksen artikloista ilmenee tiettyjä osoitusvelvollisuutta edistäviä pakollisia toimenpiteitä.¹²⁹ Tietosuoja-asetuksessa velvoitetaan rekisterinpitäjä ylläpitämään selostetta

---

¹²⁵ Korpisaari ym. 2018: 95.

¹²⁶ Andreasson ym. 2017: 32.

¹²⁷ Hanninen ym. 2017: 51.

¹²⁸ Vainio 2017: 50.

¹²⁹ Vainio 2017: 54.

vastuullaan olevista käsittelytoimista (art. 30.1) ja henkilötietojen käsittelijä puolestaan kaikista rekisterinpitäjän lukuun suoritettavista käsittelytoimista (art. 30.2). Selosteen yhteyttä osoitusvelvollisuuteen ilmentää asetuksen johdanto-osan perustelukappale 82, jossa velvoitetaan rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä ylläpitämään rekisteriä vastuullaan olevista käsittelytoimista, jotta tämä pystyisi osoittamaan, että toimet ovat asetuksen mukaisia¹³⁰.

Tietosuoja-asetuksen 35 artiklan tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi on tärkeä väline osoitusvelvollisuuteen liittyen. Se yhtäältä auttaa rekisterinpitäjiä asetuksen noudattamisessa, ja toisaalta sen osoittamisessa, että asetuksen noudattamisen varmistamiseen on käytetty tarvittavia toimenpiteitä.¹³¹ Erotuksena selosteeseen käsittelytoimista, tietosuoja koskevaa vaikutustenarviointia vaaditaan vain korkean riskin käsittelyn osalta¹³². Sen arvioimista, tuleeko vaikutustenarviointi tehdä, edellytetään käytännössä kaikilta rekisterinpitäjiltä¹³³. Yksi tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukainen tilanne, jossa tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi erityisesti vaaditaan, on laajamittainen 9 artiklan 1 kohdan mukaisten erityisten henkilötietoryhmien käsittely (art. 35.3(b)). Tietosuojatyöryhmä on esittänyt konkreettisempia esimerkkejä vaikutustenarviointia vaativista korkean riskin käsittelytoimista. Erityisten henkilötietoryhmien osalta esimerkiksi on annettu yleinen sairaala, joka ylläpitää potilastiedostoja.¹³⁴ Laskutuksessa voisi nähdä vaikutustenarvioinnin tulevan tehtäväksi ainakin tällaisen tahon suorittaman laskutuksen osalta ja yleensäkin *laajamittaisesta* terveyspalveluiden laskutuksesta.

Tietosuoja-asetuksessa säädetään rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän velvollisuudesta nimittää tietosuojavastaava (art. 37). Tietosuojavastaavan nimittämällä organisaatio osoittaa noudattaneensa kyseistä velvollisuutta ja itse tietosuojavastaavan tekemä työ tietosuojavelvoitteiden toteutumisen hyväksi merkitsee paljon osoitusvelvollisuuden kannalta¹³⁵. Tietosuojavastaava on nimitettävä tietyissä asetuksen määrittelemissä tilanteissa. Mikäli rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä ei ole varma

---

¹³⁰ Vainio 2017: 57.

¹³¹ WP 248: 4.

¹³² Vainio 2017: 58.

¹³³ Hanninen ym. 2017: 115.

¹³⁴ WP 248: 10–11 lähteineen.

¹³⁵ Vainio 2017: 60.

velvollisuudestaan nimittää tietosuojavastaava tai se jättää tietosuojavastaavan nimittämättä, on sen laadittava tästä kirjallinen arvio osoittaakseen tarvittavien näkökohtien tulleen otetuksi huomioon tietosuojavastaavan nimittämättä jättämisessä. Tätä arviota päivitettäessä on voitava ottaa huomioon mahdolliset muutokset organisaation toiminnassa, minkä vuoksi oman organisaation toiminnan arviointi tulisi olla säännöllistä. Rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän toiminnassa mahdollisesti myöhemmin tapahtuvat muutokset saattavat johtaa tietosuojavastaavan nimittämisvelvollisuuden toteutumiseen.¹³⁶

Suunnittelu, varautuminen ja kyky osoittaa käytetyt toimenpiteet dokumentaatiolla ovat käytännön edellytyksiä osoitusvelvollisuuden noudattamiselle¹³⁷. Punninta, joka suoritetaan oikeutetusta edusta henkilötietojen käsittelyn perusteena (tietosuoja-asetus art. 6.1(f)), on aiheellista dokumentoida. Dokumentointi on aiheellista niin ikään henkilötietojen käsittelyn perusteesta ja punninnasta (tietosuoja-asetus art. 21.1) silloin, kun tietoja käsitellään, vaikka rekisteröity sitä vastustaa. Myös informointivelvollisuuksien täyttäminen on syytä dokumentoida.¹³⁸

Suostumukseen perustuvaan käsittelyyn liittyy osoitusvelvollisuuden kannalta erityisiä velvoitteita¹³⁹. Tietosuoja-asetuksen mukaan tietojenkäsittelyn perustuessa suostumukseen, rekisterinpitäjän tulee voida osoittaa saaneensa rekisteröidyn suostumuksen tämän henkilötietojen käsittelyyn (art. 7.1). Annettujen ja peruutettujen suostumusten dokumentointi on hyvin tärkeää. On myös tärkeää olla kirjattuna toimintaohjeet siihen tilanteeseen, että rekisteröity peruuttaa suostumuksensa, jolloin voidaan varmistaa, ettei suostumuksen peruuttaminen jää käytännön toiminnassa huomioimatta.¹⁴⁰

Myös kuvaus henkilötietojen suojaamisesta olisi hyvä olla mukana dokumentaatiossa ja on myös tärkeää kuvata se, miten rekisteröidyt voivat käyttää oikeuksiaan sekä suunnitellut toimet mahdollisen tietoturvaloukkauksen sattuessa. Dokumentointi ei ole

---

¹³⁶ Korpisaari ym. 2018: 348–349.

¹³⁷ Hanninen ym. 2017: 51.

¹³⁸ Korpisaari ym. 2018: 96.

¹³⁹ Vainio 2017: 62.

¹⁴⁰ Hanninen ym. 2017: 53.

kertaluontoinen toimenpide vaan jatkuva prosessi, minkä vuoksi asiakirjat ja käytännöt tulee päivittää aina tarpeen vaatiessa.¹⁴¹

Osoitusvelvollisuuden tavoitteena on ohjata rekisterinpitäjiä tarkastelemaan toimintaansa sisäisesti, jolloin ne pystyvät osoittamaan toimet, jotka niillä on käytössä pyrkiessään tietosuoja-asetuksen mukaiseen toimintaan. Osoitusvelvollisuuden seurauksena rekisterinpitäjä on aiempaa korostuneemmin vastuussa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta ja henkilötietojen suojaamisesta. Osoitusvelvollisuuden myötä tarkastelun painopiste siirtyy ennakoivalvonnasta koko käsittelyn elinkaaren riskiperusteiseen arviointiin.¹⁴²

---

¹⁴¹ Hanninen ym. 2017: 53.

¹⁴² Vainio 2017: 72.

3. HENKILÖN YKSILÖINTI JA HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN OIKEUSPERUSTEET LASKUTUKSESSA

3.1. Laskusaatavan syntyminen

Velkojalle syntynyttä saatavaa velalliselta edeltää jokin oikeustoimi, mikä tarkoittaa, että saatava voi perustua esimerkiksi kauppaan, luotonantoon tai -ottoon, urakka- tai toimeksiantosopimukseen. Oikeustoimi ei ole ainoa mahdollinen saatavan peruste, vaan saatavan perusteena voi olla myös vahingonkorvaus tai perusteettoman edun palautus. Velkojan toimenpiteet maksusuorituksen saamiseksi syntyneeseen saatavaan alkavat laskun lähettämisestä. Silloin tulevat vahvistetuiksi merkittävimmät tiedot saatavasta sekä sen eräpäivä. Laskun sisällössä on tärkeää viitata saatavan perusteeseen, sillä se tieto tulee tarpeeseen, jos päädytään saatavan oikeudelliseen perintään. Jotta lasku tulisi ajoissa maksetuksi, pitäisi siinä olevien tietojen olla selkeät ja mahdollisimman yksityiskohtaiset. Muuten aikaa voi kulua selvitysten antamiseen ostajalle tai jopa uuden laskun toimittamiseen.¹⁴³ Eri tapoihin hoitaa laskutus kuuluvat sen hoitaminen itse, ulkoistaminen tai yhtenä vaihtoehtona on myydä laskut laskutuksen jälkeen. Laskutuksen ei kuitenkaan aina katsota olevan ulkoistettavissa, koska monille paljon laskuttaville yrityksille se on strategisesti tärkeää ydintoimintaa.¹⁴⁴

Julkishallinnon viranomaisten suoritteista peritään tavallisesti maksu, mikä on lähtökohdiana valtionhallinnossa sovellettavassa valtion maksuperustelaisissa. Kunnan palveluista perittävien maksujen osalta päätösvalta on kunnanvaltuustolla.¹⁴⁵ Kunnan tavaroiden ja palveluiden myynti, jossa myynnillä pääsääntöisesti on tarkoitus kattaa tuotantokustannukset, tuottaa myyntituottoja. Maksutuottoihin lukeutuvat asiakasmaksut ja muut maksut tavaroista ja palveluista, joiden hinnoittelulla ei tavoitella tuotantokustannusten täysimääräistä kattamista tai joiden hinnoittelu pohjautuu asiakkaan maksukykyyn. Maksut perustuvat tavallisesti lakiin tai asetukseen.¹⁴⁶

---

¹⁴³ Lindström 2014: 78, 141.

¹⁴⁴ Lehtonen ym. 2018.

¹⁴⁵ Kulla & Koillinen 2014: 61.

¹⁴⁶ Kuntaliitto 2019.

Kun tietosuoja-asetusta sovelletaan sekä yksityisellä että julkisella sektorilla¹⁴⁷, tutkimuksessa ei rajauduta laskutuksen tarkasteluun vain toisella näistä. Tarkoituksena on saada aikaan kokonaiskuva lainmukaisesta henkilötietojen käsittelystä laskun laatimisessa ottaen huomioon kummankin sektorin erityispiirteitä.

3.2. Laskunantovelvollisuus ja laskun sisältövaatimukset

Arvonlisäverolain (AVL, 1501/1993) 209 b §:ssä säädetään myyjän velvollisuudesta antaa lasku ostajalle, joka on elinkeinonharjoittaja tai oikeushenkilö, joka ei ole elinkeinonharjoittaja. Lasku on annettava muun muassa verollisesta tavarain tai palvelun myynnistä, tietyistä verottomista myynneistä sekä tietyistä Suomessa verottomista myynneistä myyntitapahtuman sijoittuessa toiseen EU-maahan.¹⁴⁸ Velvollisuus antaa lasku koskee myös esimerkiksi kunnille suuntautuvaa verottomien terveyden- tai sairaanhoitopalveluiden tai sosiaalihuoltopalveluiden myyntiä, koska kunta tarvitsee näistä laskumerkintävaatimusten mukaisen laskun saadakseen laskennallisen arvonlisäveropalautuksen valtiolta¹⁴⁹.

Myyjä ei ole velvollinen antamaan laskua myynnistä yksityishenkilölle, joka on kuluttajan asemassa, mitä ei kuitenkaan sovelleta kaukomyyntitilanteisiin eikä uusien kuljetusvälineiden myyntiin toiseen EU-maahan¹⁵⁰. AVL 209 b §:n laskunantovelvollisuuden ulkopuolelle jäävistä myynneistä myyjä ei ole velvollinen antamaan *arvonlisäverolain tietosisältövaatimukset* täyttävää laskua, mutta myynnistä tulee olla kirjanpitoon tai muihin toimituksiin tosine. Niistäkin myynneistä, joista laskunantovelvollisuutta ei ole, voi myyjä valita antaa laskun.¹⁵¹ On täysin mahdollista käyttää samaa laskupohjaa niin verottomille kuin verollisillekin myynneille. Verottomissa myynneissä laskulta olisi hyvä käydä ilmi, millä perusteella myynti on verotonta.¹⁵²

---

¹⁴⁷ HE 9/2018 vp s. 28.

¹⁴⁸ HE 256/2018 vp s. 4.

¹⁴⁹ Tannila, Kukkonen & Päckilä 2013: 27–29.

¹⁵⁰ Tannila ym. 2013: 30.

¹⁵¹ Verohallinto 2019.

¹⁵² Koivumäki & Lindfors 2012: 63.

Myyntilaskun sisällöstä on säännöksiä monessa eri laissa, joista tärkeimpinä kirjanpito-laissa ja arvonlisäverolaissa¹⁵³. Laskun sisältö on tärkeä, koska maksajan on kyettävä laskun tiedoista toteamaan muun muassa, onko hän laskun oikea vastaanottaja, vastaako lasku sopimusta, onko saatava jo olemassa ja onko laskulla oleva maksuehto oikein¹⁵⁴. AVL 209 e §:ssä säädetään pakollisista laskumerkinnöistä¹⁵⁵.

Arvonlisäverolaki sallii joidenkin laskumerkintöjen jättämisen tekemättä laskuun, mikä on mahdollista summaltaan vähäisten laskujen osalta sekä silloin, jos kyseisen toimialan kauppatapa tai laskun lähettämiseen liittyvät tekniset olosuhteet vaikuttavat siihen, että kaikkien pakollisten vaatimusten noudattaminen on vaikeaa¹⁵⁶. Aikaisemman 250 euron sijaan, kevennettyjen laskumerkintävaatimusten soveltaminen on ollut vuoden 2013 alusta alkaen mahdollista toimialaan katsomatta verolliselta loppusummaltaan enintään 400 euron laskuille. Lähes kokonaan yksityishenkilöille suunnatussa myyntitoiminnassa on mahdollista antaa kevennetty lasku, samoin ravintola- ja ateriapalveluista tai henkilökuljetuksista silloin, kun kyseisiä palveluja ei ole tarkoitettu edelleen myytäväksi. Kevennetyt laskumerkinnät ovat riittävät myös pysäköintimittareista ja muista sellaisista laitteista saatavissa tositteissa. Edellisissä tilanteissa laskun loppusumma taas voi ylittää 400 euroa.¹⁵⁷

Laskun sisällöstä ja muodosta säädetään myös esimerkiksi energiatehokkuuslaissa (1429/2014) ja maakaasumarkkinalaissa (587/2017). Laskun sisältöön liittyviä vaatimuksia sisältyy myös jätelakiin (646/2011).¹⁵⁸ Kuluttaja-asiamiehen linjaus vuodelta 2008 koskee maksamista kuluttajan suorittaessa maksun yritykselle tai yrityksen laskuttaessa kuluttajaa. Kuluttaja-asiamiehen linjauksessa todetaan, että periaatteiden soveltaminen lisäksi kunnan tai muun julkisyhteisön laskutuksen ja maksujen vastaanoton osalta on suositeltavaa.¹⁵⁹

---

¹⁵³ Koivumäki & Lindfors 2012: 62.

¹⁵⁴ Lindström 2014:143.

¹⁵⁵ HE 256/2018 vp s. 4.

¹⁵⁶ Lindström 2014: 143.

¹⁵⁷ Tannila ym. 2013: 48.

¹⁵⁸ HE 256/2018 vp s. 4.

¹⁵⁹ Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2008.

Tietosuojan kannalta tärkeimpinä laskumerkintävaatimuksina tutkimuksessa nähdään ostajan nimi ja osoite sekä saatavan perustetta koskevat tiedot, joissa voi olla kyse henkilötiedoista huomioiden henkilötiedon laaja määritelmä. Pakollisissa laskumerkintävaatimuksissa kyseisistä tiedoista säädetään AVL 209 e §:n 1 momentin kohdissa 5 ja 6. Kuten jo edellä kävi ilmi, arvonlisäverolain tietosisältövaatimukset koskevat AVL 209 b §:n mukaisen laskunantovelvollisuuden piirissä olevia laskuja eli ostajan ollessa elinkeinonharjoittaja tai oikeushenkilö, joka ei ole elinkeinonharjoittaja. Kuluttajan asemassa olevalle yksityishenkilölle lasku on annettava kaukomyynnistä ja uusien kuljetusvälineiden myynnistä toiseen EU-maahan¹⁶⁰. Ja kuten edellä todettiin, myyjä voi antaa laskun niistäkin myynneistä, joita laskunantovelvollisuus ei koske¹⁶¹.

Kirjanpitolautakunnan lausunnossa 1811/2008 todetaan, että kirjanpitolaissa ei nimenomaisesti vaadita yksilöimään laskutusasiakasta myyntilaskulla. Kirjanpitolain ulkopuoliseen erityislainsäädäntöön, esimerkiksi arvonlisäverolakiin, voi tällainen vaatimus sisältyä. Kirjanpitolautakunta ei pitänyt erityissäännösten noudattamatta jättämistä hyvän kirjanpitotavan mukaisena toimintana ja myös muissa tapauksissa ostajan puutteellisesta yksilöimisestä myyntilaskulla mahdollisesti seuraa hyvän kirjanpitotavan vastainen lopputulos, mikäli sen vuoksi laskutuksen seuranta tai laskutuksen hoitaminen olennaisesti vaikeutuu.¹⁶²

Lindströmin mukaan rekisteröimättömien toiminimien osalta toiminimi voi olla laskulla lisätietona, mutta aina tulisi tietää, kuka luonnollinen henkilö on vastuussa rekisteröimättömän yrityksen toiminnasta. Yksityishenkilöitä laskutettaessa ostajan tiedoiksi riittävät tiedot laskulla ovat nimi ja tarkka osoite.¹⁶³ AVL:n kevennetyissä laskumerkintävaatimuksissa ja kuluttaja-asiamiehen linjauksessa maksamisesta ja laskutuksesta ei laskulla edellytetyissä tiedoissa mainita ostajan yksilöintiä. Kuitenkin kuluttaja-asiamiehen linjauksessa todetaan, että kuluttajan esittäessä väitteen siitä, ettei lasku ole saapunut joko lainkaan tai oikeaan aikaan, yrityksen on annettava selvitys, josta ilmenee, että laskun

---

¹⁶⁰ Tannila ym. 2013: 30.

¹⁶¹ Verohallinto 2019.

¹⁶² Kirjanpitolautakunta 2008.

¹⁶³ Lindström 2014: 143–144.

lähetyks on todennäköisesti tapahtunut ajoissa ja *oikeaan osoitteeseen*¹⁶⁴.

Käytännössä on toki niin, että aina jälkikäteen tapahtuvassa laskutuksessa ostajan yksilöinti on välttämätöntä laskun toimittamiseksi ostajalle sekä laskun myyntireskontra- ja mahdollisen perintäkäsittelyn vuoksi. Laskutusjärjestelmät tuottavat valmiista laskusta tapahtuman myyntireskontraan sekä kirjaukset pääkirjanpitoon ja myyntireskontrassa on tarkoitus hoitua myyntilaskujen ja niiden tilan rekisteröinti¹⁶⁵. Sen lisäksi, että ostajan yksilöintitiedot ja tiedot saatavan perusteesta ovat tärkeitä tietosuojan kannalta, ovat sitä myös esimerkiksi organisaatioiden yhteyshenkilöiden tiedot laskuilla, kun on kyse organisaatioiden välisestä laskutuksesta. Todetaanhan jo tutkimuksen johdannossakin yritysten käsittelevän esimerkiksi yrityksen yhteyshenkilön nimi- ynnä muita henkilötietoja, jotka ovat tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja henkilötietoja¹⁶⁶.

3.3. Henkilötunnuksen käsittely laskutuksessa

Henkilötunnus on keino yksilöidä kansalaiset nimeäkin tarkemmin. Ihmisillä voi olla täysin sama nimi, mutta henkilötunnukset eivät voi olla keskenään identtiset. Henkilötunnus on ollut Suomessa käytössä 1960-luvulta alkaen.¹⁶⁷ Etu- ja sukunimi voidaan nykyään helposti vaihtaa, mutta henkilötunnus on käytännössä sama koko elämän ajan¹⁶⁸. Henkilötunnuksen mahdolliset korjaamiset ja muuttamiset ovat harvinaisia poikkeuksia¹⁶⁹. Henkilötunnusta sellaisena henkilötietona, jonka käsittelylle on säädetty tiettyjä edellytyksiä, eivät kaikki yritykset voi kerätä asiakkailtaan, yhteistyökumppaneiltaan tai muilta rekisteröidyiltä. Henkilön yksiselitteisen yksilöinnin tehtävästään huolimatta henkilötunnus ei ole tunnistusväline, vaan henkilön tunnistaminen tulee tarvittaessa hoitaa passin,

---

¹⁶⁴ Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2008.

¹⁶⁵ Lahti & Salminen 2014: 96.

¹⁶⁶ Hanninen ym. 2017: 20.

¹⁶⁷ Digi- ja väestötietovirasto 2020 a.

¹⁶⁸ Lindström 2014: 12.

¹⁶⁹ Korpisaari ym. 2018: 595. Ks. Laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista (661/2009) 12 § ”Henkilötunnuksen korjaaminen ja muuttaminen”.

henkilökortin tai sähköisten tunnistusvälineiden avulla.¹⁷⁰ Henkilötunnus on käytössä erityyppisissä toimintaympäristöissä niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla¹⁷¹.

Tietosuoja-asetuksen 87 artiklassa säädetään kansallisen henkilötunnuksen käsittelystä. Kyseisessä artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus määritellä tarkemmin ne erityiset edellytykset, joilla kansallista henkilönumeroa tai muuta yleistä tunnistetta voidaan käsitellä. Tietosuoja-asetuksen 87 artiklan mukaan kansallisen henkilönumeron tai muun yleisen tunnisteen käytössä on tällöin aina noudatettava rekisteröidyn oikeuksiin ja vapauksiin liittyviä asianmukaisia, tietosuoja-asetuksen edellyttämiä suojatoimia. (art. 87)

Valtiovarainministeriön 21.8.2017 asettaman työryhmän tehtävänä oli selvittää henkilötunnuksen uudistamista ja valtion takaaman identiteetin hallinnointia tavoitteenaan laatia ehdotus kansalliseksi toimintamalliksi henkilöiden yksilöimiseen¹⁷². Henkilötunnusta koskevan sääntelyn ollessa lähitulevaisuudessa uudistumassa, EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmä (TATTI) esitti loppumietinnössään, että nykytilaa vastannut henkilötunnusta koskeva sääntely säilytettäisiin¹⁷³. Säännökset oikeudesta henkilötunnuksen käsittelyyn ovat kumotun henkilötietolain 13 §:ssä. Hallituksen esityksessä EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi ehdotettiin sääntelyn säilyttämistä ennallaan.¹⁷⁴ Henkilötunnuksen käsittelystä säädetään tietosuojalain 29 §:ssä.

Tietosuojalain 29.1 §:ssa mahdollistetaan henkilötunnuksen käsittely joko rekisteröidyn suostumuksella tai käsittelyn perustuessa lakiin ja henkilötunnusta voidaan käsitellä myös silloin, kun on tärkeää yksilöidä rekisteröity yksiselitteisesti: ”1) laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi; 2) rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi; tai 3) historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten”. Rekisteröidyn yksiselitteisen yksilöimisen tärkeys on olennaista, joten ei riitä, että henkilötunnusta käsitellään siksi, että sillä helpotettaisiin tai nopeutettaisiin henkilötietojen käsittelyä¹⁷⁵. Laskutuksessa tulisikin huomioida, että henkilötunnusta käytetään

---

¹⁷⁰ Hanninen ym. 2017: 44.

¹⁷¹ Korpisaari ym. 2018: 593.

¹⁷² Valtiovarainministeriö 2020: 9; Korpisaari ym. 2018: 596.

¹⁷³ Oikeusministeriö 2018: 37.

¹⁷⁴ HE 9/2018 vp s. 113.

¹⁷⁵ Hanninen ym. 2017: 45.

nimenomaan rekisteröidyn yksilöimiseen, eikä siksi, että henkilötunnuksen käyttö on järjestelmien kannalta helppoa ja nopeaa¹⁷⁶.

Tavaran tai palvelun myyjän kannalta on merkitystä niillä toimilla, jotka ajoittuvat aikaan juuri ennen saatavan syntyä. Myyjä voi vielä ennen tavaran toimittamista tai ostajalle luovuttamista vaatia tehokkaasti, että ostaja täyttää luottopäätökseen sisältyvät ehdot, sillä ostajan mielenkiinto täyttää myyjän vaatimukset ja tarpeet vähenee tavaran tultua toimitetuksi. Tilanne ennen saatavan syntyä on aina tärkeä myös perinnän kannalta, sillä vaikka tehdyn luottopäätöksen jälkeen luottamus asiakkaan maksukykyyn- ja haluun on korkealla, juuri tuolloin tulisi myös varautua saatavan maksamatta jäämiseen ja perintätoimiin. Luotonvalvonnan ja perinnän hoitamisen tehokkuutta lisäävät täydelliset ja tarkat yksilöintitiedot luotonhakijasta.¹⁷⁷

Tietosuojalain 29.2 §:ssa luetellaan vielä erikseen, missä toiminnassa henkilötunnusta on lupa käsitellä:

”Henkilötunnusta saa käsitellä luotonannossa tai saatavan perimisessä, vakuutus-, luottolaitos-, maksupalvelu-, vuokraus- ja lainaustoiminnassa, luottotietotoiminnassa, terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa ja muun sosiaaliturvan toteuttamisessa tai virka-, työ- ja muita palvelussuhteita ja niihin liittyviä etuja koskevissa asioissa”.

Kyseisissä toiminnoissa on soveltamiskäytännössä yleensä pidetty perusteltuna käsitellä henkilötunnusta, että on voitu varmistaa henkilön yksiselitteinen yksilöinti. Tällaisissa toiminnoissa henkilön luotettavan yksilöinnin välttämättömyys on usein jo rekisteröidyn oikeusturvankin mukaista.¹⁷⁸ Tietosuojalain 29.2 §:ssa ei erikseen mainita laskutusta. *Lindström* esittää, että kuluttajan mahdollisuutta suorittaa maksu lyhyehkön ajan kuluessa laskulla ilman luottokustannuksia eli tavanomaista laskutuskäytäntöä ei katsota kuluttajansuojalain (KSL, 38/1978) 7 luvun tarkoittamaksi kuluttajaluottokaupaksi¹⁷⁹.

---

¹⁷⁶ Ks. Siikavirta 2006. Tietosuojavaltuutetun toimisto oli tarkastellut internetsivustojen vaatimia henkilötunnuksia. Järjestelmien suunnittelijat kokivat helpommaksi henkilötunnuksen käyttämisen tunnistamiseen, mikä tietosuojavaltuutetun toimiston näkökulmasta nähtiin vääräksi. Tapauksista tehdyt analyysit osoittivat internetjärjestelmiin olleen helppoa luoda henkilötunnukselle vaihtoehtoinen tunnistusjärjestelmä.

¹⁷⁷ Lindström 2014: 63–65.

¹⁷⁸ HE 9/2018 vp s. 114.

¹⁷⁹ Lindström 2014: 142.

Perustetta henkilötunnuksen käsittelyn sallittavuudelle nimenomaan laskutuksessa saadaan tietosuojavaltuutetun ohjeistuksista. Henkilötietolain soveltamisen ajalta olevan tietosuojavaltuutetun oppaan mukaan henkilötunnusta voidaan käsitellä muun muassa kaikissa asiakasrekistereissä, ”joiden mukaisia palveluja tai tuotteita voi saada myöhemmin tapahtuvaa laskutusta vastaan”¹⁸⁰. Myös esimerkiksi tietosuojavaltuutetun kannanoton 30.6.2003 dnro 47/45/2001 mukaan työväenopistolla on perusteet henkilötunnuksen käsittelyyn, mikäli kurssimaksua ei suoriteta silloin, kun sitovasti ilmoitaudutaan, jolloin kyseinen maksujärjestely on kannanoton mukaan luotonantoon verrattava. Ilmoittautuja on yksilöitävä yksiselitteisesti mahdollisen perinnän kohdistamiseksi oikeaan henkilöön.¹⁸¹

Tietosuojavaltuutetun toimiston internetsivustolla olevassa vastauksessa kysymykseen siitä, onko yrityksellä lupa kysyä henkilötunnus kaupallista palvelua avaavalta tai tilaavalta, verrataan tilannetta luottokauppaan ja todetaan, että mikäli palvelusta laskutetaan jälkikäteen, yritys saa kysyä henkilötunnuksen. Esimerkkeinä mainitaan internet- tai kännykkäliittymän avaaminen tai muuttopalvelun tilaaminen.¹⁸² Tarkempaa ohjeistusta henkilötunnuksen käsittelystä sekä kannanottoja aiheeseen liittyen tullaan varmasti saamaan nyt tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain soveltamisen aikaan, mutta tietosuojavaltuutetun kanta näyttää pysyneen henkilötietolain aikaisella kannalla, eli että jälkikäteen tapahtuva laskutus on sallittu peruste henkilötunnuksen käsittelylle. Laskun viitenumeron osalta tietosuojavaltuutetun suositus on, että laskun viitenumeroon tai sen osaksi ei otettaisi henkilötunnusta tai osaa henkilötunnuksesta, sillä yleisen hyvän tietojenkäsittelytavan periaatteen mukaisesti kenenkään yksityisyyttä ei tule aiheettomasti vaarantaa¹⁸³.

Tietosuojalain 29.3 §:ssa säädetään mahdollisuudesta luovuttaa henkilötunnus osoitetietojen päivittämiseksi tai moninkertaisten postilähetysten välttämiseksi suoritettavaa tietojenkäsittelyä varten sillä edellytyksellä, että luovutuksensaajalla jo on henkilötunnus käytettävissään. Asiakkaiden osoitetietojen päivitystä voidaan hoitaa esimerkiksi

---

¹⁸⁰ Pitkänen, Tiilikka & Warma 2013: 148; Tietosuojavaltuutetun opas: Henkilötunnuksen käsittely henkilötietolain mukaan 2010: 3–4.

¹⁸¹ Tietosuojavaltuutetun kannanotto 30.06.2003.

¹⁸² Tietosuojavaltuutetun toimisto 2019 a.

¹⁸³ Tietosuojavaltuutetun toimisto 2019 a.

väestötietojärjestelmän kautta¹⁸⁴. Väestötietojärjestelmä tuo huomattavaa tehokkuutta julkisen sektorin toimintaan, sillä sen ansiosta viranomaiset ei joudu kokoamaan samoja tietoja, eikä ylläpitämään jatkuvasti omasta toimestaan perustason väestötietoja omassa rekisterissään. Vaikka julkisella sektorilla on merkittävä rooli väestötietojärjestelmän tietojen ylläpidossa ja hyödyntämisessä, myös koko yhteiskunta hyötyy väestötietojärjestelmästä, sillä sen tiedoilla on esimerkiksi mahdollista pitää yritysten asiakasrekisterit ajan tasalla sekä käyttää tietoja markkinoinnin kohdentamisessa. Kun väestötietojärjestelmän tietoja luovutetaan ja käsitellään, huomioidaan aina tietosuoja ja tietoturvasuus. Tietojen luovutukseen väestötietojärjestelmästä on pääsääntöisesti oltava Digi- ja väestötietoviraston antama tietolupa.¹⁸⁵

Henkilötunnuksen merkitsemisestä asiakirjoihin säädetään tietosuojalain 29.4 §:ssa seuraavasti: ”Henkilötunnusta ei tule merkitä tarpeettomasti henkilörekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin”. Henkilötietoja ei muutenkaan tule laittaa asiakirjoihin tarpeettomasti ja rekisterinpitäjän vastuulla on huolehtia muun muassa siitä, ettei henkilötunnuksia merkitä näkyville postilähetyksiin¹⁸⁶. *Hannisen ym.* mukaan asiakkaalle lähetettäviin asiakirjoihin, esimerkiksi kirjeisiin ja laskuihin, henkilötunnusta ei pidä tulostaa, joten mikäli asiakkaille tarvitaan muukin yksilöinti kuin nimi, on suositeltavaa luoda erillinen asiakasnumero, jota ei muodosteta henkilötunnuksesta¹⁸⁷. Edellä jo todettiin, että tietosuojavaltuutetun suosituksen mukaan laskun viitenumerossa henkilötunnusta tai sen osaa ei niin ikään tulisi käyttää¹⁸⁸.

---

¹⁸⁴ Hanninen ym. 2017: 46.

¹⁸⁵ Digi- ja väestötietovirasto 2020 b.

¹⁸⁶ HE 9/2018 vp s. 114. Postilähetyksen osalta asia on entistäkin ajankohtaisempi. Elokuussa 2018 sanomalehti Pohjalaisessa uutisoitiin poliisin rekisteröineen vuonna 2017 yli 3000 rikosilmoitusta koskien identiteettivarkauksia. Identiteettivarkaus on toisen henkilötietojen luvaton käyttöä. Digiajan vitsauksena pidettyjä identiteettivarkauksia on aina kuitenkin ollut. Jutussa haastatellun tietokirjailija ja tietoturva-asiantuntija *Petteri Järvisen* mukaan identiteettivarkaus ei aina johdu huolimattomuudesta, vaan on raportoitu sellaisestakin, että toisen ihmisen henkilökohtaista postia varastamalla on saatu henkilötietoja, kuten henkilötunnus, joita on käytetty väärin. Salmi 2018.

¹⁸⁷ Hanninen ym. 2017: 46.

¹⁸⁸ Tietosuojavaltuutetun toimisto 2019 a.

3.4. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteista laskutuksessa

Henkilötietoja voidaan käsitellä lainmukaisesti vain, jos käsittelyä suoritetaan laissa olevan käsittelyperusteen nojalla. Peruste tulee olla selvillä ennen kuin henkilötietojen käsittely aloitetaan.¹⁸⁹ Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden edellytykset ovat tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa. Rekisterinpitäjän käyttämä lainmukainen peruste tulee ilmoittaa henkilötietoja kerättyä, joten rekisterinpitäjän on pitänyt tehdä päätös käytettävästä laillisesta perusteesta ennen kuin henkilötietoja kerätään¹⁹⁰. Henkilötietojen käsittelyn laajan määritelmän mukaisesti jo henkilötietojen kerääminen on käsittelyä¹⁹¹.

Sillä, että suoritettava henkilötietojen käsittely perustuu tiettyyn lainmukaiseen perusteeseen, toteutetaan osaltaan tietosuojaperiaatteista *lainmukaisuuden* vaatimusta¹⁹². Rekisterinpitäjän tulee kyetä osoittamaan se, että käsittelylle on olemassa lainmukainen peruste¹⁹³. Laskutuksessa suoritettavan henkilötietojen käsittelyn tulee niin ikään perustua johonkin lainmukaisista käsittelyperusteista ja laskutuksen rekisterinpitäjän on määriteltävä jo ennakoon, millä perusteella tai perusteilla henkilötietojen käsittelyä – tietojen keräämisestä alkaen – laskutuksessa suoritetaan. On mahdollista, että lainmukaisen käsittelyn edellytyksistä useampikin soveltuu samaan aikaan henkilötietojen käsittelyyn¹⁹⁴.

Säännökset henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa ovat suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Poikkeuksena ovat 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohdat, joiden osalta kansallinen sääntely käsittelyn oikeusperusteesta on mahdollista. Muilta osin henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste tulee suoraan yleisestä tietosuoja-asetuksesta.¹⁹⁵ Kansallinen sääntely henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta on tietosuojalain 4 §:ssä.

---

¹⁸⁹ Tietosuojavaltuutetun toimisto 2019 b.

¹⁹⁰ WP 259 s. 25.

¹⁹¹ Ks. Hanninen ym. 2017: 20–21.

¹⁹² Ks. Korpisaari ym. 2018: 88–89; Hanninen ym. 2017: 48.

¹⁹³ Korpisaari ym. 2018: 100.

¹⁹⁴ Hanninen ym. 2017: 29.

¹⁹⁵ HE 9/2018 vp s. 29, 34.

3.4.1. Suostumus

Lainmukaisen henkilötietojen käsittelyn edellytyksistä ensimmäisenä tietosuoja-asetuksessa on se, että ”rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten” (art. 6.1(a)). Lainmukaiset käsittelyperusteet eivät ole keskinäisessä etusijajärjestyksessä eli mikään peruste ei mene toisen edelle ja on mahdollista, että tilanteeseen soveltuu käsittelyperusteista useampikin samanaikaisesti. Suostumusta sovelletaan varsin yleisesti henkilötietojen käsittelyn perusteena.¹⁹⁶ Suostumus sai Euroopan perusoikeuskirjassa selvästi tunnustetun roolinsa henkilötietojen suojaamisessa ja suostumusta pidetään merkittävänä henkilötietojen suojan perusoikeuden kannalta. Lainsäädännöllisestä historiasta erityisesti EU:ssa nähdään suostumuksella olleen tärkeä rooli tietosuojan ja yksityisyyden yhteydessä, mutta myös se, että tietojenkäsittelytoimien oikeuttamiselle on katsottu olevan muitakin laillisia perusteita kuin suostumus.¹⁹⁷

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa pätevän suostumuksen hankkimiseen ja osoittamiseen liittyvät kriteerit selkeytyvät ja tarkentuvat¹⁹⁸. Kumotun henkilötietolain 8.1 §:n 1 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely sallittiin rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa rekisteröidyn antama suostumus käsittelyperusteena täsmentyy siten, että suostumus voidaan antaa yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten.¹⁹⁹ Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan määritelmien mukaan rekisteröidyn suostumus on vapaaehtoinen, yksilöity, tietoinen ja yksiselitteinen tahdonilmaisuuksensa käsittelyn hyväksymisestä (art. 4.11). Suostumukselta ei edellytetä tiettyä muotoa, joten suostumus voi olla suullinen tai kirjallinen, paperilla tai sähköisesti annettava. Suostumus ei mahdollista tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaisten yleisten henkilötietojen käsittelyn periaatteiden syrjäyttämistä. Rekisteröidyn antama suostumus ei siten voi olla sellainen yleinen suostumus, jolla häntä koskevien tietojen käsittely voisi tapahtua mihin tarkoituksiin ja millä keinoin tahansa.²⁰⁰

---

¹⁹⁶ Korpisaari ym. 2018: 100–101.

¹⁹⁷ WP 187 s. 5–6.

¹⁹⁸ WP 259 s. 3.

¹⁹⁹ HE 9/2018 vp s. 35.

²⁰⁰ Korpisaari ym. 2018: 101–102.

Tietosuoja-asetuksen 7 artikla tiukentaa suostumuksen pyytämistapaa koskevia vaatimuksia aiemmasta, joten suostumuksen pätevyyden selvittämisessä pitää olla huolellinen²⁰¹. Tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa olevia suostumuksen edellytyksiä vastaavaa sääntelyä ei ollut henkilötietolaissa²⁰². Tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa on erityisiä säännöksiä koskien suostumuksen dokumentointia ja oikeutta suostumuksen vaivattomaan peruuttamiseen, ja se koskee myös suostumusta, johon on viittauksia muun muassa asetuksen artikloissa 8 ja 9²⁰³.

Tietosuoja-asetuksen 7 artiklan suostumuksen edellytyksistä ensimmäinen on, että tietojenkäsittelyn perustuessa suostumukseen, rekisterinpitäjän on kyettävä osoittamaan rekisteröidyn antaneen suostumuksen henkilötietojensa käsittelyyn (art. 7.1). Täyttääkseen kyseisen velvollisuuden, rekisterinpitäjän kannattaa dokumentoida selkeästi esimerkiksi suostumuksen antaneen henkilöllisyys, suostumuksen antaneen henkilön informoinnin toteuttaminen suostumuksen antamisen yhteydessä ja suostumuksen antamisen ajankohta. Rekisterinpitäjän on voitava tallentaa tai säilyttää suostumukset sen todentamiseksi, että suostumus on olemassa, joten mahdollisen suullisen suostumuksen käyttö tulisi rajata tilanteisiin, joissa sen nauhoittaminen on mahdollista.²⁰⁴ Rekisterinpitäjän velvollisuus osoittaa pätevän suostumuksen hankkiminen, ei itsessään saisi johtaa liialliseen ylimääräiseen tietojenkäsittelyyn. Toisaalta rekisterinpitäjillä tulisi olla riittävä määrä tietoja, jotta niistä voidaan todeta yhteys käsittelyyn, mutta tietoja tulisi kerätä vain tarpeellinen määrä. Rekisterinpitäjän on kyettävä osoittamaan rekisteröidyn antaneen suostumuksensa yksittäistapauksessa. Suostumus on kyettävä osoittamaan niin kauan kuin kyseessä oleva tietojenkäsittelytoiminta kestää.²⁰⁵

Yleisen tietosuoja-asetuksen suostumuksen edellytysten mukaisesti rekisteröidyn antessa suostumuksensa kirjallisessa ilmoituksessa, joka koskee muitakin asioita, on pyyntö suostumuksen antamiseen ilmaistava selvästi erillisenä asiana (art. 7.2). Kun rekisterinpitäjät pyytävät suostumusta, on niiden huolehdittava, että se tapahtuu aina selkeällä ja

---

²⁰¹ Koivumäki 2017.

²⁰² HE 9/2018 vp s. 35.

²⁰³ WP 259 s. 22.

²⁰⁴ Hanninen ym. 2017: 38.

²⁰⁵ WP 259 s. 22.

yksinkertaisella kielellä, mikä tarkoittaa, että viesti tulee olla helposti keskivertohenkilön, eikä pelkästään lakimiehen, ymmärrettävissä. Se, että suostumuksen tulee olla selkeä ja erotuttava selvästi muista asioista, ja se tulee antaa helposti ymmärrettävässä ja helposti saatavilla olevassa muodossa, merkitsee erityisesti sitä, ettei yleisiin ehtoihin voi piilottaa sellaisia tietoja, joilla on merkitystä suostumuksen antamiseen liittyvien tietoisten päätösten tekemisessä.²⁰⁶

Yleisen tietosuojasetuksen 7 artiklan 3 kohdassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta peruuttaa antamansa suostumus (art. 7.3). Suostumus tulee voida peruuttaa yhtä helposti kuin se annettiin, joten peruuttaminen ei saa edellyttää aikaa vieviä ja monimutkaisia toimenpiteitä, joskaan tietosuojasetuksessa ei vaadita, että suostumuksen pitäisi olla peruutettavissa vastaavalla tavalla kuin se alun perin annettiin²⁰⁷.

WP29-työryhmän suostumusta koskevan ohjeistuksen mukaan, mikäli rekisterinpitäjä valitsee suostumuksen käyttämisen tiettyyn osaan käsittelyä, on sen myös sitouduttava noudattamaan kyseistä valintaa ja lopetettava käsittely siltä osin yksilön mahdollisesti peruuttaessa suostumuksen. Rekisterinpitäjä ei voi siirtyä käyttämään suostumuksen sijaan toisia laillisia perusteita eli käsittelyä ei esimerkiksi voi perustaa takautuvasti oikeutettuun etuun, jos suostumuksen pätevyys on osoittautunut kyseenalaiseksi.²⁰⁸ Käsittelyperusteen ollessa esimerkiksi sekä suostumus että sopimuksen täytäntöönpano, on käsittelyn jatkaminen sallittua siinä laajuudessa kuin sopimuksen täytäntöönpano edellyttää, vaikka rekisteröity peruuttaisi suostumuksensa. Jos käsittelyperusteena on ollut vain suostumus, käsittely on lopetettava rekisteröidyn peruuttaessa suostumuksensa.²⁰⁹

Tietosuojasetuksen 7 artiklan 4 kohdassa säädetään velvollisuudesta suostumuksen vapaaehtoisuuden arvioinnissa huomioida niin kattavasti kuin mahdollista muun muassa se, onko palvelun tarjoamisen tai muun sopimuksen täytäntöönpanon ehtona suostumus sellaisten henkilötietojen käsittelyyn, joita ei kyseisen sopimuksen täytäntöönpanossa tarvita (art. 7.4). Tietosuojasetuksen 7 artiklan 4 kohdan tarkoitus on ehkäistä henkilötietojen

---

²⁰⁶ WP 259 s. 15.

²⁰⁷ Hanninen ym. 2017: 38.

²⁰⁸ WP 259 s. 25.

²⁰⁹ Korpisaari ym. 2018: 100.

käsittelyn tarkoituksen salaaminen tai liittäminen sellaiseen sopimuksen täytäntöönpanoon tai palvelun suorittamiseen, johon kyseisiä henkilötietoja ei tarvita. Tällä tavoin tietosuojasetuksessa estetään suostumusta edellyttävästä henkilötietojen käsittelystä tule-
masta suoraa tai epäsuoraa sopimuksen vastiketta. Jos rekisteröity pakotetaan hyväksymään muiden kuin ehdottoman välttämättömien henkilötietojen käsittely, rajoittaa se paitsi rekisteröidyn valintamahdollisuuksia, myös estää vapaaehtoisen suostumuksen. Mikäli suostumuksen antamista koskeva pyyntö kytketään rekisterinpitäjän toimintaan sopimuksen täytäntöönpanemiseksi, ottaa rekisteröity, joka ei halua luovuttaa henkilötietojaan käsiteltäväksi, riskin jäämisestä ilman palvelua. Sen arvioimiseksi, onko kyse tällaisesta sitomisesta, onkin tärkeää määritellä sopimuksen laajuus ja toimeenpanon edellyttämät tiedot. Suostumusta ei pidetä asianmukaisena laillisena perusteena, mikäli rekisterinpitäjä aikoo käsitellä sellaisia henkilötietoja, joita tarvitaan varsinaisesti sopimuksen täytäntöönpanoon.²¹⁰

Frydinger et al. mukaan rekisteröityjen arvokkuuden suojaamisen – mitä tulee kunnioitukseen ja itsemääräämiseen – voidaan todeta edellyttävän pääsääntöisesti sitä, että rekisteröidyllä on oikeus vastustaa ylipäättään henkilötietojen käsittelyä, mitä vaatimus suostumuksesta ilmentää. Kuitenkin on sanomattakin selvää, että monet yhteiskunnan toiminnot eivät välttämättä enää toimisi, mikäli rekisteröidyillä joka tilanteessa olisi kyseinen veto-oikeus. Markkinatalouteen voisi ilmaantua vakavia häiriöitä, jos rekisteröidyt voisivat esimerkiksi antaa suostumuksen henkilötietojensa käsittelyyn tilaamiensa tavaroiden lähettämistä varten verkossa, mutta kieltää henkilötietojensa käsittelyn maksun veloittamiseen liittyen.²¹¹ *Koivumäki* suosittelee blogikirjoituksessaan huolellista harkintaa sen suhteen, missä tilanteissa henkilötietojen käsittely tapahtuu rekisteröidyltä pyydettyä suostumuksen varassa. Jos lainsäädännöstä on löydettävissä muita perusteita, hän suosittelee arvioimaan ensin, soveltuvatko ne tilanteeseen.²¹²

Luvun kolme alussa esitettiin laskutusta edeltävän saatavan perusteen syntyminen, esimerkiksi jokin oikeustoimi²¹³, mikä jo sinänsä avaa mahdollisuuden muun laista löytyvän

---

²¹⁰ WP 259 s. 8–9.

²¹¹ Frydinger et al. 2018: 139.

²¹² Koivumäki 2017.

²¹³ Ks. Lindström 2014: 78, 141.

perusteen kuin suostumuksen käyttämiselle käsittelyperusteena laskutuksessa. Kun henkilötietojen käsittelylle on suostumuksen lisäksi useita muita mahdollisia perusteita tietosuoja-asetuksessa, ei suostumusta useinkaan ole tarpeellista pyytää. Näin ollen suostumuksia ei ole syytä hankkia ”varmuuden vuoksi”.²¹⁴ Lisäksi edellä esitetyt näkökohdat huomioiden voidaan todeta, että laskutuksessa henkilötietojen käsittelyn perustaminen pelkästään rekisteröidyn suostumuksen varaan ei ole perusteltua. On löydettävää muita käsittelyperusteita, joista seuraavassa alakohdassa käsittelyyn tulee sopimus. Tosin, jos laskutuksen yhteydessä on tarvetta käsitellä sellaisia tietoja, joiden käsittely ei ole tarpeen sopimuksen täyttämisen kannalta, tällaisen käsittelyn perusteeksi rekisteröidyn suostumusta tarvitaan, ellei käsittelyä siltä osin voida perustaa muuhun käsittelyn oikeusperusteeseen. Suostumukseen palataan tämän tutkimuksen luvussa neljä, jossa keskitytään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyyn laskutuksessa, mikä kiinnittää huomion uudelleen rekisteröidyn suostumukseen.

Rekisteröidyiltä hankittavat suostumukset koskevat usein sellaistaakin henkilötietojen käsittelyä, jota ei välttämättä tarvita tietyn, esimerkiksi ilmaisen internetissä tarjottavan palvelun toiminnan kannalta. Tällainen menettely ei tietosuoja-asetuksen sanamuodon mukaan ole lähtökohtaisesti laillinen, mihin poikkeuksen muodostaa kuitenkin asetuksen 7 artiklan 4 kohta. Mitä enemmän kerättävä data poikkeaa käsittelyn ydintarkoituksesta, sitä hankalampaa on pätevän suostumuksen antaminen kyseisten henkilötietojen käsittelyyn. 7 artiklan 4 kohta ei ole sanamuodoltaan ehdoton, joten joissakin erityistapauksissa suostumus saatetaan katsoa päteväksi, vaikka sen nojalla kerätään myös muita kuin palvelun tarjoamisen ehdottomasti edellyttämiä tietoja. Palveluntarjoaja ei voi perustella ylimääräisen tiedon keräämistä sillä, että samankaltaista palvelua tarjoaa toinen taho ilman, että ylimääräisiä henkilötietoja kerätään. Tällöin kuluttajan suostumuksesta tulisi riippuvainen sattumanvaraisesti siitä, millaisia palveluita markkinat kulloinkin tarjoavat ja ylimääräisiä henkilötietoja keräävä palveluntarjoaja joutuisi myös jatkuvasti seuraamaan markkinoita varmistuakseen siitä, että vastaavia palveluita on jatkuvasti hankittavissa. Tällaiseen perusteeseen vetoamisessa ei ole kyse pätevästä suostumuksesta.²¹⁵

---

²¹⁴ Hanninen ym. 2017: 39.

²¹⁵ Korpisaari ym. 2018: 131–135.

3.4.2. Sopimus

Tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos ”käsittely on tarpeen sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena, tai sopimuksen tekemistä edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä” (art. 6.1(b)). Tämä käsittelyperuste soveltuu suureen osaan asiakkaiden, jäsenten, henkilöstön ja potilaiden henkilötietojen käsittelyä. Lainmukainen käsittelyperuste on olemassa, kun osapuolet ovat solmineet sopimuksen tai sopimusneuvottelut ovat menneeseen osapuolten välillä ja rekisterinpitäjän on käsiteltävä rekisteröidyn henkilötietoja voidakseen täyttää omat sopimusvelvoitteensa.²¹⁶

Laissa varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista (OikTL, 228/1929) säädetään sopimuksen syntymisestä esimerkiksi tarjouksen antajan saadessa tarjoukseen hyväksyvän vastauksen. Sitovan sopimuksen syntyminen voi seurata myös esimerkiksi tosiasiallisesta toiminnasta.²¹⁷ Vaikka OikTL:ssä säädetty sopimusten synty tapa on keskeinen, on sen lisäksi muitakin. Osapuolet voivat solmia sopimuksen esimerkiksi allekirjoittamalla valmiin sopimuksen tai neuvottelupöytäkirjan, joka sisältää sopimuksen ehdot. Suhtautuminen sopimuksen syntymiseen nimenomaisten tahdonilmaisujen puuttuessa on ollut pidättyväistä, jottei kenestäkään tulisi sopimuksen osapuoli ilman sopimuksen hyväksymistä tai muuta tahdonilmaisua sitoutua siihen. Sopimusoikeudessa periaatteellisenä lähtökohdiana on muotovapaus, mistä on kuitenkin poikkeuksia. Joidenkin sopimusten solmimiselta vaaditaan määrättyä muotoa, mikä voi perustua joko lainsäädäntöön tai siihen, mitä osapuolet ovat solmittavan sopimuksen muodosta sopineet.²¹⁸

Sopimuksen täsmällisen sisällön ja perustavoitteen määrittely on tärkeässä roolissa, sillä kyseisten seikkojen perusteella arvioidaan henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuus ja ai-noastaan välttämättömiä henkilötietoja on sallittua käsitellä. Lisäksi käsittelyperuste kattaa sopimuksen tekemistä ennen suoritetun henkilötietojen käsittelyn silloin, kun se on suoritettu rekisteröidyn pyynnöstä.²¹⁹ Tietojen käsittelystä sopimuksen tekemistä

---

²¹⁶ Koivumäki 2017.

²¹⁷ Lindström 2014: 66.

²¹⁸ Saarnilehto & Annola 2018: 42–43, 53.

²¹⁹ Tietosuojavaltuutetun toimisto 2019 c.

edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä on kyse esimerkiksi henkilön pyytäessä yritystä toimittamaan palvelua tai tuotetta koskevan tarjouksen. Tähän tarkoitukseen liittyen henkilötietoja on sallittua käsitellä, esimerkiksi säilyttää pyyntöön liittyviä tietoja määrätyn ajan, kyseisen oikeusperusteen nojalla.²²⁰ Rekisteröidyn pyynnön täyttämiseksi tarvittavan henkilötietojen käsittelyn laajuuteen vaikuttaa luonnollisesti se, minkä tyyppisestä tuotteesta tai palvelusta on kyse.

Verkkokaupassa vaateostoksia tekevän kuluttajan henkilötietojen käsittelyä voi rekisterinpitäjän eli vaatekaupan olla välttämätöntä suorittaa jo ennen kuin sopimus kaupasta syntyy, esimerkiksi tallentamalla tietoja siitä, mitä vaatteita kuluttaja on digitaaliseen ostokärryynsä valinnut. Sen jälkeen muun muassa tavaroiden toimittaminen, maksun veloittaminen ja mahdollisten reklamaatioiden käsittely todennäköisesti edellyttävät henkilötietojen käsittelyä. Kaikkien näiden toimenpiteiden suorittaminen on sallittua rekisterinpitäjälle, sillä niitä tarvitaan sopimuksen solmimiseen ja täyttämiseen.²²¹ Kun lasku on maksutapana verkkokaupassa, henkilötietojen käsittelyn tarve on erilainen riippuen siitä, miten laskutus hoidetaan.

Asiakkaalle voidaan ensinnäkin toimittaa tilaus vasta maksun jälkeen. Vaihtoehtoisesti lasku toimitetaan tilauksen mukana tai tilauksesta laskutetaan jälkilaskutuksena. Ensimmäisessä vaihtoehdossa asiakkaalle annetaan verkkokaupassa tehdyn tilauksen yhteydessä laskun maksamiseen tiedot verkkosivulla tai sähköpostitse ja tilaus toimitetaan vasta sen jälkeen, kun asiakas on maksanut laskun. Toinen vaihtoehto eli laskun toimitaminen tilauksen mukana tai jälkikäteen on asiakkaan kannalta riskitön, mutta luottotappioriski jää kaupalle. Rahoitusyhtiön tarjoamaa maksujärjestelmää käyttämällä verkkokaupan saatava siirtyy rahoitusyhtiölle, jolta verkkokauppa sitten saa maksun. Asiakas puolestaan voi suorittaa maksun rahoitusyhtiölle esimerkiksi laskulla yhdessä tai useamassa erässä.²²²

---

²²⁰ Hanninen ym. 2017: 30.

²²¹ Frydlinger et al. 2018: 140.

²²² Lahtinen 2013: 276–277; ks. myös Varanka, Mäkikangas, Hyypiä, Jalonen & Samppala 2017: 71.

Ensimmäisessä vaihtoehdossa rekisteröidyn kanssa tehdyn sopimuksen täytäntöön pane-
miseksi käsiteltäviä tarpeellisia henkilötietoja ovat ainakin rekisteröidyn yhteystiedot tilauksen toimittamista varten sekä sähköpostiosoite, mikäli laskutiedot lähetetään ennak-
koon sähköpostilla. Jälkimmäisessä laskutustavassa eli toimitettaessa lasku tilauksen mu-
kana tai jälkikäteen, sopimuksen täytäntöönpanoon tarvittavia henkilötietoja ovat yhteys-
tiedot tilauksen toimittamiseksi rekisteröidylle ja yleensä myös sähköpostiosoite tilaus-
vahvistuksen toimittamista varten. Niin ikään henkilötunnuksen antamista edellytettä-
neen jälkimmäisessä laskutustavassa ja kuten alaluvussa 3.3. on henkilötunnuksen käsit-
telystä todettukin, on se jälkikäteen tapahtuvassa laskutuksessa sallittua²²³. Verkkokaup-
paesimerkin ensimmäinen laskutusvaihtoehto vastaa periaatteessa tavallisessa saatavan
kotiuttamisen tilanteessa ennakoon tapahtuvaa laskuttamista. Toinen laskutusvaihtoehto
soveltuu mihin tahansa tavarasta tai palvelusta laskuttamiseen jälkikäteen joko suoraan
rekisterinpitäjän toimesta tai rahoitusyhtiön välityksellä taikka ulkoistettuna palveluna.

Sopimuksilla on mahdollista luoda ja säännellä henkilöiden välisiä niin lyhytaikaisia kuin
pysyviäkin oikeussuhteita, joissa sopimuksen kesto voi vaihdella hetkellisestä tapahtu-
masta pitkäkestoiseen sopimussuhteeseen, jollainen on esimerkiksi asunnon vuokra-
suhde²²⁴. Sopimuksen täytäntöönpanon kannalta tarpeelliseen henkilötietojen käsittelyyn
laskutuksessa vaikuttaa se, millainen sopimus on kyseessä. Jos sopimuksen kohteesta on
suoritettu maksu ennakoon, pitäisi olla riittävää, että vain tilauksen toimittamiseen tar-
vittavia tietoja käsitellään. Jos taas maksutapana on jälkikäteen tapahtuva laskutus,
yleensä myös rekisteröidyn henkilötunnus tarvitaan. Henkilötietojen käsittelyn laajuuteen
vaikuttaa niin ikään se, mitä sopimus koskee, eli onko sopimuksessa kyse esimerkiksi
tavarankaupasta tai vaikkapa terveystalouden myynnistä²²⁵. Sopimukseen perustuvan
henkilötietojen käsittelyn ajalliseen keston vaikuttaa luonnollisesti sopimuksen kesto eli
se, onko kyseessä lyhyt- vai pitkäaikainen sopimussuhde. Tosin kuten alaluvussa 2.5.
mainittiin, esimerkiksi myyntilaskujen säilytysaika on joka tapauksessa KPL:ssa säädetty
kuusi vuotta.

---

²²³ Ks. myös Järvinen 2012: 86.

²²⁴ Saarnilehto & Annola 2018: 3.

²²⁵ Ks. Frydinger et al. 2018: 177.

6 artiklan 1 kohdan b alakohdan sanamuodon mukaisesti tässä lainmukaisessa käsittelyperusteessa on kyseessä sopimus, jossa rekisteröity on osapuolena. Käsittelyperuste ei sovellu henkilön tietojen käsittelyyn silloin, kun sopimus on jonkun muun kanssa²²⁶. Esimerkiksi *Frydinger et al.* esittävät, että 6 artiklan 1 kohdan b alakohta ei sovellu silloin, kun sopimus on rekisterinpitäjän ja toisen oikeushenkilön välinen ja rekisterinpitäjän tietojenkäsittely kohdistuu toisen osapuolen työntekijöiden tietoihin. Tämä voi koskea esimerkiksi toimittajasopimusta, jossa on toimittajan asiakasvastaavan yhteystietoja. Rekisterinpitäjä ei tällöin ole sopimussuhteessa suoraan rekisteröidyn kanssa, joten käsittelyn tulee perustua toiseen lailliseen perusteeseen, esimerkiksi oikeutettuun etuun.²²⁷

Sopimus nähdään tässä tutkimuksessa keskeisimpänä henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena laskutuksessa. Edellä kuvattiin jo suostumuksen ”heikkoutta” ainoana käsittelyperusteena laskutuksessa. Jäljempänä käsiteltävän oikeutetun edun käyttäminen käsittelyperusteena edellyttää rekisteröidyn etuja koskevaa punnintaa, josta voidaan käyttää myös nimitystä *tasapainotesti*²²⁸. Laskutusta ajatellen oikeutettu etu ei siis ole yhtä yksiselitteinen käsittelyperuste kuin sopimus, sillä laskutuksessa henkilötietojen käsittelyn tarve on kiistaton silloin, kun laskutuksessa on käsiteltävä henkilötietoja.

Huomionarvoista on, että käsittelyperusteena sopimus ei tyypillisesti mahdollista sitä, että rekisterinpitäjä epäsuorasti muodostaa suuren tilan henkilötietojen käsittelylle, vaan rekisterinpitäjä voi käyttää 6 artiklan 1 kohdan b alakohtaa laillisena käsittelyperusteena vain niiden tietojen osalta, joita välttämättä tarvitaan sopimuksen täyttämiseen²²⁹. Henkilötietojen käsittely, joka ei ole tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, ei ole automaattisesti laitonta, vaan sille on vain oltava eri käsittelyperuste²³⁰.

---

²²⁶ ICO 2019 a.

²²⁷ Frydinger et al. 2018: 140.

²²⁸ Ks. Korpisaari ym. 2018: 117.

²²⁹ Frydinger et al. 2018: 141.

²³⁰ ICO 2019 a.

3.4.3. Lakisääteinen velvoite

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen käsittelylle on lainmukainen peruste silloin, kun ”käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi” (art. 6.1(c)). Tietosuoja-asetuksessa edellytetään, että tämän käsittelyn perustasta säädetään ”joko a) unionin oikeudessa; tai b) rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä” (art. 6.3). Henkilötietojen käsittelyä ei voida koskaan perustaa pelkästään tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, vaan lakisääteisestä velvoitteesta tulee aina olla säädettyinä laissa²³¹. Tietosuoja-asetuksessa ei velvoiteta säätämään erityislakia jokaista yksittäistä tietojenkäsittelytilannetta varten. Useiden käsittelytoimien perustuminen yhteen lakiin voi olla riittävää silloin kun käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen. Myös käsittelyn tarkoitus tulisi määrittellä joko unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä.²³² Lakisääteinen velvoite käsittelyperusteena tulee kyseeseen erityisesti julkisen sektorin suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä, jota koskevaa sääntelyä on monissa eri laeissa, mutta se soveltuu myös henkilötietojen käsittelyyn yksityisellä sektorilla. Lakisääteinen velvoite henkilötietojen käsittelyperusteena tuo esiin henkilötietojen käsittelyn lakisidonnaisuutta, mikä on hyvin linjassa sen kanssa, että henkilötietojen suoja sijoittuu osaksi yksityiselämän suojan perusoikeutta.²³³

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta on mahdollinen henkilötietojen käsittelyn lainmukainen peruste myös laskutuksessa silloin, kun henkilötietojen käsittely laskutuksessa johtuu rekisterinpitäjää koskevan lakisääteisen velvoitteen noudattamisesta. Nimenomaisesti laskua koskevaa sääntelyä on esimerkiksi energiatehokkuuslaissa (1429/2014) ja maakaasumarkkinalaissa (587/2017) sekä jätelaissa (646/2011)²³⁴.

Hyvän esimerkin laskutukseen liittyvän henkilötietojen käsittelyn perustumisesta rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen tarjoaa sähkömarkkinalaki (588/2013). Sähköalan yrityksissä suoritettava asiakkaiden henkilötietojen käsittely

²³¹ Frydinger et al. 2018: 141.

²³² Yleinen tietosuoja-asetus johdanto-osan perustelukappale 45.

²³³ Korpisaari ym. 2018: 103–104.

²³⁴ Ks. myös HE 256/2018 vp s. 4.

perustuu moneen eri perusteeseen. Valtaosa henkilötietojen käsittelystä liittyy liiketoimintaan, mutta sähköalan erityispiirteenä ovat toimijoita koskevat erityisvelvoitteet, kuten sähkömarkkinalain mukainen tiedonvaihtovelvoite, joilla voi olla vaikutusta sähköalan yritysten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn.²³⁵

Sähköliiketoimintojen eriyttämisen vuoksi on yhä useampia toimijoita käsittelemässä asiakkaiden henkilötietoja. Loppukäyttäjille ja sähköalan yrityksille tarjottavat tietointensiviset palvelut tulevat yleisemmiksi sähköalalla. Tiedon kerääminen asiakkaista lakisääteisten velvoitteiden, palvelujen tarjoamisen ja muiden kaupallisten tarkoitusten vuoksi on laajempaa ja monipuolisempaa. Jakeluverkonhaltijan tulee järjestää sähköverkossaan taseselvityksen ja laskutuksen perustan muodostava sähköntoimitusten mittaus. Jakeluverkonhaltijan järjestämisvastuulla ovat myös mittautietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen osapuolille sähkömarkkinoilla. Jakeluverkonhaltijan toimenpiteisiin pohjautuen tiedot sähkönkäytöstä tulevat tiedoksi asiakkaan sähkön toimittavalle vähittäismyyjälle, jonka tulee saada mittautiedot laskutusta varten sähkönkäyttöpaikka- ja mittauskohtaisesti. Käytännössä tämä on lakisääteistä tiedonvaihtoa, jossa myös luovutetaan henkilötietoja esimerkiksi jakeluverkonhaltijalta asiakkaan sähköntoimittajana toimivan vähittäismyyjän käyttöön.²³⁶

Asiakassuhteen perusteella on oikeus käsitellä niitä henkilötietoja, jotka ovat tarpeellisia asiakassuhteen kannalta. Lisäksi sähköalan yrityksen on sallittua käsitellä henkilötietoja siten kuin on tarpeen sitä koskevien lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi. Kulutus-tietojen kerääminen ja luovuttaminen kuuluvat jakeluverkonhaltijan lakisääteisiin velvoitteisiin, joten niihin ei tarvita asiakkaan suostumusta, jos ne tapahtuvat sähkömarkkinalain tarkoituksen ja puitteiden mukaisesti. Luovutettaessa mittautietoja laajemmin kuin mitä sähkömarkkinalainsäädäntö edellyttää, eivät lakisääteiset eivätkä asiakkuuteen liittyvät velvoitteet tule kyseeseen, vaan on hankittava asiakkaan suostumus.²³⁷

---

²³⁵ HE 144/2018 vp s. 8.

²³⁶ HE 144/2018 vp s. 9.

²³⁷ HE 144/2018 vp s. 10.

Henkilötiedoksi luokiteltavien tietojen käsittelyä ei kyetä sähkökaupan markkinaprosesseissa erottelemaan sellaisten muiden samankaltaisten tietojen kuin henkilötietojen käsittelystä. Siten sähkökaupan markkinaprosesseissa suoritettavalle henkilötiedon käsittelylle tulee olla muitakin perusteita kuin yleinen tietosuoja-asetus ja sitä täydentävän kansallisen tietosuojalain säännökset. Sähkökaupan markkinaprosesseissa tarvitaan käsiteltävän henkilötiedon osalta välttämättä yleisestä tietosuoja-asetuksesta ja kansallisesta tietosuojalaista eroavaa kansallista sääntelyä. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 144/2018 ehdotettiin säännöksiä, joista muodostuisivat yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan tarkoittamat oikeusperusteet säännösten osoittamille sähköalan yrityksille henkilötiedon käsittelyn perusteeksi. Oikeusperusteet sisältäisivät myös yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan tarkoittaman perusteen säätää kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi, jotta sähköntoimitukset voidaan toteuttaa.²³⁸

Alaluvussa 3.2. on käsitelty AVL 209 b §:ssä säädettyä laskunantovelvollisuutta. Kyseisen laskunantovelvollisuuden piirissä olevan laskun antamisessa mahdollisesti tapahtuva henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen. Toisaalta kuluttajan asemassa olevalle yksityishenkilölle suuntautuvan myynnin osalta lasku on annettava vain kaukomyynnistä sekä uusien kuljetusvälineiden myynnistä toiseen EU-maahan²³⁹. Tällöin tietenkin paljon yksityishenkilöille suuntautuvaa laskutusta jää arvonlisäverolain laskunantovelvollisuuden ulkopuolelle, mutta kuten alaluvussa 3.2. on todettu, myyjä voi antaa laskun myös laskunantovelvollisuuden ulkopuolelle jäävistä myynneistä²⁴⁰. Tällaisen myynnin osalta laskutukseen liittyvä henkilötietojen käsittely ei kuitenkaan johdu rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamisesta, jolloin henkilötietojen käsittely on perustettava johonkin muuhun lailliseen käsittelyperusteeseen kuin lakisääteiseen veloitteeseen. Perustetta voidaan tosin hakea myös kirjanpitolaista, sillä myynneistä, joista AVL:n tietosisältövaatimukset täyttävää laskua ei ole velvollisuutta antaa, vaaditaan kuitenkin tosite kirjanpitoa tai muistiinpanoja

---

²³⁸ HE 144 s. 68–69.

²³⁹ Tannila ym. 2013: 30.

²⁴⁰ Ks. Verohallinto 2019.

varten²⁴¹. Kirjanpitolaissa ei ole laskuihin liittyviä erityissäännöksiä, mutta KPL 2:5:ssä ovat tositetta koskevat laissa säädetyt vaatimukset. Kirjanpitolaissa ei nimenomaisesti velvoiteta yksilöimään laskutusasiakasta myyntilaskulla.²⁴² KPL 2:5.2:n mukaan tulotositteesta pitää käydä selville luovutettu suorite. Näin ollen tositteen sisältöön henkilötietoja voi sisältyä.

Perustuslain 10.1 §:n yksityiselämää ja henkilötietojen suojaa koskevan säännöksen kannalta lähtökohtana on oikeushenkilöiden jääminen säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Kyseisen perustuslain säännöksen tulkinnassa on kuitenkin otettava huomioon, että EIT ja EUT ovat oikeuskäytännössään koskien Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklaa katsoneet oikeuden yksityiselämän kunnioittamiseen henkilötietojen käsittelyssä koskevan kaikenlaisia tietoja tunnistetusta tai tunnistettavissa olevasta luonnollisesta henkilöstä. Ilmaisua ”yksityiselämä” on tältä osin tulkittava laajemmin, jolloin minkään periaatteellisen syyn perusteella ammattitoimintaa ei voida jättää sisällyttämättä yksityiselämän käsitteeseen. Euroopan unionin tuomioistuimen käytännössä oikeushenkilöiden on kuitenkin katsottu voivan vedota perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan suojaan vastustaessaan oikeushenkilön nimen julkaisua internettietokannassa ainoastaan oikeushenkilön virallisessa nimessä olevan yhden tai usean luonnollisen henkilön yksilöinnin osalta.²⁴³

Vaikka elinkeinonharjoittajat ja oikeushenkilöt, jotka eivät ole elinkeinonharjoittajia ovat pääasiassa AVL:n 209 b §:n mukaisen laskunantovelvollisuuden kohteena, voi tällaisessakin laskutuksessa olla henkilötietojen käsittelyä niiden yksittäisten tapausten lisäksi, joissa yksityishenkilölle on annettava AVL:n laskuvaatimukset täyttävä lasku. Laskunantovelvollisuuden piirissä olevassa laskutuksessa voidaan ajatella henkilötietojen käsittelyn mahdolliseksi oikeusperusteeksi rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamista. Tosin laskutusta edeltää jo jokin peruste käsitellä henkilötietoja, esimerkiksi sopimus, ja laskutus seuraa sitten tällaisen perusteen olemassaolosta. Aiemmin on jo todettu, että henkilötietojen käsittelyn perusteita voi olla samanaikaisesti useita²⁴⁴, joten

---

²⁴¹ Verohallinto 2019.

²⁴² Kirjanpitolautakunta 2008.

²⁴³ PeVL 4/2014 vp s. 2–3 lähteineen.

²⁴⁴ Ks. Korpisaari ym. 2018: 100.

laskunantovelvollisuuden piirissä olevan laskutuksen osalta perusteet voivat olla esimerkiksi sopimus ja lakisääteinen velvoite.

3.4.4. Elintärkeä etu

Neljäs lainmukainen henkilötietojen käsittelyperuste tietosuoja-asetuksessa on se, että käsittelyä tarvitaan ”rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi” (art. 6.1(d)). Tietynlainen henkilötietojen käsittely voi olla hyödyllistä sekä yleisen edun että rekisteröidyn elintärkeään etuun liittyvien merkityksellisten syiden vuoksi, mistä on esimerkkinä humanitaarisista syistä tarvittava tietojenkäsittely, kuten tietojenkäsittely epidemioiden ja niiden leviämisen seuraamiseksi tai humanitaarisissa hätätilanteissa, erityisesti katastrofien aikana²⁴⁵. Säännös voi todennäköisesti soveltua sellaisiin tilanteisiin, joissa rekisteröity ei kykene antamaan suostumustaan tai on kyseessä suuria ihmismääriä koskettava hätätilanne, eikä suostumuksen saaminen jokaiselta rekisteröidyltä erikseen ole mahdollista. Elintärkeiden etujen suojaamista koskevan säännöksen perusteella on sallittua käsitellä vain elintärkeän edun suojaamiseen tarvittavia tietoja, joten tietojen antaminen esimerkiksi viranomaisille muuta kuin sitä tarkoitusta varten ei ole sallittua.²⁴⁶

Tämän tutkielman aihepiiriin liittyen ei nähdä olevan sellaista tilannetta, jossa henkilötietojen käsittelylle laskutuksessa voitaisiin saada peruste ainakaan yksinomaan elintärkeän edun suojaamisesta. Välillisesti laskutus voi tosin tulla kuvaan mukaan tämän lailisen käsittelyperusteen nojalla suoritettavassa käsittelyssä. Oikeuskirjallisuudessa esiintyvässä niin kutsutussa myrkkyyoliivitapauksessa, joka ratkaistiin henkilötietolain aikaan, elintarviketurvallisuusvirasto Evira oli vaatinut, että maahantuojat jäljittää vaarallista botuliini- ja myrkkyyoliivipurkkien ostajat tietojärjestelmänsä avulla ja ottaa heihin yhteyttä, minkä jälkeen K-ryhmän myymälöihin kyseistä tuotetta toimittanut Kespro oli käyttänyt tietojärjestelmiään oliiveja ostaneiden asiakkaiden jäljittämiseen²⁴⁷. Tämän

---

²⁴⁵ Yleinen tietosuoja-asetus johdanto-osan perustelukappale 46.

²⁴⁶ Korpisaari ym. 2018: 105–106.

²⁴⁷ Korpisaari ym. 2018: 106.

kaltaisissa tilanteissa esimerkiksi juuri laskutuksen rekistereiden tiedot voisivat tulla käyttöön, jos kyseessä olisi jokin tuote tai palvelu, josta olisi laskutettu.

3.4.5. Yleinen etu ja julkisen vallan käyttäminen

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos tarve käsittelylle johtuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamisesta tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämisestä (art. 6.(e)). Tämä käsittelyn oikeusperuste mahdollistaa keskeisesti sen, että joukko valtiollisia ja kunnallisia toimijoita voi hoitaa toimintaansa ja artiklan teksti osoittaa, että kyse on paitsi yksilöihin kohdistuvasta julkisen vallan käytöstä myös yleisemmin valtiollisten tai kunnallisten tehtävien suorittamisesta²⁴⁸. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen käsittelytoimien tulee perustua unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön, mutta tietosuoja-asetus ei edellytä kaikista tiedonkäsittelytilanteista säädettävän omissa erityislaeissaan²⁴⁹. Henkilötietoja ei ole sallittua käsitellä ainoastaan 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan perusteella, sillä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa edellytetään kansallisesta tai unionin oikeudesta löytyvän perusta käsittelylle, jotta käsittelyn oikeusperusteena voi olla 6 artiklan 1 kohdan e alakohta²⁵⁰.

Perustuslain 124 §:n²⁵¹ johdosta julkisen vallan käyttö onkin jo lailla säänneltyä²⁵². Julkisen vallan käyttö ei ole sisällöltään täysin vakiintunut. Hallintotoiminnan ollessa kyseessä, julkisen vallan käyttö ja julkinen hallintotehtävä ovat toisilleen läheisiä käsitteitä, mutta julkinen hallintotehtävä on näistä kahdesta laajempi alaltaan, sillä julkisen vallan käyttöä kuuluu vain osaan julkisia hallintotehtäviä. Tunnusomaista julkisen vallan käytössä on sitovuus ja yksipuolisuus ja keskeistä siinä on päätöksenteko, joka kohdistuu yksilön oikeuteen, etuun tai velvollisuuteen, tai muunlainen sitova puuttuminen

²⁴⁸ Frydinger et al. 2018: 142.

²⁴⁹ Yleinen tietosuoja-asetus johdanto-osan perustelukappale 45.

²⁵⁰ Frydinger et al. 2018: 142.

²⁵¹ ”Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.” (PL 124 §)

²⁵² Korpisaari ym. 2018: 107.

yksityisen oikeuksiin.²⁵³ Julkista valtaa määrittää sopimukseen perustumattomuus. Julkisen vallan käyttöä on määrämuotoisessa päätöksenteossa ja tosiasiallista julkisen vallan käyttöä on esimerkiksi pakkokeinojen käyttö.²⁵⁴ Esimerkiksi lakisääteisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä muun muassa päätöksentekoon palvelusta perittävästä asiakasmaksusta²⁵⁵.

Laskutuksen roolista osana julkista hallintotehtävää saadaan esimerkkiä jätelaista ja jätelain esitöistä. Hallituksen esityksen jätelaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 199/2010 vp) mukaan kunnan hoitamista jätelakiin perustuvista tehtävistä muodostuu laaja julkisten hallintotehtävien kokonaisuus. Näihin tehtäviin julkisen vallan käyttöä sisältyy esimerkiksi kunnan päätöksiin kunnallisista jätehuoltomääräyksistä ja jätetaksasta sekä jätemaksusta määräämiseen.²⁵⁶ Jätelain 43.1 §:ssa säädetään kunnan jätehuollon tehtävien siirtämisestä kuntien omistamalle yhtiölle:

”Kunta voi päätöksellään siirtää sille tässä laissa säädetyn jätteen vastaanoton, kuljetuksen ja käsittelyn, 82 §:ssä tarkoitetun jätemaksujen laskutuksen ja 93 §:n 1 momentissa tarkoitetun jäteneuvonnan sekä näihin välittömästi liittyvät hallinnolliset tehtävät, joihin ei sisälly julkisen vallan käyttöä, tätä varten perustetulle yhtiölle, jonka kunta yhdessä muiden kuntien kanssa omistaa. —”

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tällaista operatiivisista jätehuoltotehtävistä muodostuvaa kokonaisuutta julkisena hallintotehtävänä, joka voidaan siirtää perustuslain 124 §:n valossa kuntien omistamalle yhtiölle²⁵⁷. Näin ollen jätelain 82 §:n mukainen jätemaksujen laskutus katsotaan yhdeksi operatiivisista jätehuoltotehtävistä. Jätelain 43.1 §:ssa erikseen lueteltuihin tehtäviin liittyvänä hallinnollisena tehtävänä on ratkaisussa KHO 2018:172 pidetty esimerkiksi jätemaksujen laskutuksen asiakasrekisterin ylläpitoa, joka voisi olla lain nojalla niin ikään mahdollista siirtää kunnallisen jäteyhtiön hoidettavaksi.

Kuopion HAO ratkaisu 8.2.2013 t. 13/0047/3 koski Joensuun alueellisen jätelautakunnan tiettyjen jätehuollon tehtävien siirtoa jätelain 43 §:n nojalla kuntaomisteiselle Puhas

---

²⁵³ Huhtanen 2012: 88.

²⁵⁴ Metsäranta 2012.

²⁵⁵ Huhtanen 2012: 88.

²⁵⁶ HE 199/2010 vp s. 165.

²⁵⁷ PeVL 58/2010 vp s. 4; KHO 2018:172.

Oy:lle, mistä tehty sopimus katsottiin kuljetusten valvonnan ja jätemaksujen perinnän osalta PL 124 §:n vastaiseksi. Osapuolten välisen sopimuksen ilmaisu ”jätemaksujen perintä” katsottiin laajana ilmaisuna voivan sisältää niin tosiasiallisen hallinnon tehtäviä, esimerkiksi laskujen lähettämisen, kuin myös juridisesti sitovaa päätöksentekoa. Hallinto-oikeus oli arvioinut jätelain 82 §:n²⁵⁸ mukaisen menettelyn luonteeltaan julkiseksi hallintotehtäväksi, jossa voidaan käyttää myös julkista valtaa. Jätelaki ei mahdollista jätemaksujen perinnän siirtämistä kuntien omistamalle yhtiölle, minkä vuoksi alueellisen jätelautakunnan ja Puhas Oy:n välistä sopimusta pidettiin siltä osin lainvastaisena.

Jätelaista saadun esimerkin, lain esitöiden sekä oikeuskäytännön perusteella voidaan todeta, että jätemaksujen laskutus katsotaan osaksi julkisen hallintotehtävän kokonaisuutta. Jättemaksusta määräämisessä on kyse julkisen vallan käytöstä samoin kuin tällaisen maksun perinnässä, kuten Kuopion HAO:n ratkaisu 8.2.2013 t. 13/0047/3 osoittaa. Laskutus kuuluu esimerkin valossa julkiseen hallintotehtävään, mutta se ei ole julkisen vallan käyttöä ja laskutus on jätelain mukaan siirrettävissä kuntien omistamalle yhtiölle. Hallituksen esityksen EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018 vp) mukaan yksityisoikeudellisten yhteisöjen suorittamassa julkisten hallintotehtävien hoidossa henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin joko tietosuojaa-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai f alakohtaa²⁵⁹. Näin ollen yksityisoikeudellisen yhteisön hoitamaan julkiseen hallintotehtävään liittyvä henkilötietojen käsittely ei perustuisi tietosuojaa-asetuksen käsittelyn oikeusperusteista 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan, vaan joko rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseen (art. 6.1(c)) tai rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseen (art. 6.1(f)).

Julkisen toimijan itse suorittamassa laskutuksessa henkilötietojen käsittely on tarpeen julkisen vallan käyttämiseksi siltä osin kuin kyse on asiakasmaksun määräämisestä, mutta laskutus operatiivisena tehtävänä ei edellä esitetyn perusteella ole julkisen vallan käyttöä, joten lainmukainen käsittelyn oikeusperuste sen osalta olisi esimerkiksi rekisterinpitäjän

---

²⁵⁸ Jätelain 82 §:n mukaan ”[m]aksuvelvolliselle on toimitettava kunnan jätemaksun maksamista varten jätelasku, josta ilmenevät —, ohjeet muistutuksen tekemistä varten —. Maksuvelvollisella on oikeus tehdä 14 päivän kuluessa jätelaskun saamisesta muistutus kunnan jätehuoltoviranomaiselle. Tämän on tehtävä muistutuksen johdosta päätös ja lähetettävä muuttuneesta maksusta maksuvelvolliselle uusi jätelasku.”

²⁵⁹ HE 9/2018 vp s. 80.

lakisääteisen velvoitteen noudattaminen. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohta taas ei ole mahdollinen käsittelyperuste *viranomaisten* tehtäviensä yhteydessä suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä, joten sen mahdollistamiseksi, että viranomaiset voivat käsitellä henkilötietoja hoitaakseen muita tehtäviä kuin laissa säädettyjä velvoitteitaan, tarvitaan tietosuojalain 4 §:n 2 kohdan sääntelyä²⁶⁰.

Tietosuojalain 4 §:ssä säädetään, millä edellytyksillä henkilötietojen käsittely on sallittua tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti. Kyseisessä tietosuojalain pykälässä tarkennetaan yleistä etua koskevan tehtävän hoitamista²⁶¹. Yleisen edun mukaiseksi katsotaan henkilötietojen käsittely, jota suoritetaan esimerkiksi tieteellisen tai historiallisen tutkimuksen tai tilastoinnin tarkoituksiin²⁶². Tietosuojalain 4 §:n 2 kohdassa sallitaan henkilötietojen käsittely, joka ”on tarpeen ja oikeasuhtaista viranomaisen toiminnassa yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi”. Säännöksellä annetaan viranomaisille mahdollisuus käsitellä henkilötietoja siinä tapauksessa, että oikeutta käsittelyyn ei voida perustaa viranomaisen tehtävä- ja toimivaltasäännökseen eikä mahdolliseen yksityiskohtaisempaan erityislainsäädäntöön. Kun käsittelyltä edellytetään tarpeellisuutta viranomaisen toiminnassa, sallittua on sellainen henkilötietojen käsittely, jolle on olemassa asianmukaiset perusteet viranomaisen tehtäviin ja toimivaltaan nähden. Käsittelyltä edellytetään myös oikeasuhtaisuutta viranomaisen tehtävän suorittamisessa. Tietosuojalain 4 §:n 2 kohdan oikeudellinen peruste soveltuu vain viranomaisten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn.²⁶³

Hallituksen esityksessä EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018 vp) ei kovin paljon avata kyseisen tietosuojalain kohdan soveltamista. Esimerkkeiksi soveltamistilanteista hallituksen esityksessä on mainittu viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävät²⁶⁴. Lain esitöistä ei saada selvyyttä siihen, mihin muihin viranomaisen yleisen edun mukaisten tehtävien suorittamiseen tietosuojalain 4 §:n 2 kohta nimenomaisesti soveltuu. Tässä yhteydessä todettakoon, että kun tämän tutkielman aihe ei

---

²⁶⁰ HE 9/2018 vp s. 80; Korpisaari ym. 2018: 110.

²⁶¹ Korpisaari ym. 2018: 107.

²⁶² Tietosuojavaikuttetun toimisto 2019 e.

²⁶³ HE 9/2018 vp s. 79–80.

²⁶⁴ HE 9/2018 vp s. 80–81.

liity tietosuojalain 4 §:ssä säädettyihin 1, 3 ja 4 kohtiin, sääntelyä ei siltä osin käsitellä tutkielmassa. Kyseisissä lainkohdissa säädetään henkilötietojen käsittelystä muun muassa tieteellisen ja historiallisen tutkimuksen, tilastoinnin ja arkistoinnin tarkoituksissa.

Perustuslain 2 §:ssä ei rajata julkisen vallan käyttöä laadun perusteella, vaan säännöksen lähtökohtana on vaatimus julkisen vallankäytön perustumisesta lakiin riippumatta siitä, minkä laatuista ja luonteista vallankäytöstä on kyse²⁶⁵. Silloin kun julkisen sektorin laskuttamista maksuista päättämisessä on kyse julkisen vallan käytöstä, löytynee kyseisten maksujen laskutuksessa henkilötietojen käsittelylle peruste asiakasmaksun määräämisen osalta julkisen vallan käyttämisestä ja operatiivisen laskutuksen osalta lakisääteisen tehtävän noudattamisesta.

Kunnan lakisääteisistä tehtävistä muodostuu kunnan erityinen toimiala. Nykyään suurimmasta osasta kunnan tehtävistä säädetään erityislainsäädännössä ja kunnan suorittama kyseisten tehtävien hoito tulee olla asianomaisen lain mukaista. Lakisääteisten tehtävien ja itsehallinnon nojalla hoidettavien tehtävien välinen jako ei ole täysin selvä, sillä myös erityislainsäädäntöön perustuvien tehtävien järjestämisessä ja hoitamisessa kunnalla on usein päätösvaltaa harjoitettavan toiminnan organisoinnin ja sisällön laajuuden osalta. Kunnan yleinen toimiala muodostuu niistä tehtävistä, joiden hoitaminen perustuu kunnan itsehallintonsa nojalla tekemään päätökseen. Lähtökohtaisesti kunnan yleistä toimialaa rajoittavia tekijöitä ovat oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa aikojen saatossa muotoutuneet periaatteet.²⁶⁶

Viranomaisen toiminnassa yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi tapahtuva henkilötietojen käsittely saanee vielä selvennystä tulevasta soveltamiskäytännöstä. Kun hallituksen esitys (HE 9/2018 vp) ei juurikaan selvennä yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamisen sisältöä, avoimeksi jää esimerkiksi kysymys siitä, voisiko laskutuksessa käsittelyn oikeusperusteena olla tietosuojalain 4 §:n 2 kohta ja sen myötä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta silloin, kun kunta laskuttaa sellaisesta palvelusta, jonka järjestäminen ei ole kunnalle lakisääteistä, eikä laskutuksessa tapahtuva henkilötietojen

---

²⁶⁵ Keravuori-Rusanen 2008: 416.

²⁶⁶ Valtiovarainministeriö 2015: 15–16.

käsittely siten johdu rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamisesta. Tavallisesti kuitenkin silloin, kun kyseessä on kunnan ei-lakisääteisen palvelun myynti myöhemmin tapahtuvaa laskusta vastaan, pääasiallisena henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena lienee sopimus. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena sopimus kuitenkin oikeuttaa, kuten edellä alaluvussa 3.4.2 kävi ilmi, henkilötietojen käsittelyyn vain siltä osin, mikä on välttämätöntä sopimuksen toimeenpanon kannalta²⁶⁷. Jos kunnan on tässä tapauksessa tarpeellista käsitellä myös muita henkilötietoja, voisi se yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamisen perusteella tulla kyseeseen, kun oikeutetun edun käyttäminen oikeusperusteena ei ole mahdollista. Tietosuoja-asetuksessa säädetään, ettei 6 artiklan 1 kohdan f alakohtaa sovelleta viranomaisten tehtäviensä yhteydessä suorittamaan tietojenkäsittelyyn (art. 6.1).

3.4.6. Oikeutettu etu

Kuudes henkilötietojen lainmukainen käsittelyperuste tietosuoja-asetuksessa on 6 artiklan 1 kohdan f alakohtan mukainen käsittely, joka johtuu rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamisesta, ”paitsi milloin henkilötietojen suoja edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi” (art. 6.1(f)). Yrityksellä tai yhdistyksellä on usein tarve käsitellä henkilötietoja toimintaansa kuuluvien tehtävien suorittamiseksi huolimatta siitä, että lakisääteinen velvoite, suostumus tai sopimus eivät soveltuisi käsittelyperusteeksi. Tällöin mahdollisena käsittelyperusteena voi olla oikeutettu etu.²⁶⁸

Henkilötietojen käsittelylle voidaan saada peruste rekisterinpitäjän oikeutetusta edusta esimerkiksi rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välisen tärkeän suhteen johdosta, mistä on kyse esimerkiksi rekisteröidyn ollessa rekisterinpitäjän asiakkaan tai alaisen asemassa. Rekisterinpitäjällä voi olla oikeutettu etu ja siten mahdollisuus käsitellä henkilötietoja, muun muassa suoramarkkinoinnin, tieteellisen ja historiallisen tutkimuksen ja tilastoinnin

---

²⁶⁷ Ks. Frydinger et al. 2018: 141.

²⁶⁸ Korpisaari ym. 2018: 115.

sekä konsernin sisällä hallinnollisista syistä tapahtuvan henkilötietojen siirron tilanteissa.²⁶⁹

Sen selvittämiseen, voidaanko etu katsoa oikeutetuksi, käytetään niin kutsuttua tasapainotestiä, jossa punnitaan rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen intressiä rekisteröidyn intresseihin ja perusoikeuksiin²⁷⁰. Mikäli ei ole olemassa sellaista rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettua etua, johon liittyen on käsiteltävä henkilötietoja, ei tarkemman punninnan suorittamiselle ole edes tarvetta. Mikäli oikeutetun edun mukainen peruste käsittelylle todetaan olevan, suoritetaan ennen käsittelyä rekisteröidyn etuja koskeva punninta. Jos tällaisessa tasapainotestissä rekisteröidyn edut ja oikeudet eivät osoitaudu rekisterinpitäjällä henkilötietojen käsittelyyn olevaa intressiä painavammiksi, ei esitetä henkilötietojen käsittelylle ole. Punnintaa suoritettaessa on kiinnitettävä huomiota esimerkiksi tietosuojalainsäädännön tarkoitukseen, henkilötietojen käsittelyn periaatteisiin ja erityisesti suhteellisuusperiaatteeseen.²⁷¹ Rekisterinpitäjä on vastuussa vertailusta oikeutetun edun ja rekisteröidyn oikeuksien välillä²⁷². Oikeutetun edun olemassaolosta on tehtävä huolellinen arviointi esimerkiksi sen suhteen, mitkä ovat rekisteröidyn kohtuulliset odotukset siitä, onko henkilötietoja kerätessä odotettavissa henkilötietojen käsittelyä tähän tarkoitukseen. Erityisesti silloin rekisteröidyn edut ja perusoikeudet voisivat mennä rekisterinpitäjän edun edelle, jos henkilötietojen käsittelyn olosuhteiden perusteella rekisteröity ei voi kohtuudella odottaa jatkokäsittelyä.²⁷³ Rekisteröidyn edun arviointiin liittyen *Korpisaari ym.* esittävät, että esimerkiksi profiloinnissa riskitekijänä voi olla väärin johtopäätösten syntyminen. Niin ikään merkitystä saa se seikka, miten syvälle rekisteröidyn yksityisyyteen käsittelyn vaikutukset ulottuvat.²⁷⁴

Kun jo tietosuojadirektiivissä on sääntelyä oikeutetusta edusta, on myös tietosuojadirektiivin tulkintakäytäntöä ja sitä koskevaa EU:n tietosuojatyöryhmän ohjeistusta apuna käyttäen mahdollista arvioida oikeutetun edun olemassaoloa²⁷⁵. Tietosuojatyöryhmän

---

²⁶⁹ Tietosuojavaltuutetun toimisto 2019 f.

²⁷⁰ Tietosuojavaltuutetun toimisto 2019 d.

²⁷¹ *Korpisaari ym.* 2018: 117, 119.

²⁷² *Hanninen ym.* 2017: 33.

²⁷³ Yleinen tietosuojasetus johdanto-osan perustelukappale 47.

²⁷⁴ *Korpisaari ym.* 2018: 119.

²⁷⁵ *Korpisaari ym.* 2018: 116.

lausunnossa 6/2014 on analysoitu direktiivin 95/46/EY 7 artiklan tietojenkäsittelyn laillisuutta koskevista periaatteista erityisesti rekisterinpitäjän oikeutettua intressiä ja ohjeistettu kyseisen 7 artiklan f alakohdan soveltamista. Tietosuojatyöryhmä edellytti intressin ilmaisulta riittävää selvyyttä, jotta sen tasapainon arvioiminen suhteessa rekisteröidyn intresseihin ja perusoikeuksiin olisi mahdollista. Kyseessä olevan intressin osalta vaatimuksena oli myös, että se on ”rekisterinpitäjän” ajama intressi, minkä edellytyksenä nähtiin olevan konkreettinen, välitön etu, jolla olisi yhteys silloisiin toimiin tai aivan lähitulevaisuudessa todennäköisesti toteutuviin hyötyihin. Tämä merkitsee sitä, että liian epätarkat tai spekulatiiviset intressit eivät täyttäneet vaatimusta. 7 artiklan f alakohdan kannalta merkityksellisen intressin tuntomerkki oli niin ikään lainmukaisuus eli oikeutetun intressin tuli olla sovellettavan EU:n ja kansallisen lainsäädännön mukainen. Rekisterinpitäjän oikeutettua intressiä pidettiin lähtökohtana eli yhtenä niistä seikoista, joiden analysoimista 7 artiklan f alakohta edellytti. Vasta tasapainotestin tulos osoitti, oliko 7 artiklan f alakohta käytettävissä tietojen käsittelyn perusteena.²⁷⁶

Lausunnossa 6/2014 todetaan 7 artiklan f alakohdasta, että ”sitä ei saisi pitää ”heikoimpana lenkinä” tai avoimena ovena kaikkien sellaisten tietojenkäsittelytoimien oikeuttamiseksi, jotka eivät kuulu minkään muun oikeudellisen perusteen piiriin”. Lausunnossa tietosuojatyöryhmä mainitsi tavoitteekseen 7 artiklan f alakohdan soveltamisalan tulkinnaassa tasapainoisen lähestymistavan noudattamisen, mikä takaa rekisterinpitäjille joustavuuden sellaisiin tilanteisiin, joissa vaikutukset rekisteröityihin eivät ole kohtuuttomia, ja rekisteröidyt saavat kuitenkin riittävän oikeusvarmuuden sekä takeet siitä, ettei kyseisen avoimen säännöksen väärinkäyttöä tapahdu.²⁷⁷

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohta on joustavin henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteista, sillä se ei ole vain tiettyä tarkoitusta varten. Se on usein asianmukainen käsittelyperuste, mikä ei tarkoita, että se soveltuisi mihin tahansa tai olisi käytettävissä oletusarvoiseksi perusteeksi kaikkeen käsittelyyn. Rekisterinpitäjän tulisi tehdä huolellinen arvio oikeutetun edun sopivuudesta perusteeksi tiettyyn käsittelyyn. Sitä ei tulisi käyttää vain siksi, että se vaikuttaa helpoimmin sovellettavalta vaihtoehdolta

---

²⁷⁶ WP 217 s. 3, 26–27; ks. myös Korpisaari ym. 2018: 117.

²⁷⁷ WP 217 s. 10.

käsittelyperusteista, sillä sitä se ei aina ole, vaan todellisuudessa asettaa enemmän vastuuta rekisterinpitäjälle käsittelytoimien ja niistä yksilöihin kohdistuvien vaikutusten oikeuttamiselle.²⁷⁸ Tietosuojavaltuutetun toimisto on antanut ohjeen oikeutetun edun käytön arvioimiseksi suoritettavasta kuuden vaiheen tasapainotestistä²⁷⁹.

Mikäli rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettua etua käytetään laskutuksessa käsittelyperusteena, kun on tarve henkilötietojen käsittelyyn, jota ei voida perustaa esimerkiksi sopimuksen toimeenpanoon tai lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen, on edellä kerrotun mukaisesti ensin tunnistettava mahdollinen oikeutettu etu, johon henkilötietojen käsittely voidaan perustaa. Sen jälkeen on suoritettava punninta rekisterinpitäjän intressin ja rekisteröidyn intressien ja perusoikeuksien välillä, millä lopulta selvitetään, voidaanko tietoja laskutuksessa käsitellä oikeutetun edun perusteella. Rekisterinpitäjän tulee informoida rekisteröityjä käyttämästään laillisesta perusteesta silloin, kun henkilötietoja kerätään, joten sovellettava käsittelyperuste tulee olla päätetty jo ennen kuin tietoja kerätään²⁸⁰. Laskutuksessa ei siis ole mahdollista käyttää oikeutettua etua käsittelyperusteena, jos esimerkiksi sopimuksen täytäntöönpanoon kuulumattomalle henkilötietojen käsittelylle ilmenee tarve, ellei jo ennakoon ole päätetty tämän käsittelyperusteen käytöstä ja ilmoitettu sitä rekisteröidylle.

Tietosuojatyöryhmän lausunnossa 6/2014 direktiivin 95/46/EY 7 artiklan mukaisesta rekisterinpitäjän oikeutetun intressin käsitteestä todetaan sopimuksen täytäntöönpanossa mahdollisesti ilmenevän ongelman ja siitä syntyvän riidan voivan aiheuttaa sen, että tietojen käsittelytapa muuttuu. Sopimuksen täytäntöönpanemiseksi tarpeellista tietojenkäsittelyä pidemmälle menevän käsittelyn, jolloin mukaan saattaa tulla muitakin osapuolia, kuten ulkoisen velanperinnän tai maksusuorituksen laiminlyöneen asiakkaan oikeuteen haastamisen osalta voitiin väittää, on kyseinen tietojenkäsittely sopimuksen tavanomaiseen täytäntöönpanoon ja siten 7 artiklan b alakohdan soveltamisalaan kuulumatonta käsittelyä. Tällöin saattoivat muut oikeudelliset perusteet, kuten 7 artiklan f alakohta tulla

---

²⁷⁸ ICO 2019 b.

²⁷⁹ Ks. Tietosuojavaltuutetun toimisto 2019 f; Ks. myös Korpisaari ym. 2018: 121.

²⁸⁰ WP 259 s. 25.

kyseeseen, kunhan asianmukaisista takeista ja toimenpiteistä oli huolehdittu ja käsittely osoittautui mahdolliseksi tasapainotestin perusteella.²⁸¹

Tietosuoja-asetuksen oikeutetun edun käyttämisestä käsittelyn oikeusperusteena laskutuksessa voidaan siis tulkita, että vaikka pääasiallisena henkilötietojen käsittelyperusteena laskutuksessa olisikin jokin muu 6 artiklan 1 kohdan perusteista, viimeistään siinä vaiheessa rekisterinpitäjän oikeutettu etu tulee yhdeksi käsittelyperusteeksi, jos rekisteröity ei täytä sopimusvelvoitteitaan²⁸². Tällaisenkin käsittelyn osalta käsittelyperuste tulee olla päätetty ennakkoon ja informoitu rekisteröidylle.

Kuten jo sopimusta koskevassa alakohdassa 3.4.2. todettiin, tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohta koskee tilannetta, jossa rekisteröity on sopimuksen osapuolena. Kahden oikeushenkilön välisessä sopimussuhteessa ei henkilötietojen käsittely voi näin ollen perustua sopimukseen. Mikäli rekisterinpitäjä ei ole suoraan sopimussuhteessa rekisteröidyn kanssa, käsittelylle tulee olla toinen laillinen peruste, esimerkiksi oikeutettu etu.²⁸³

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan osalta suoritettava tasapainotesti on suositeltavaa kuvata kirjallisesti sekä säilyttää kuvaus ja tällä tavalla täyttää osoitusvelvollisuus. Rekisterinpitäjällä on oltava esittää rekisteröidylle, millä perusteilla henkilötietojen käsittelyä pidetään rekisterinpitäjän oikeutetun edun mukaisena.²⁸⁴ Rekisteröidyllä on oikeus henkilötietojen käsittelyn vastustamiseen, kun käsittelyn oikeusperusteena on oikeutettu etu²⁸⁵. Tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 1 kohdan mukaisesti rekisteröidyn käyttäessä vastustamisoikeuttaan, rekisterinpitäjän ei ole enää sallittua käsitellä henkilötietoja, ellei rekisterinpitäjä voi osoittaa käsittelylle olevan erittäin tärkeä ja perusteltu syy, joka menee rekisteröidyn etujen, oikeuksien ja vapauksien edelle tai jos tarve käsittelylle johtuu oikeusvaateen laatimisesta, esittämisestä tai puolustamisesta (art. 21.1). Tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 4 kohdassa säädetään, että viimeistään oltaessa

---

²⁸¹ WP 217 s. 19.

²⁸² Tietosuojatyöryhmän lausunnossa 6/2014 tietojenkäsittely virallisten muistutusten lähettämiseksi katsottiin vielä sopimuksen täytäntöönpanoon liittyväksi. WP 217 s. 19.

²⁸³ Ks. Frydinger et al. 2018: 140.

²⁸⁴ Korpisaari ym. 2018: 122.

²⁸⁵ Hanninen ym. 2017: 33.

rekisteröityyn yhteydessä ensimmäistä kertaa, on vastustamisoikeudesta nimenomaisesti tiedotettava rekisteröidylle ja ilmaisun on oltava selkeä ja erotuttava muusta tiedotuksesta. (art. 21.4)

4. ERITYISET HENKILÖTIETORYHMÄT LASKUTUKSESSA

4.1. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot

Joihinkin henkilötietoihin voi liittyä erityinen riski ihmisen yksityisyydelle. Aikaisempi nimitys näille tiedoille oli arkaluonteiset tiedot, mutta tietosuoja-asetuksen vastaava termi on *erityiset henkilötietoryhmät*.²⁸⁶ Saarenpää on kuvannut arkaluonteisia henkilötietoja sellaisiksi tiedoiksi, joita käsittelemällä identiteettiimme ja yksilöllisyyteemme voisi kohdistua yhdenvertaisuutta loukkaavaa väärinkäyttöä, jos niitä saisi vapaasti käsitellä²⁸⁷. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa kielletään erityisten henkilötietoryhmien käsittely. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ovat sellaiset henkilötiedot, joista käy selville rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys sekä geneettiset tai biometriset tiedot henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tai terveystiedot tai tiedot luonnollisen henkilön seksuaaliseen käyttäytymiseen ja suuntautumiseen liittyen. (art. 9.1)

Yleisen tietosuoja-asetuksen erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot ovat lähes henkilötietolaissa tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja vastaavat. Henkilötietolaista poiketen yleisessä tietosuoja-asetuksessa geneettinen tai biometrinen tieto, jota käsitellään henkilön yksiselitteiseksi tunnistamiseksi, lukeutuu käsittelykiellon piirissä oleviin erityisiin henkilötietoihin. Henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon etuuksia koskevien tietojen käsittelyä ei yleisessä tietosuoja-asetuksessa kielletä, kuten se henkilötietolaissa kiellettiin. Edelleen kuitenkin julkisuuslain 24 §:n mukaan asiakirjat, joissa on tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta sekä hänen saamastaan etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta, kuuluvat salassa pidettäviin asiakirjoihin.²⁸⁸

Voutilainen esittää arkaluonteisen henkilötiedon käsitteen olevan kansallisesti erityisten

---

²⁸⁶ Korpisaari ym. 2018: 148.

²⁸⁷ Saarenpää 2003: 368.

²⁸⁸ HE 9/2018 vp s. 38–39.

henkilötietoryhmien käsitettä laajempi niin, että arkaluonteiset tiedot kattavat erityiset henkilötietoryhmät. *Voutilaisen* mukaan perustuslakivaliokunnan kannanotoista johtuu, että kansallisessa sääntelyssä kielletään edelleen arkaluonteisten tietojen käsittely, mistä on mahdollista poiketa erillisillä lain säännöksillä. Käsittelykieltoa koskevalla sääntelyllä pyritään niiden henkilötietojen suojaamiseen, jotka ovat yksityiselämän suojan ydinalueella ja suojauskeinona toimii lisäksi osittain salassapitosääntely.²⁸⁹

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyyn tarvitaan tietosuojasetuksen 6 artiklan mukainen henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste ja tämän lisäksi on täyttyvä jokin 9 artiklan 2 kohdan edellytyksistä. Yleisen tietosuojasetuksen sääntely erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä on rakenteellisesti yhteneväinen henkilötietolain arkaluonteisia henkilötietoja koskevan sääntelyn kanssa – ensin kielletään kyseisten henkilötietojen käsittely ja sitten säädetään, missä tilanteissa kyseisten tietojen käsittely on sallittua. Tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohdan mukaisia henkilötietojen käsittelytilanteita ei siis koske 9 artiklan 1 kohdan käsittelykielto.²⁹⁰

4.2. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely laskutuksessa

Mikäli laskutuksessa on tarve käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, ei riitä, että laskutuksessa tapahtuvalle henkilötietojen käsittelylle on jokin tietosuojasetuksen 6 artiklan mukaisista oikeusperusteista, vaan lisäksi tulee jonkin 9 artiklan 2 kohdan edellytyksistä toteutua. Tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohdan kaikkia alakohtia ei käsitellä tässä tutkimuksessa, sillä monellakaan 2 kohdan edellytyksistä ei varsinaisesti ole tekemistä laskutuksen kanssa. 9 artiklan 2 kohdan edellytysten ohella on kiinnitettävä huomiota myös tietosuojalain 6 pykälään, johon sijoittuu kansallinen sääntely erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä. Tässä alaluvussa keskitytään laskutuksessa keskeisimmiksi katsottaviin erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn edellytyksiin.

---

²⁸⁹ Voutilainen 2019: 172.

²⁹⁰ HE 9/2018 vp s. 38–40.

Käytännön haasteita voi tulla eteen tiedoista, joita sinällään ei luokitella arkaluonteisiksi, mutta joista välillisesti saa selville arkaluonteisen tiedon. Näin voi käydä esimerkiksi erityisruokavaliokirjausten kanssa, sillä niistä voidaan saada tietää asioita rekisteröidyn terveydentilasta tai vakaumuksesta.²⁹¹ Jo hallituksen esityksessä eduskunnalle henkilörekisterilaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 49/1986 vp) todetaan arkaluonteisten tietojen rekisteröintikieltoa koskevan pykälän kieltävän rekisteröimästä sellaisia tietoja, joilla kuvattaisiin jotakin arkaluonteisten tietojen luetteloon kuuluvaa seikkaa²⁹². Siten ei ole sallittua kiertää esimerkiksi poliittisen vakaumuksen rekisteröintikieltoa ilmaisemalla puoluekanta sitä kautta, että tallennetaan tietoja henkilön tilaamista lehdistä sekä tilaisuuksista, joihin henkilö on osallistunut²⁹³. Käytännön tilanteet ovat usein sellaisia, ettei voida helposti ratkaista tietojen kuulumista erityisiin henkilötietoryhmiin. Esimerkiksi fysiologisia mittauksia itsessään ei yleensä voida katsoa arkaluonteisiksi tiedoiksi eikä myöskään henkilön urheilusuorituksen kestoja tai suorituksenaikaista nopeutta, mutta jos syketieto yhdistetään muihin henkilötietoihin ja tehdään niistä lääketieteellinen analyysi, voi niistä olla mahdollista saada selville tietoa henkilön terveydentilasta ja sairaudesta, mikä tekeekin niistä arkaluonteisia tietoja.²⁹⁴ Edelleen, mikäli esimerkiksi tietyn ammattiliiton jäsenet ovat oikeutettuja alennuksiin, on ammattiliiton jäsenyyttä ja siihen perustuvaa alennusta koskevan tiedon tallentamiseen asiakasrekisteriin pyydetty rekisteröidyn suostumus²⁹⁵.

4.2.1. Nimenomaisen suostumuksen perusteella

Erityisten henkilötietoryhmien tietoja on mahdollista käsitellä rekisteröidyn nimenomaisella suostumuksella, joka voi olla annettu yhteen tai useampaan yksilöityyn tarkoitukseen, mutta ei silloin, jos unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaan käsittelyä ei sallita edes rekisteröidyn suostumuksella. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaiseen suostumukseen perustuvaan käsittelyyn verrattuna suostumukselta vaaditaan tässä,

---

²⁹¹ Hanninen ym. 2017: 42.

²⁹² HE 49/1986 vp s. 31–32.

²⁹³ Korpisaari ym. 2018: 151; ks. HE 49/1986 vp s. 32.

²⁹⁴ Korpisaari ym. 2018: 151.

²⁹⁵ Hanninen ym. 2017: 42.

että se on nimenomainen.²⁹⁶ *Saarenpää* on katsonut suostumusperiaatteen keskeiseksi periaatteeksi niin ikään, kun on kyse arkaluonteisista tiedoista²⁹⁷.

Suostumuksen on oltava tietosuoja-asetuksen 6–8 artikloissa säädettyjen edellytysten mukainen ja lisäksi nimenomainen²⁹⁸. *Hannisen ym.* mukaan nimenomainen suostumus tarkoittaisi sitä, että suostumuksen pyytämisen ja antamisen yhteydessä pitää nimenomaisesti yksilöidä se arkaluonteinen tieto, johon suostumus tarvitaan, jolloin ei riittäisi, että todetaan suostumuksen kattavan yleisesti arkaluonteisia tietoja²⁹⁹. Alaluvussa 3.4.1. todettiin pätevän suostumuksen hankintaa ja osoittamista koskevien kriteerien olevan selkeytetty ja tarkennettu yleisessä tietosuoja-asetuksessa³⁰⁰.

Tietosuoja-asetuksessa vaaditaan rekisterinpitäjiä tekemään lisäjärjestelyjä, joilla ne voivat varmistaa hankittavan suostumuksen pätevyyden ja sen ylläpidon sekä osoitusvelvollisuuden täyttämisen sen osalta. Säännökset tällaisista lisäedellytyksistä pätevään suostumukseen liittyen ovat tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa, jossa niin ikään on erityisiä säännöksiä koskien suostumusten dokumentointia ja oikeutta suostumuksen helppoon peruuttamiseen. 7 artiklan soveltamisala kattaa myös suostumuksen, johon on viittaus asetuksen muissa artikloissa.³⁰¹ Näin ollen tietosuoja-asetuksen 7 artiklan mukaiset edellytykset pätevät myös erityisten henkilötietoryhmien käsittelyyn tarvittavaan nimenomaiseen suostumukseen³⁰². Kun tietosuoja-asetuksen 7 artiklaa on käsitelty jo alaluvussa 3.4.1, ei sitä tässä yhteydessä käsitellä enää uudelleen. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn perustuessa laskutuksessa rekisteröidyn nimenomaiseen suostumukseen tulee huolehtia suostumukselle asetettujen edellytysten täyttamisestä.

EU:n tietosuojatyöryhmän asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevissa suunta- viivoissa on selvennetty, mitä toimenpiteitä rekisterinpitäjältä lisäksi vaaditaan rekisteröidyn nimenomaisen suostumuksen hankkimisessa tietosuoja-asetuksen mukaisesti

---

²⁹⁶ Korpisaari ym. 2018: 153.

²⁹⁷ Saarenpää 2003: 368.

²⁹⁸ Korpisaari ym. 2018: 153.

²⁹⁹ Hanninen ym. 2017: 37.

³⁰⁰ WP 259 s. 3.

³⁰¹ WP 259 s. 22.

³⁰² Ks. WP 259 s. 22.

verrattuna ”tavanomaiseen” suostumukseen. Ilmaus ”nimenomainen” viittaa tapaan ilmaista suostumus eli rekisteröidyn tulee antaa yksiselitteinen lausuma, joka ilmaisee suostumusta, ja nimenomaisen suostumuksen varmistamiseen selvä tapa olisi se, että suostumus tulisi vahvistetuksi nimenomaisesti kirjallisessa lausumassa. Yleisessä tietosuojasetuksessa ei kuitenkaan vaadita kirjallista ja allekirjoitettua lausumaa kaikissa olosuhteissa, joissa tulee olla pätevää nimenomainen suostumus. Esimerkiksi digitaalisessa ympäristössä tai verkkoympäristössä voi rekisteröidylle olla mahdollista vaaditun lausuman antaminen muun muassa sähköisellä lomakkeella tai sähköpostitse tai sähköisellä allekirjoituksella. Myös suullisten lausumien käyttö saattaa olla riittävän yksiselitteistä nimenomaisen suostumuksen hankkimiseksi, mutta pätevän suostumuksen edellytysten täyttyminen ei välttämättä ole silloin helposti osoitettavissa.³⁰³

Aiemmin tässä tutkielmassa on käsitelty tilannetta, jossa sopimus on rekisterinpitäjän ja toisen oikeushenkilön välinen ja rekisterinpitäjä käsittelee toisen osapuolen työntekijän tietoja. Tällöin sopimussuhde ei ole rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä ja on todettu, että henkilötietojen käsittelylle tulee tältä osin olla muu peruste kuin sopimuksen täytäntöönpano, esimerkiksi rekisterinpitäjän oikeutettu etu.³⁰⁴ Mikäli laskutetaan esimerkiksi jotain sellaista tahoja, johon yhdistettynä laskulla mainitusta henkilöstä käy selville erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluva tieto – esimerkiksi uskonnollinen tai filosofinen vakaus – katsottaneen, että tällaiseen käsittelyyn tulee saada nimenomainen suostumus siltä henkilöltä, jonka henkilötietoja tällaisessa laskutuksessa käsitellään. Vaikka tietosuojasetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena laskutuksessa olisi tällaisessa tapauksessa esimerkiksi oikeutettu etu, tulee silloin kun laskutuksessa käsiteltävistä henkilötiedoista ilmenee erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluva seikka rekisteröidystä, saada käsittelyyn rekisteröidyn nimenomainen suostumus.

Kun laskutuksessa 6 artiklan mukaisena henkilötietojen käsittelyperusteena on sopimuksen täytäntöönpano eli kun sopimus on suoraan rekisteröidyn kanssa, mikä onkin nähty tässä tutkimuksessa keskeisimpänä käsittelyn oikeusperusteena laskutuksessa, tulee selvittää millä 9 artiklan 2 kohdan edellytyksistä mahdollisia laskutuksessa käsiteltäviä

---

³⁰³ WP 259 s. 20; ks. myös WP 187 s. 25.

³⁰⁴ Ks. Frydinger et al. 2018: 140.

erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja on sallittua käsitellä. EU:n tietosuojatyöryhmä on todennut asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevissa suuntaviivoissa, ettei tarve sopimuksen täytäntöön panemiseksi lukeudu yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan poikkeuksiin erityisten tietoryhmien käsittelykiellosta, joten ellei mikään 9 artiklan 2 kohdan b–j alakohdista sovellu käsittelyyn, voidaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja käsitellä lainmukaisesti ainoastaan pätevän suostumuksen edellytykset täyttävällä nimenomaisella suostumuksella³⁰⁵.

Suostumuksen käytössä on kuitenkin huomioitava rekisteröidyllä sen suhteen olevat oikeudet ja niiden vaikutus tämän käsittelyn edellytyksen käyttämiseen. Tietosuoja-asetuksen 7 artiklan 3 kohdassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta suostumuksensa peruuttamiseen (art. 7.3). Samalla tavalla kuin laskutuksessa olisi ongelmallinen tilanne se, jos henkilötietojen lainmukaisena käsittelyperusteena olisi ainoastaan rekisteröidyn suostumus ja rekisteröity käyttäisi oikeuttaan suostumuksen peruuttamiseen esimerkiksi jo ennen kuin laskutus on edes tapahtunut, voisi ongelmallista olla myös se, jos erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen ainoana mahdollisena käsittelyn edellytyksenä laskutuksessa on nimenomainen suostumus, joka on peruutettavissa. Seuraavaksi käsitelläänkin laskutuksessa mahdollisia muita erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn edellytyksiä.

4.2.2. Voittoa tavoittelemattoman yhteisön toimesta

Tietosuoja-asetuksen mukaan erityisten henkilötietojen käsittelykielto ei koske käsitteilyä, jota poliittinen, filosofinen, uskonnollinen tai ammattiliittotoimintaan liittyvä säätiö, yhdistys tai muu voittoa tavoittelematon yhteisö suorittaa laillisessa toiminnassaan ja käyttäen asianmukaisia suojatoimia, minkä edellytyksenä on, että käsittely kohdistuu vain kyseisten yhteisöjen jäsenten tai entisten jäsenten tai yhteisöihin säännöllisissä, yhteisöjen tarkoituksiin liittyvissä yhteyksissä olevien henkilöiden tietoihin, eikä henkilötietoja luovuteta yhteisöstä rekisteröidyn suostumuksetta. (art. 9.2(d)) Mahdollinen erityisiin

---

³⁰⁵ WP 259 s. 21.

henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen luovuttaminen yhteisön ulkopuolelle edellyttää rekisteröityjen nimenomaista suostumusta³⁰⁶. *Pitkänen ym.* ovat esittäneet henkilötietolain ajalta olevassa teoksessaan, että toiminnan tarkoitukseen liittyvä yhteys on olemassa silloin, kun henkilö on mukana yhdistyksen toiminnassa tai toimii aktiivisesti sen toiminnan tukemiseksi ilman, että kuuluu yhdistykseen³⁰⁷. Tämä siis pätee edelleen yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen aikaan, sillä 9 artiklan 2 kohdan d alakohdan soveltamisalaan kuuluu myös niiden henkilöiden tietojen käsittely, joiden yhteydet yhteisöihin ovat ”säännölliset, yhteisöjen tarkoituksiin liittyvät”. 9 artiklan 2 kohdan d alakohta ei voida soveltaa esimerkiksi mahdollisiin tuleviin jäseniin tai muihin henkilöihin, jotka eivät ole olleet mitenkään aikaisemmin yhteydessä organisaatioon³⁰⁸.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaisten yhteisöjen suorittamassa laskutuksessa, esimerkiksi jäsenmaksujen laskutuksessa, tapahtuva henkilötietojen käsittely on siis mahdollista kyseisen d alakohdan perusteella. Kyseisten tahojen suorittamassa laskutuksessa tapahtuvalle henkilötietojen käsittelylle on tietenkin oltava myös tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukainen laillinen peruste. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan d alakohta ei koske vain määrättyä tarkoitusta, mikä ei kuitenkaan tarkoita, että se olisi yleinen edellytys kaikelle voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen suorittamalle henkilötietojen käsittelylle, ja rekisterinpitäjän on kuitenkin osoitettava, millä tavalla se täyttää kyseisen käsittelyn edellytyksen erityiset vaatimukset ja lisäksi otettava huomioon tietojen minimoinnin velvoitteet³⁰⁹.

4.2.3. Yleisen edun perusteella

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan perustelukappaleen 51 mukaan jäsenvaltioiden lainsäädännössä on mahdollista antaa erityisiä tietosuojasäännöksiä, joilla asetuksen sääntöjen soveltamista mukautetaan lakisääteisen velvoitteen noudattamisen tai yleiseen etuun liittyvän tehtävän suorittamisen tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan

---

³⁰⁶ Frydinger et al. 2018: 153.

³⁰⁷ Pitkänen ym. 2013: 137.

³⁰⁸ ICO 2019 c.

³⁰⁹ ICO 2019 c.

käyttämisen tarkoituksiin³¹⁰. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaan käsittelykieltoa ei sovelleta, jos tarve käsittelylle perustuu tärkeään yleistä etua koskevaan syyhyn unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla (art. 9.2 (g)). Kyseiseltä lainsäädännöltä edellytetään oikeasuhteisuutta tavoitteeseen nähden, henkilötietojen suojan oikeuden noudattamista keskeisiltä osin ja asianmukaisten ja erityisten toimenpiteiden säätämistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen takaamiseksi³¹¹.

Tietosuojalain 6.1 §:n 2 kohdan mukaan käsittelykielto ei koske tietojen käsittelyä, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohta mahdollistaa kyseisen säännöksen³¹². Mikäli laskutuksessa on tarpeen käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ja käsittely perustuu lakiin tai välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädettyyn tehtävään, on näiden tietojen käsittely mahdollista tietosuojalain 6.1 §:n 2 kohdan mukaan.

4.2.4. Terveyden- ja sosiaalihuollossa

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan ja potilaan tiedot ovat yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluvia tietoja, joita on salassapitosäännösten lisäksi suojattu säätämällä käsittelylle suostumuksiin ja kieltoihin perustuvia säännöksiä erityisesti tietojen luovuttamisen osalta. Salassapito on yksi perustavanlaatuisista asioista luottamuksellisen asiakassuhteen aikaansaamiselle sosiaalihuollon piirissä ja terveydenhuollossa luottamukselliseen potilassuhteeseen perustuu tarvittavien tietojen saaminen potilaalta hoitotoimenpiteiden onnistumisen takaamiseksi.³¹³ Salassapito kattaa paitsi kaikki edut, toimenpiteet ja palvelut, myös tiedon henkilön sosiaali- tai terveydenhuollon asiakkuudesta³¹⁴. Kuten jo aiemmin on tässä tutkielmassa todettu, henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiinsa sosiaalihuollon etuuksia ei koske yleisen tietosuoja-asetuksen käsittelykielto³¹⁵.

---

³¹⁰ Yleinen tietosuoja-asetus johdanto-osan perustelukappale 51.

³¹¹ HE 9/2018 vp s. 86.

³¹² HE 9/2018 vp s. 86.

³¹³ Voutilainen 2019: 501.

³¹⁴ Neuvonen 2017: 133.

³¹⁵ Ks. HE 9/2018 vp s. 38–39.

Tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohdan h alakohdassa säädetään laajasti poikkeuksesta muun muassa terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvien erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelykiellosta³¹⁶. Tietosuojasetuksen kyseisen h alakohdan mukaan käsittelykieltoa ei sovelleta, mikäli tarve henkilötietojen käsittelylle johtuu ennalta ehkäisevää tai työterveydenhuoltoa koskevista tarkoituksista, työntekijän työkyvyn arvioinnista, lääketieteellisestä diagnosoinnista, terveys- tai sosiaalihuollollisen hoidon tai käsittelyn suorittamisesta taikka terveys- tai sosiaalihuollon palvelujen ja järjestelmien hallinnosta (art. 9.2(h)). Jotta poikkeus soveltuisi, on mainittujen tietojenkäsittelyä edellyttävien toimintojen perustuttava unionin oikeuteen tai jäsenvaltion kansalliseen lainsäädäntöön taikka oltava terveydenhuollon ammattilaisen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisia. Niin ikään käsittelyssä on täytyttävä tietosuojasetuksen 9 artiklan 3 kohdan ehdot.³¹⁷ Terveydentilatietojen käsittelyn osalta keskeisimpiä poikkeuksia käsittelykieltoon ovat vakuutusyhtiön oikeus vakuutustoiminnassa tapahtuvaan terveydentilatietojen käsittelyyn sekä terveydenhuollon palveluntarjoajan ja sosiaalihuollon palveluntarjoajan oikeudet terveydentilatietojen käsittelyyn³¹⁸.

Tietosuojalain 6.1 §:n 4 kohdan mukaan käsittelykieltoa ei sovelleta:

”4) kun terveydenhuollon palveluntarjoaja järjestäessään tai tuottaessaan palveluja käsittelee tässä toiminnassa saamiaan tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka muita rekisteröidyn hoidon kannalta välttämättömiä tietoja;”

Tietosuojalain 6.1 §:n 5 kohdassa rajataan käsittelykiellon ulkopuolelle käsittely, jota sosiaalihuollon palveluntarjoaja suorittaa palvelujen järjestämisen tai tuottamisen tai etuuksien myöntämisen yhteydessä kyseisessä toiminnassa saamisensa tai tuottamiensa henkilön terveydentilaa tai vammaisuutta tai hänen saamaansa terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelua koskevien tietojen tai muiden tietojen osalta, joita edellytetään palvelun tai etuuden myöntämiseksi rekisteröidylle.

---

³¹⁶ Frydinger et al. 2018: 154.

³¹⁷ Frydinger et al. 2018: 155.

³¹⁸ Alapuranen, Lehtonen, Koskinen & Wiberg 2020: 242.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien hoitamiseksi on välttämätöntä kerätä ja käsitellä asiakkaiden henkilötietoja. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa säännellään laeilla varsin kattavasti. Asiakastietojen käsittelyyn on vaikutusta esimerkiksi lainsäädännöllä sosiaali- ja terveydenhuollon julkisten palvelujen järjestämisestä ja potilaiden ja asiakkaiden asemasta ja oikeudesta sekä asiakastietojen salassapidosta ja sähköisestä käsittelystä. Lisäksi julkisella sektorilla asiakas- ja potilastietojen käsittelyyn voi olla vaikutusta esimerkiksi julkisuuslailla, arkistolalla (ArkistoL, 831/1994) ja lailla sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003).³¹⁹

Eri lait potilastietojen käsittelystä ja niitä koskevista salassapitovelvoitteista eivät ole toisensa poissulkevia, vaan täydentävät toisiaan ja tilanteesta riippuen tulee kyseeseen niiden rinnakkainen soveltaminen. Potilastietoja sisältäviä asiakirjoja ovat potilasasiakirjat ja potilashallinnon asiakirjat. Näistä jälkimmäisiin katsotaan kuuluviksi esimerkiksi potilaslaskut ja potilaan tekemät kantelut ja muistutukset. Mikäli tällaisiin potilashallinnon asiakirjoihin sisältyy arkaluonteisia potilastietoja, on niiden käsittely hoidettava potilasasiakirjojen käsittelyä vastaavasti.³²⁰

Esimerkiksi kuntalaskutuksesta ja muusta potilaslaskutuksesta on *Ylipartanen* todennut, että potilaan henkilökohtaisia tietoja tulee olla laskutuksen yhteydessä niin pienen henkilöjoukon tiedossa kuin mahdollista³²¹. Tietosuojavaltuutettu on todennut työterveyshuollon oikeudesta luovuttaa tietoja työnantajalle laskutuksen yhteydessä, että työnantajan on pystyttävä varmistumaan siitä, että työterveyshuollossa käynyt työntekijä todella työskentelee työnantajalle ja että työterveyshuoltosopimus kattaa laskulla olevat palvelut. Kun potilastietoja koskee salassapito, tietosuojavaltuutettu suosittaa, että sopimuksessa työterveyspalveluista sovitaan riittävän tarkasti salassapitovaatimusten huomioimisesta laskutuskäytännöissä. Tietosuojavaltuutetun suositus on, että työterveyshuolto huolehtii laskutuksen oikeellisuuden toteamisesta niin, etteivät toimenpidetiedot ole yhdistettävissä yksittäiseen työntekijään, taikka luovuttaa työntekijän tietoja niin, että laskulla on tieto vain suoritteiden tyypistä, ilman että paljastetaan, mistä sairaudesta tai ongelmasta on

---

³¹⁹ Kleemola 2010: 37–39.

³²⁰ Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: 15, 27

³²¹ Ylipartanen 2010: 111.

kyse. Vastaanottokäynnin päivämäärän merkitseminen on sallittua, mikäli laskutuksen oikeellisuuden varmistaminen sekä työsuhteen oikeudet ja velvollisuudet sitä edellyttävät.³²² Näissä toteutuukin tietosuoja-asetuksen tietojen minimoinnin periaatteen noudattaminen, kun henkilötietoja rajoitetaan siihen, mikä on tarpeen suhteessa henkilötietojen käsittelyn tarkoituksiin (art. 5.1(c)).

---

³²² Tietosuojavaltuutetun toimisto 2020.

5. LOPPUYHTEENVETO

Tässä tutkimuksessa selvitettiin olennaisimpia vaatimuksia laskutuksessa tapahtuvalle henkilötietojen käsittelylle keskittyen laskun laatimisprosessin alkuvaiheeseen alkaen henkilötietojen keräämisestä. Keskiöön tutkimuksessa nousi laskutuksessa mahdollisten henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteiden sisällön selvittäminen. Käsittelyn oikeusperuste on keskeinen missä tahansa henkilötietojen käsittelyssä, sillä kaikelle käsittelylle on oltava laillinen peruste ja tuo peruste taikka perusteet täytyy olla määriteltynä jo ennen kuin henkilötietojen käsittelyyn ryhdytään. Tämä tarkoittaa laskutuksessa sitä, että käsittelyn oikeusperuste on oltava selvillä jo ennen kuin henkilötietoja kerätään laskutusta varten. On otettava huomioon niin henkilötiedon kuin henkilötietojen käsittelynkin laaja sisältö sen määrittelemisessä, millä perusteella tai perusteilla laskutuksessa tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä suoritetaan ja ensinnäkin on oltava tietoinen siitä, mitkä kaikki tiedot katsotaan henkilötiedoiksi ja missä kaikissa toimenpiteissä on kyse henkilötietojen käsittelystä. Henkilötunnuksen käsittelyn osalta selvitettiin, että siihen liittyen sääntely näyttää pysyneen henkilötietolain aikaista sääntelyä vastaavana ja tietosuoja-asetus salliikin kansallisen sääntelyn henkilötunnuksen osalta³²³. Henkilötunnusta on siis edelleen mahdollista käsitellä jälkikäteen tapahtuvassa laskutuksessa.

Tutkimuksessa todettiin sopimuksen olevan keskeisin henkilötietojen käsittelyperuste laskutuksessa. Todettiin myös, että käsittelyperusteet eivät ole keskinäisessä etusijajärjestyksessä³²⁴. Mitään kuudesta perusteesta ei varsinaisesti suljettu kokonaan pois. Suostumuksen heikkous ainoana käsittelyperusteena nimenomaan laskutuksessa tuotiin kuitenkin esiin: ei voi olla niin, että asiakas tilaa tuotteen, mutta maksun veloittamisen hetkellä käyttääkin oikeuttaan peruuttaa suostumuksensa henkilötietojen käsittelylle³²⁵. Rekisteröidyn elintärkeällä edulla todettiin olevan vain mahdollinen välillinen liityntä laskutukseen, esimerkiksi laskutuksen asiakasrekisterin käyttäminen henkilöiden tavoittamiseen elintärkeän edun perusteella³²⁶. Muut oikeusperusteet eli rekisterinpitäjän

---

³²³ Ks. HE 9/2018 vp s. 113.

³²⁴ Korpisaari ym. 2018: 100–101.

³²⁵ Ks. Frydlinger et al. 2018: 139.

³²⁶ Ks. myös Korpisaari ym. 2018: 106.

lakisääteinen velvoite, yleinen etu ja julkisen vallan käyttäminen sekä oikeutettu etu todettiin mahdolliseksi käsittelyn oikeusperusteiksi laskutuksessa. Oikeutetun edun käyttöä tosin heikentää suoritettava punninta, jolloin kyseinen käsittelyperuste ei ole välttämättä kovin helppo ja yksiselitteinen laskutuksessa, vaikka muuten onkin joustava henkilötietojen käsittelyperuste³²⁷. Avoimeksi jää yleisen edun osalta se, voiko kyseinen peruste olla yhtenä mahdollisena henkilötietojen käsittelyperusteena silloin kun viranomaisen laskuttaa esimerkiksi ei-lakisääteisistä palveluista. Tällainen mahdollisuus tutkimuksessa esitettiin, eli siinä tapauksessa, että viranomaisen suorittamassa muuhun kuin lakisääteiseen toimintaan liittyvässä laskutuksessa on tarpeen käsitellä muita kuin esimerkiksi sopimuksen täytäntöönpanon kannalta tarpeellisia tietoja, voisi tältä osin perusteena olla yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi tapahtuva käsittely. Julkisen vallan käyttämisen liityntä laskutukseen tulee esimerkiksi asiakasmaksusta määräämisen osalta, mutta laskutus operatiivisena tehtävänä ei ole julkisen vallan käyttöä, kuten alaluvussa 3.4.5 selvitettiin muun muassa jätelaista saadun esimerkin avulla.

Erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn osalta tutkimuksessa keskityttiin tavallisimpiin laskutuksessa eteen tuleviin soveltamistilanteisiin. Yleisen tietosuoja-asetuksen erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot ovat lähes samat kuin henkilötietolaissa tarkoitetut arkaluonteiset henkilötiedot, mutta esimerkiksi henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon etuuksia ei koske tietosuoja-asetuksen käsittelykielto kuten oli henkilötietolaissa. Kuitenkin julkisuuslain 24 §:n mukaan sosiaalihuollon asiakasta sekä hänen saamaansa etuutta, tukitoimea tai sosiaalihuollon palvelua koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä.³²⁸

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja käsiteltäessä on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisen henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteen lisäksi täytyttävä myös jokin 9 artiklan 2 kohdan edellytyksistä³²⁹. Laskutuksessa tavallisimmin sovellettaviksi katsottiin tutkimuksessa kyseisistä edellytyksistä nimenomainen suostumus, voittoa

---

³²⁷ Ks. ICO 2019 b.

³²⁸ HE 9/2018 vp s. 38–39.

³²⁹ HE 9/2018 vp s. 38.

tavoittelemattoman yhteisön suorittama käsittely, yleisen edun perusteella ja terveyden- ja sosiaalihuollossa suoritettava käsittely.

Kun 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena laskutuksessa on sopimuksen täytäntöönpano, joka on tutkimuksessa katsottu keskeisimmäksi käsittelyn oikeusperusteeksi laskutukseen liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä, ja on tarve käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, on selvittävää mikä 9 artiklan 2 kohdan edellytyksistä soveltuu kyseisten tietojen käsittelyyn. Jos erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyyn ei kyseisessä tilanteessa sovellu mikään 9 artiklan 2 kohdan b-j alakohdista, on näiden tietojen käsittely lainmukaisesti mahdollista vain nimenomaisella suostumuksella³³⁰. Jos laskutuksessa käy ilmi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, mutta rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä ei ole sopimussuhdetta vaan sopimussuhde on rekisterinpitäjän ja toisen oikeushenkilön välillä, on tältä osin saatava käsittelylle rekisteröidyn nimenomainen suostumus, vaikka tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena olisi esimerkiksi oikeutettu etu³³¹.

Voittoa tavoittelemattoman yhteisön toiminnan yhteydessä suoritettava erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely, josta säädetään tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan d alakohdassa, on verrattain yksiselitteinen käsittelyn edellytys tällaisen yhteisön suorittamalle laskutukselle. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan d alakohta mahdollistaa siis erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn esimerkiksi kyseisten yhteisöjen jäsenmaksujen laskutuksessa. Tällöinkin käsittelylle tulee olla 6 artiklan mukainen laillinen peruste. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan d alakohta ei koske vain tiettyä tarkoitusta, mutta tämä ei tarkoita sitä, että se olisi yleinen edellytys kaikelle henkilötietojen käsittelylle, jota voittoa tavoittelemattomat yhteisöt suorittavat³³².

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan h alakohdassa säädetään laajasti, millä edellytyksillä muun muassa terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvien erityisten

---

³³⁰ Ks. WP 259 s. 21.

³³¹ Ks. myös Frydinger et al. 2018: 140.

³³² ICO 2019 c.

henkilötietoryhmien tietojen käsittelykiellosta on mahdollista poiketa³³³. Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien hoitamiseksi on kerättävä ja käsiteltävä asiakkaiden henkilötietoja ja sosiaali- ja terveydenhuollosta on varsin kattavaa sääntelyä³³⁴. Kuntalaskutuksen ja muun potilaslaskutuksen osalta on tärkeää, että potilaan henkilökohtaisia tietoja on laskutuksen yhteydessä vain pienen henkilökunnan tiedossa³³⁵. Suositeltavaa on esimerkiksi työterveyspalveluita koskevassa sopimuksessa sopia riittävän tarkasti, miten salassapitovaatimukset huomioidaan laskutuksessa. Laskulta voisi olla nähtävissä esimerkiksi vain tieto suoritteiden tyypistä, ilman, että laskulta käy ilmi sairauden tai ongelman laatu³³⁶. Näin toteutetaan osaltaan tietojen minimoinnin periaatetta.

Tässä tutkimuksessa oli mahdollista pitäytyä lähinnä laskutusprosessin alkuvaiheen tarkastelussa, mutta aiheen piirissä olisi paljon tutkittavaa. Kiinnostavia jatkotutkimuskohteita olisivat rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän välinen tietojenkäsittelysopimus ja vastuut nimenomaan laskutukseen liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta. Niin ikään rekisteröidyn oikeudet ansaitisivat tulla vielä erikseen tarkastelluiksi laskutukseen liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä. Lisäksi esimerkiksi sisäänrakennetun tietosuojan mukainen laskutuksen tietojärjestelmäprojekti olisi kiinnostava jatkotutkimusaihe.

---

³³³ Frydinger et al. 2018: 154.

³³⁴ Kleemola 2010: 37–39.

³³⁵ Ylipartanen 2010: 111.

³³⁶ Tietosuojavaltuutetun toimisto 2020.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis (2006). *Tulkinnan taito : ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta*. Helsinki: WSOY.

Aarnio, Aulis (2011). *Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta*. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Alapuranen, Leena, Lasse Lehtonen, Seppo Koskinen & Matti Wiberg (2020). *Henkilötietojen käsittely työelämässä*. 3., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Andreasson, Ari, Jaana Riikonen & Arto Ylipartanen (2017). *Osaava tietosuojavastaava*. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Euroopan neuvosto ja Euroopan unionin perusoikeusvirasto (2014). *Käsikirja Euroopan tietosuojaoikeudesta* [online]. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto [haettu 2.3.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/handbook-european-data-protection-law-2014-edition>>.

Frydinger, David, Tobias Edvardsson, Caroline Olstedt Carlström & Sandra Beyer (2018). *GDPR Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*. Upplaga 1. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Hanninen, Minna, Elli Laine, Kati Rantala, Mari Rusi & Markku Varhela (2017). *Henkilötietojen käsittely EU-tietosuojasetuksen vaatimukset*. Helsinki: Kauppamari.

- Hirvonen, Ari (2011). *Mitkä menetit? Opas oikeustieteen metodologiaan* [online]. Helsinki: Ari Hirvonen [haettu 6.2.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf>.
- Hoikkala, Minna, Jukka Kultalahti & Jukka Tuomela (2005). Tietoyhteiskuntakehityksen informaatio-oikeudelliset haasteet. Teoksessa: *Tietoyhteiskunta myytit ja todellisuus* [online]. Kasvio Antti, Inkinen Tommi, Liikala Hanna. Tampere: Tampere University Press [haettu 26.1.2019]. 279–306. Saatavilla internetistä: <URL: https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94632/Tietoyhteiskunta_myytyt_ja_todellisuus_2005.pdf?sequence=1>.
- Huhtanen, Raija (2012). Kunnan sosiaali- ja terveystalouden yksityistäminen: oikeudellinen näkökulma. Teoksessa: *Julkisen ja yksityisen rajalla – Julkisen palvelun muutos*, 81–110. Anttonen Anneli, Haveri Arto, Lehto Juhani, Palukka Hannele. Tampere: Tampere University Press.
- Husa, Jaakko, Anu Mutanen & Teuvo Pohjolainen (2008). *Kirjoitetaan juridiikkaa: ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille*. 2., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.
- Järvinen, Petteri (2012). *Arjen tietoturva : vinkit & ratkaisut*. Jyväskylä: Docendo.
- Keravuori-Rusanen Marietta (2008). *Yksityinen julkisen vallan käyttäjänä : valtiosääntöoikeudellinen tutkimus julkisen hallintotohtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle*. Helsinki: Edita.
- Kleemola, Maija (2010). Henkilötietolain merkitys sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyssä. Teoksessa: *Asiakastietojen käsittely, salassapito ja asiakkaan tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollossa*, 37–58. (toim.) Irma Pahlman. Helsinki: Edita.

- Koivumäki, Elina & Petteri Häkkänen (2018). *Markkinointijuridiikka*. Helsinki: Kauppakamari.
- Koivumäki, Jukka & Hannele Lindfors (2012). *Pk-yrityksen taloushallinto käytännönläheisesti*. Helsinki: Kauppakamari.
- Korhonen, Rauno (2003). *Perusrekisterit ja tietosuoja*. Helsinki: Edita.
- Korpisaari, Päivi, Olli Pitkänen & Eija Warma-Lehtinen (2018). *Uusi tietosuojalainsäädäntö*. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Koskinen, Heli & Päivi Virta (1996). *Oikeudellisen tiedon lähteitä: käytännön käsikirja*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Koskinen, Ida (2018). Koneoppiminen ja EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimus lainmukaisesta, kohtuullisesta ja läpinäkyvästä käsittelystä. *Defensor Legis* [online] 2/2018 [haettu 10.3.2018], s. 240–256. Vaatii käyttöoikeuden. Saatavilla internetistä: <URL: https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/defensor_legis/18714.pdf>.
- Kulla, Heikki & Mikael Koillinen (2014). *Julkisuus ja henkilötietojen suoja viranomais-toiminnassa*. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.
- Lahti, Sanna & Tero Salminen (2014). *Digitaalinen taloushallinto*. 1. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Lahtinen, Tero (2013). *Verkkokaupan käsikirja*. 1. painos. Helsinki: Suomen Yrityskirjat Oy.
- Lehtonen, Yrjö, Kimmo Mökkönen, Hannu Töyrylä, Marja-Riitta Seulu & Riina Tammenkoski (2018). *Perintä ja luotonhallinta* [online]. Helsinki: Alma Talent Oy

[haettu 22.10.2018]. Vaatii käyttöoikeuden. Saatavilla internetistä: <URL: [https://fokus-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/BAXBBXATCFHBG#kohta:5.\(\(20\)LASKUTUS\(\(20\)JA\(\(20\)ASIAKASREKISTERIRAJOITUKSET\(\(20\):Laskutus\(\(20\)>](https://fokus-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/BAXBBXATCFHBG#kohta:5.((20)LASKUTUS((20)JA((20)ASIAKASREKISTERIRAJOITUKSET((20):Laskutus((20)>)>.

Lindström, Jyrki (2014). *Luotonvalvonta ja saatavien perintä*. 4., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Neuvonen, Riku (2013). *Viestintä- ja informaatio-oikeuden perusteet*. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus.

Neuvonen, Riku (2014). *Yksityisyyden suoja Suomessa*. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus.

Neuvonen, Riku (2017). *Oikeus julkiseen tietoon*. Helsinki: Kauppakamari.

Pesonen, Pirkko (2011). *Viestintäoikeuden käsikirja*. Helsinki: Edita.

Pitkänen, Olli, Päivi Tiilikka & Eija Warma (2013). *Henkilötietojen suoja*. Helsinki: Talentum.

Pitkänen, Olli, Päivi Korpisaari & Rauno Korhonen (2017). Miten kansallista lainsäädäntöämme pitää muuttaa EU:n yleisen tietosuojasetuksen vuoksi? Teoksessa: *Viestinnän muuttuva sääntely – Viestintäoikeuden vuosikirja 2016* [online]. Korpisaari Päivi. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta [haettu 4.3.2019]. 1–9. Vaatii käyttöoikeuden. Saatavilla internetistä: <URL: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/viestintaoikeus/18071.pdf>>.

Saarenpää, Ahti (1995). Tieto, suoja ja byrokratia – näkökohtia suomalaisen tietosuojan kehityksestä ja tulkinnoista. Teoksessa: *Oikeuskirja*, 581–621. Petri Martikainen. Rovaniemi: Pandecta.

- Saarenpää, Ahti (2003). Henkilö- ja persoonallisuusosoikeus. Teoksessa: *Oikeusjärjestys 2000 osa III*, 299–390. Risto Haavisto. 2. täydennetty painos. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Saarnilehto, Ari & Vesa Annola (2018). *Sopimusosoikeuden perusteet*. 8., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.
- Tannila, Eija, Jaana Kukkonen & Juho Päckilä (2013). *Arvonlisäveron laskutus ja raportointi*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Vainio, Sonja (2017). Rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuus EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa. Teoksessa: *15 vuotta viestintäoikeutta – Viestintäoikeuden vuosikirja 2017* [online]. Korpisaari Päivi. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta [haettu 26.3.2019]. 45–77. Vaatii käyttöoikeuden. Saatavilla internetistä: <URL: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/viestintaoikeus/19396.pdf>>.
- Varanka, Pirjo, Petri Mäkikangas, Mervi Hyypiä, Sonja Jalonen & Anne Samppala (2017). *Digitalous : opas sähköisen taloushallinnon käyttöönottajille*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Voutilainen, Tomi (2012). *Oikeus tietoon - informaatio-oikeuden perusteet*. 1. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Voutilainen, Tomi (2019). *Oikeus tietoon – Informaatio-oikeuden perusteet*. 2., uudistettu painos. Helsinki: Edita.
- Vuortama, Timo & Lauri Kerosuo (2004). *Viestinnän lait ja säännöt*. 6. kokonaan uud. laitos. Karkkila: Kustannus-Mäkelä Oy.
- Wendleby, Monika & Dag Wetterberg (2018). *GDPR Förstå och tillämpa i praktiken*. Första upplagan. Stockholm: Sanoma Utbildning AB.

Ylipartanen, Arto (2010). *Tietosuoja terveydenhuollossa : potilaan asema ja oikeudet henkilötietojen käsittelyssä*. 3., uudistettu painos. Helsinki: Tietosanoma.

Muut

Bergström, Erika, Päivikki Karhula & Kaisa Kipinoinen (2017). *EU:n tietosuojauudistuksen kansallinen täytäntöönpano* [online]. Eduskunta, 21.12.2018 [haettu 3.3.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/EUn-tietosuojauudistus.aspx>.

Digi- ja väestötietovirasto (2020 a). *Henkilötunnus* [online]. Helsinki: Digi- ja väestötietovirasto [haettu 17.5.2020]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://dvv.fi/henkilotunnus>>.

Digi- ja väestötietovirasto (2020 b). *Tietojen luovuttaminen väestötietojärjestelmästä* [online]. Helsinki: Digi- ja väestötietovirasto [viitattu 17.5.2020]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://dvv.fi/tietojen-luovuttaminen>>.

ICO (2019 a). *Lawful basis for processing – Contract* [online]. Information Commissioner's Office (ICO) [cited 14.10.2019]. Contains public sector information licensed under the Open Government Licence v3.0. Available from internet: <URL: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/lawful-basis-for-processing/contract/>>.

ICO (2019 b). *When can we rely on legitimate interests?* [online]. Information Commissioner's Office (ICO) [cited 9.11.2019]. Contains public sector information licensed under the Open Government Licence v3.0. Available from internet: <URL: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/legitimate-interests/when-can-we-rely-on-legitimate-interests/>>.

ICO (2019 c). *What are the conditions for processing?* [online]. Information Commissioner's Office (ICO) [cited 16.12.2019]. Contains public sector information licensed under the Open Government Licence v3.0. Available from internet: <URL: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/special-category-data/what-are-the-conditions-for-processing/>>.

Koivumäki, Elina (2017). *EU:n tietosuoja-asetus ja henkilötietojen käsittelyperusteet* [online]. Elina Koivumäen blogikirjoitus 23.10.2017. [viitattu 20.7.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://www.elinakoivumaki.com/tietosuoja-asetus-ja-henkilötietojen-kasittelyperusteet/>>.

Kuntaliitto (2019). *Maksut ja myyntituotot* [online]. Kuntaliitto, 17.4.2019 [siteerattu 27.4.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/talous/kuntatalouden-tilastot/maksu-ja-myyntituotot>>.

Metsäranta, Teija (2012). Mikä ihmeen julkinen valta? *Kuntatyönantaja* [online] 5/2012 [siteerattu 22.9.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://www.kuntatyönantajalehti.fi/2012/5/mika-ihmeen-julkinen-valta>>.

Salmi, Maija (2018). Henkilötietoja kannattaa pantata netissä. *Pohjalainen* 11.8.2018, 10.

Siikavirta, Pekka (2006). Näin käytät henkilötunnusta. *Turun sanomat* [online] 28.5.2006 [siteerattu 22.6.2019]. Saatavana internetistä: <URL: <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/1074123484/Nain+kaytat+henkilotunnusta>>.

Virallislähteet

HE 49/1986 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle henkilörekisterilaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

HE 96/1998 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle henkilötietolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 149/2011 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan ja yleissopimukseen annettavien selitysten hyväksymisestä sekä laiksi lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

HE 9/2018 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

HE 144/2018 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 256/2018 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi hankintayksiköiden ja elinkeinonharjoittajien sähköisestä laskutuksesta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (2008). *Kuluttaja-asiamiehen linjaus – Maksaminen ja laskutus* [online]. Helsinki: Kilpailu- ja kuluttajavirasto, päivitetty 9.12.2015 [siteerattu 1.5.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/julkaisut/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/aihekohtaiset/maksaminen-ja-laskutus/#5>>.

Kirjanpitolautakunta (2008). *Kirjanpitolautakunnan lausunto – Asiakkaan yksilöintitarpeesta myyntilaskussa hyvän kirjanpitotavan kannalta 2008/1811, 29.1.2008* [online]. Helsinki: Kirjanpitolautakunta [haettu 4.5.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: https://kirjanpitolautakunta.fi/lausunnot-artikkeli/-/asset_publisher/asiakkaan-yksilointitarpeesta-myyntilaskussa-hyvan-kirjanpitotavan-kannal-1>.

Kirjanpitolautakunta (2011). *Kirjanpitolautakunnan yleisohje kirjanpidon menetelmistä ja aineistoista 1.2.2011* [online]. Helsinki: Kirjanpitolautakunta [haettu 18.3.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: https://kirjanpitolautakunta.fi/documents/10197/10349155/KILA_menetelm_ohje_01_02_11_.pdf>.

KM 1992: 3. Perusoikeuskomitean mietintö. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö (2018). *EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) loppuraportti* [online]. Oikeusministeriön Mietintöjä ja lausuntoja 8/2018. [haettu 7.3.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160626/OMML_08_2018_TATTI-loppumietinto.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

PeVL 58/2010 vp. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esitys jätelaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

PeVL 4/2014 vp. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain sekä tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain 5 §:n muuttamisesta.

PeVL 14/2018 vp. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

PeVM 25/1994 vp. Perustuslakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2012). *Potilasasiakirjojen laatiminen ja käsittely – opas terveydenhuollolle* [online]. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 4/2012. [sitteerattu 3.3.2020]. Saatavilla internetistä: <URL: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72897/URN%3ANBN%3Afi-fe201504225719.pdf>>.

Tietosuojavaltuutetun kannanotto 30.6.2003. Asiakkaan henkilötunnuksen käsittely työväenopistossa. Dnro 47/45/2001. [online] [noudettu 22.6.2019] Vaatii käyttöoikeuden. Saatavilla internetistä: <URL: [https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/tsv/20030055?offset=1&perpage=20&phrase=Tietosuojavaltuutetun+kannanotto+30.06.2003&sort=relevance&typeIds\[\]=39&search-Key=705285&quickSearch=true](https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/tsv/20030055?offset=1&perpage=20&phrase=Tietosuojavaltuutetun+kannanotto+30.06.2003&sort=relevance&typeIds[]=39&search-Key=705285&quickSearch=true)>.

Tietosuojavaltuutetun opas: Henkilötunnuksen käsittely henkilötietolain mukaan. Päivitetty 27.7.2010. Saatu sähköpostitse Tietosuojavaltuutetun toimistosta 4.7.2019.

Tietosuojavaltuutetun toimisto (2019 a). *Usein kysyttyä henkilötunnuksesta* [online]. Tietosuojavaltuutetun toimisto [siteerattu 22.6.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://tietosuoja.fi/usein-kysyttya-henkilotunnus>>.

Tietosuojavaltuutetun toimisto (2019 b). *Milloin henkilötietoja saa käsitellä? Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet* [online]. Tietosuojavaltuutetun toimisto [siteerattu 29.6.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://tietosuoja.fi/kasittelyperusteet>>.

Tietosuojavaltuutetun toimisto (2019 c). *Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet – sopimus* [online]. Tietosuojavaltuutetun toimisto [siteerattu 11.8.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://tietosuoja.fi/kasittelyperusteet#sopimus>>.

Tietosuojavaltuutetun toimisto (2019 d). *Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet – rekisterinpitäjän oikeutettu etu* [online]. Tietosuojavaltuutetun toimisto [siteerattu 30.9.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://tietosuoja.fi/kasittelyperusteet#rekisterinpitajan-oikeutettu-etu>>.

Tietosuojavaltuutetun toimisto (2019 e). *Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet – yleinen etu ja julkinen valta* [online]. Tietosuojavaltuutetun toimisto [siteerattu

6.10.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://tietosuoja.fi/kasittelyperusteet#yleinen-etu-julkinen-valta>>.

Tietosuojavaltuutetun toimisto (2019 f). *Rekisterinpitäjän oikeutettu etu* [online]. Tietosuojavaltuutetun toimisto [siteerattu 27.10.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://tietosuoja.fi/rekisterinpitajan-oikeutettu-etu>>.

Tietosuojavaltuutetun toimisto (2020). *Usein kysyttyä terveydenhuollosta* [online]. Tietosuojavaltuutetun toimisto [viitattu 21.2.2020]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://tietosuoja.fi/usein-kysyttya-terveydenhuolto>>.

Valtiovarainministeriö (2015). *Kuntien itsehallinnolliset tehtävät ja niiden laajuus* [online]. Valtiovarainministeriön julkaisuja 40/2015. [siteerattu 14.10.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://vm.fi/documents/10623/1083563/Kuntien+itsehallinnolliset+teht%C3%A4v%C3%A4t+ja+niiden+laajuus+%28raportti%29/faede779-17c3-4971-8feb-629f70545c2c>>.

Valtiovarainministeriö (2020). *HETU-uudistuksen loppuraportti* [online]. Valtiovarainministeriön julkaisuja 20/2020. [siteerattu 15.4.2020]. Saatavilla internetistä: <URL: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/beb585c4-f7b5-4f04-b15d-6f89c5ad72d1/3d8ba14b-0393-421d-a22e-6dae1c5efa29/RA-PORTTI_20200409115946.pdf>.

Verohallinto (2019). *Laskutusvaatimukset arvonlisäverotuksessa* [online]. Verohallinto, 27.9.2019 [haettu 17.5.2020]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48090/laskutusvaatimukset-arvonlis%C3%A4verotuksessa/>>.

WP 187. Opinion 15/2011 on the definition of consent. Adopted on 13 July 2011. [online]. [cited 20.7.2019]. Available from internet: <URL: <https://www.pdpjournals.com/docs/88081.pdf>>.

WP 217. Lausunto 6/2014 direktiivin 95/46/EY 7 artiklan mukaisesta rekisterinpitäjän oikeutetun intressin käsitteestä. Annettu 9. huhtikuuta 2014. [online]. [viitattu 3.11.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_fi.pdf>.

WP 248 rev.01. Ohjeet tietosuoja koskevasta vaikutustenarvioinnista ja keinoista selvittää ”liittykö käsittelyyn todennäköisesti” asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettu ”korkea riski”. Annettu 4. huhtikuuta 2017; viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 4. lokakuuta 2017. [online]. [siteerattu 7.4.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://tietosuoja.fi/documents/6927448/8316711/Vaikutustenarviointi+fi.pdf/af51e999-5326-4223-9deb-e21bdd2e0a63/Vaikutustenarviointi+fi.pdf.pdf>>.

WP 259 rev.01. Asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevat suuntaviivat. Annettu 28. marraskuuta 2017; viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 10. huhtikuuta 2018. [online]. [siteerattu 7.7.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://tietosuoja.fi/documents/6927448/8316711/Suostumus+fi/bd7605a0-5b37-4379-a681-57ba975a1ae7/Suostumus+fi.pdf>>.

WP 260 rev.01. Asetuksen 2016/679 mukaista läpinäkyvyyttä koskevat suuntaviivat. Annettu 29. marraskuuta 2017; viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 11. huhtikuuta 2018. [online]. [siteerattu 11.3.2019]. Saatavilla internetistä: <URL: <https://tietosuoja.fi/documents/6927448/8316711/L%C3%A4pin%C3%A4kyvyys+fi/c102605b-e386-4661-9b51-bf427875c8db/L%C3%A4pin%C3%A4kyvyys+fi.pdf>>.

Oikeustapaukset

EIT 26.3.1987 Leander v. Ruotsi

KHO 2018:172

Kuopion HAO 8.2.2013 t. 13/0047/3

Säädökset

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679.

Henkilötietolaki 22.4.1999/523 (kumottu).

Jätelaki 17.6.2011/646

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38.

Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Tietosuojalaki 5.12.2018/1050.